

"Сауда мақсатында теңізде жүзу туралы" Қазақстан Республикасы Заңының жобасы туралы

Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысы 2001 жылғы 2 ақпан N 175

Қазақстан Республикасының Үкіметі қаулы етеді:

"Сауда мақсатында теңізде жүзу туралы" Қазақстан Республикасы Заңының жобасы Қазақстан Республикасының Парламенті Мәжілісінің қарауына енгізілсін.

Қазақстан Республикасының
Премьер-Министрі

Жоба

Қазақстан Республикасының Заңы

Сауда мақсатында теңізде жүзу туралы

1-тарау. Жалпы ережелер

Осы Заң Қазақстан Республикасының сауда мақсатында теңізде жүзу саласында туындаған қатынастарды реттейді.

1-бап. Осы Заңда қолданылатын негізгі түсініктер

Осы заңда мынадай негізгі түсініктер қолданылады:

1) кемеңің (жалпы) сыйымдылығы - кемеңің тіркелімдік тоннада көрсетілген және порттарда алымның есеп айырысуы және флоттың статистикалық есебіне арналған тұтастай құрылыс ретіндегі үй-жайының көлемі;

2) коносамент - тасымалдаушының жөнелтушіге беретін және жүкті тасымалдауға қабылдауды куәландыратын құжат;

3) теңіз порты - саудамен теңізде жүзу мақсаты үшін пайдаланылатын кемелерге

- қызмет көрсетуге арналған арнайы бөлінген аумақта (құрлықта және теңіз акваториясында) орналасқан үй-жайлар кешені;
- 4) жөнелтуші - теңіз тасымалының, жөнелтілетін жүктің шартын жасасушы және тасымал құжаттарында көрсетілетін тұлға;
- 5) теңіз терминалының операторы - теңіз портындағы теңіз терминалына меншік немесе өзге де заңды негіздерде құқығы бар және тиеу-түсіру жұмыстары мен өзге де техникалық операцияларды жүзеге асырушы тұлға;
- 6) қауіпті жүктер - өздеріне тән қасиетіне қарай тасымалдау, тиеу-түсіру жұмыстарын жүргізу және сақтау кезінде техникалық құралдардың, қондырғылардың, ғимараттар мен үй-жайлардың жарылуына, өртенуіне немесе зақымдануына, сондай-ақ адамдардың, жан-жануарлардың апатқа ұшырауына, жарақаттануына немесе ауруына себеп болуы айналадағы табиғи ортаға зиян тигізуі мүмкін жүктер;
- 7) алушы - жүкті теңіз арқылы тасымалдау шарты бойынша жүкті алуға уәкілетті тұлға;
- 8) тасымалдаушы - кемеге меншік немесе өзге заңды негіздерде құқығы бар және жолаушыларды, теңдеме жүктер мен жүктерді тасымалдау бойынша қызмет көрсетуді ұсынушы, сондай-ақ тасымал құжаттарында осылай деп көрсетілген тұлға;
- 9) тасымалдау ережесі - жолаушыларды, теңдеме жүктерді, жүктерді тасымалдауды жүзеге асыру кезінде көліктегі уәкілетті орган бекіткен теңіз көлігінің қызметін реттейтін нормативтік құқықтық актілер;
- 10) есеп айырысу бірлігі - Халықаралық валюта қоры айқындаған қарызға алудың арнайы құқығының бірлігі;
- 11) кеме - сауда мақсатында теңізде жүзде пайдаланатын өздігінен жүретін немесе өздігінен жүрмейтін жүзбелі құрылғы;
- 12) кемені - иеленуші - оның меншік иесі болып табылатынына немесе оны өзге заңды негізде пайдаланғанына қарамастан, кемені өз атынан пайдаланушы тұлға;
- 13) сауда мақсатында теңізде жүзу - жүктерді, жолаушыларды, теңдеме жүктерді кеменен тасымалдау жөніндегі, сондай-ақ өзге де коммерциялық мақсаттарда кемелерді пайдалануға байланысты қызмет;
- 14) көліктегі уәкілетті орган - заңдармен белгіленген құзырет шегінде теңіз көлігі саласында Қазақстан Республикасының теңіз көлігі қызметін үйлестіру мен реттеуде мемлекеттік саясатты іске асыруды жүзеге асырушы басқару органы;
- 15) кірепұлшы - барлық кемені, оның бөлігін немесе жүктерді, жолаушыларды немесе саудамен теңізде жүзудің өзге мақсаттары үшін бір немесе бірнеше рейстерге арналған белгілі бір кеме үй-жайын жалдаушы кеме жалдау шартының тарабы;
- 16) кірепұл - жүкті тасымалдағаны үшін төлем, сондай-ақ бербоут-чартер мен тайм-чартер шарттары бойынша сыйақы;

1. Сауда мақсатында теңізде жүзу туралы Қазақстан Республикасының заңдары Азаматтық кодекстің, осы Заңның, Қазақстан Республикасы бекіткен халықаралық шарттардың, тасымалдау ережелерінің және өзге де нормативтік құқықтық актілердің нормаларынан тұрады.

2. Егер Қазақстан Республикасы бекіткен шарттарда осы Заңда көзделгендегіден өзге ереже белгіленсе, онда халықаралық шарттың ережесі қолданылады.

3-бап. Осы Заңның қолданыс аясы

1. Осы Заң :

1) теңіз кемелеріне - олардың Қазақстан Республикасының теңіз жолдарымен, өзендерімен, көлдерімен, су қоймаларымен және басқа су жолдарымен жүзуі кезінде;

2) ішкі жүздегі кемелерге, сондай-ақ "өзен-теңіз" жүзуіндегі кемелерге олардың Қазақстан Республикасының теңіз жолдарымен, өзендерімен, көлдерімен, су қоймаларымен және басқа су жолдарымен теңіз айлағына кіруін қоса есептегенде, жүктерді, жолаушыларды және теңдеме жүктерді тасымалдауды жүзеге асыру кезінде, құтқару операцияларын жүзеге асыру және кемелердің соғысуы кезінде қолданылады.

2. Осы Заңның нормалары Қазақстан Республикасының Әскери-теңіз күштері мен Қазақстан Республикасының Ұлттық Қауіпсіздік комитеті Шекара қызметінің теңіз бөлімдері жалауымен жүзуші кемелерге, сондай-ақ өздеріне жүктелген функцияларды атқару үшін пайдаланылатын мемлекеттік органдардың кемелеріне қолданылмайды.

4-бап. Қазақстан Республикасы теңіз порттары арасындағы қатынас жолында тасымалдау және жетекке алу

Қазақстан Республикасы теңіз порттары арасындағы қатынас жолында тасымалдауды және жетекке алуды (каботаж) Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жалауы астында жүзуші кемелер жүзеге асырады.

5-бап. Сауда мақсатында теңізде жүзуді мемлекеттік бақылау

1. Сауда мақсатында теңізде жүзуді мемлекеттік бақылау көліктегі уәкілетті мемлекеттік органға жүктеледі.

2. Көліктегі уәкілетті орган теңізде жүзу қауіпсіздігін, қамтамасыз етілуге, кемелердің мемлекеттік тіркелуіне және олардың құқығына, лоцмандық қызмет пен өзге де теңіз қызметтеріне Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілеген тәртіппен мемлекеттік бақылауды жүзеге асырады.

Су көлігіндегі жекелеген қызмет түрлері лицензиялау туралы заңнамаға

сәйкес берілген лицензия негізінде жүзеге асырылады.

7-бап. Сертификаттау

1. Сауда мақсатында теңізде жүзу саласындағы қызметке қатысты өнімді, жұмыстар мен қызмет көрсетуді міндетті сертификаттау сертификаттау туралы заңдарға сәйкес жүзеге асырылады.

2. Шетел мемлекеті берген сертификат, ол соған сәйкес берілген немесе соған орай күш берілген талаптар Қазақстан Республикасы белгілеген стандарттарға жауап берген жағдайда, Қазақстан Республикасында күші жүреді деп танылады.

2-тарау. Кеме

8-бап. Кемеге меншік құқығының субъектілері

Кемелер:

- 1) мемлекеттің;
- 2) Қазақстан Республикасының азаматтары мен заңды тұлғаларының;

3) шетел мемлекеттерінің, шетел азаматтары мен заңды тұлғаларының, сондай-ақ, егер заң актілерінде өзгеше көзделмесе, азаматтығы жоқ тұлғалардың меншігінде
б о л у ы м ү м к і н .

9-бап. Қазақстан Республикасы Мемлекеттік жалауын қадап жүзу құқығы. Кеменің ұлттығы

1. Кеме осы Заңның 15-бабының 1-тармағында көрсетілген Қазақстан Республикасының кемелері тізілімдерінің бірінде тіркелген сәттен бастап, Қазақстан Республикасы Мемлекеттік жалауы қадап жүзу құқығына ие болады.

2. Қазақстан Республикасынан тысқары жерде меншікке алынған кеме Қазақстан Республикасы Мемлекеттік жалауын қадап жүзу құқығын Қазақстан Республикасының консулдық қызметі мұндай құқықты куәландыратын және кеменің Мемлекеттік кеме тізіліміне тіркелгенге, бірақ бір жылдан артық емес уақытқа, дейін күші бар уақытша

куәлік берген сәттен бастап Қазақстан Республикасы Мемлекеттік жалауын қадап жүзу құқығын пайдаланады.

3. Шетел мемлекетінің кемелер тізілімінде тіркелген, көліктегі уәкілетті органының шешімі негізінде экипажсыз кемеңі кірепұлдау шарты бойынша (бербоут-чартер) заңда көзделген тәртіппен, қазақстандық кірепұлшыға пайдалануға берілген кемеге Қазақстан Республикасы Мемлекеттік жалауын қадап жүзу құқығы уақытша берілуі мүмкін.

4. Қазақстан Республикасы Мемлекеттік жалауын қадап жүзу құқығын пайдаланушы кеме Қазақстан Республикасының ұлттығына ие.

5. Қазақстан Республикасының ұлттығын иеленген кеме Қазақстан Республикасы Мемлекеттік жалауын қадап жүруге міндетті.

6. Кемеге Қазақстан Республикасы Мемлекеттік жалауын көтергені үшін, осы жалау астында жүзу құқығын пайдаланбайтын кінәлі адамдарға Қазақстан Республикасы заңнамасында белгіленген жауаптылық жүктеледі.

10-бап. Кемеңің шетел мемлекеті жалауының астына уақытша көшуі

Мемлекеттік кеме тізілімінде немесе кеме кітабында тіркелген кемеңі бербоут-чартер бойынша шетел кірепұлшысының пайдалануға немесе иелігіне берген кезде мұндай кеме уәкілетті органның шешімі негізінде тиісті тізілімге тіркеле отырып, шетел мемлекетінің жалауы астына уақытша көшірілуі мүмкін.

11-бап. Кеме атауы. Кемеңі даралау тәртібі.

1. Мемлекеттік кеме тізілімінде немесе кеме кітабында тіркелуге жататын кемеңің өз атауы болуға тиіс.

Меншік иесі көліктегі уәкілеттік орган белгілеген тәртіппен кеме атауын қояды және өзгертеді.

2. Кеме атауының өзгергені туралы кемеңің кепілдері тіркелген кепілзат ұстаушыларға шұғыл хабарландырылады.

3. Кемеңі даралау және белгі беру дабылын, сондай-ақ спутниктік байланыстың кеме станциясы сәйкестендірме нөмірін беру тәртібін көліктегі уәкілетті орган аяқындайды.

12-бап. Кемелерді техникалық қадағалау

1. Кеме теңізде жүзу қауіпсіздігі талаптарын қанағаттандыратыны белгілі болғаннан кейін ғана жүзуге жіберілуі мүмкін.

2. Теңіз кемелеріне техникалық қадағалауды және оларды жіктеуді заңдарда белгіленген тәртіппен көліктегі уәкілетті мемлекеттік орган жүзеге асырады. Қазақстан

Республикасының өзге мемлекеттік органдарының кеменің жекелеген элементтеріне техникалық қадағалау жүргізуіне тыйым салынады.

3. Кемеге сынып беру біліктілікті айқындайтын куәлікпен куәландырылады.

4. Шетелдік жалау астында жүзуші кеме Қазақстан Республикасының портына кірген кезде, жүзу қауіпсіздігінің талаптарына сәйкес келмеген жағдайда көліктегі уәкілетті орган оны Қазақстан Республикасы Мемлекеттік жалауын қадап жүзуші кемелермен бірдей негізде куәландыруы мүмкін.

13-бап. Кеме құжаттары

1. Кеменің тізбесі мен жүргізу тәртібі көліктегі уәкілетті орган бекіткен ережелерге сәйкес айқындалатын кеме құжаттары болуға тиіс.

2. Шекарадан тысқары жүзуге шығатын кемелердің, Қазақстан Республикасының суларында жүзу үшін тиісті ережелермен айқындалған құжаттардан басқа, Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарында көзделген құжаттары да болуға тиіс.

3-тарау. Кемелерді және оларға құқықтарды тіркеу

14-бап. Қазақстан Республикасының кеме тізілімдері

1. Кеме Қазақстан Республикасының кеме тізілімдерінің (бұдан әрі - кеме тізілімдері) бірінде:

- 1) мемлекеттік кеме тізілімінде;
- 2) кеме кітабында;
- 3) бербоут-чартерлік тізілімде мемлекеттік тіркелуге жатады.

Кемелерді, соның ішінде жасалып жатқан кемелерді және оларға құқықтарды тіркеу Қазақстан Республикасының Үкіметі бекіткен кемелерді және оларға құқықтарды тіркеу ережелеріне сәйкес жүзеге асырылады.

2. Кемеге меншік құқығын және өзге заттық құқықтарды, сондай-ақ оның құқықтарын (кепілдерді, жалдауды, сенімгерлік басқаруды және басқаларды) шектеу (ауыртпалықтау) тәртібі тиісті тізілімде міндетті мемлекеттік тіркеуге жатады.

3. Мемлекеттік кеме тізілімінде жолаушылар, жүк-жолаушылар, мұнай тасушы, жетекке алушы кемелер, қалқымалы бұрғылау қондырғылары, сондай-ақ қуаттылығы 55 киловаттан кем емес бас двигателді өздігінен жүретін және сыйымдылығы 80 тоннадан кем емес өздігінен жүрмейтін кемелер тіркеледі.

4. Кеме кітаптарында бас двигателінің қуаттылығына және сыйымдылығына қарамастан, спорттық, серуендік кемелердің, сондай-ақ осы баптың 3-тармағында көрсетілмеген кемелер тіркеледі.

5. Мемлекеттік кеме тізілімінде және кеме кітаптарында шлюпкалар мен кеменің керек-жарағы болып табылатын өзге жүзбелі құралдар тіркелмейді.

6. Бербоут-чартерлік тізілімде Қазақстан Республикасының Мемлекеттік туын қадап жүзуге уақытша құқық берілген кемелер тіркеледі.

7. Кемелерді тіркегені үшін Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілеген тәртіппен мөлшерде Қазақстан Республикасының мемлекеттік бюджетіне енгізілуге тиіс а л ы м а л ы н а д ы .

15-бап. Үкіметтік қызмет үшін ғана пайдаланылатын кемелерді т і р к е у

Қазақстан Республикасы меншігіндегі немесе ол пайдаланатын әскери, әскери-қосалқы және шекара кемелерін қоспағанда, тек оларға жүктелген функцияларды орындау үшін ғана қолданылатын кемелерді тіркеу мемлекеттік кеме тізілімінде немесе кемелерді тіркеу мен оларға құқық ережелеріне сәйкес кеме кітабында жүзеге асырылады.

Мұндай кемелерді коммерциялық мақсаттарда пайдаланған жағдайда олар қайта т і р к е л у г е т и і с .

16-бап. Кеме тізілімдеріне енгізілген мәліметтердің өзгеруі туралы хабардар ету міндеті

Мемлекеттік тізілімге, кеме кітабына немесе бербоут-чартерлік тізілімге енгізілген мәліметтердің кез келген өзгерісі туралы кеменің меншік иесі немесе кеменің бербоут-чартер бойынша кірепұлшысы кеме тіркелген органға, осындай өзгеріс туралы белгілі болған күннен бастап екі апта ішінде хабарлауға міндетті.

17-бап. Кемені тіркеу портының өзгеруі

Кеме тіркеу порты кеменің меншік иесінің өтініші бойынша өзгеруі мүмкін. Кеме тіркеу портын өзгертуді тіркеу кемелерді және оларға құқықтарды тіркеу ережелеріне сәйкес жүзеге асырылады.

18-бап. Кемені және оның құқықтарын тіркеуден бас тартуы

Кемені және оның құқықтарын тіркеуден:

- 1) тіркеу туралы өтінішпен өзге тұлға келген;
- 2) кемелерді және оның құқықтарын тіркеу ережелерінде көзделген талаптар сақталмаған;
- 3) тіркеу үшін ұсынылған құжаттар Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген талаптарға сәйкес келмеген жағдайларда бас тартылуы мүмкін.

19-бап. Кемелерді тіркеу ережесін бұзғандығы үшін жауаптылық

Кемені міндетті тіркеуден жалтарған тұлға, сондай-ақ кемені кеме тізілімдерінің бірінде белгіленген тәртіпті бұза отырып тіркеген немесе кеме тізілімдеріне енгізілген мәліметтердің өзгергені туралы хабардар ету міндетін бұзған тұлға Қазақстан Республикасының заң актілерінде көзделген жауаптылыққа тартылады.

4-тарау. Кеме экипажы. Кеме капитаны

20-бап. Кеме экипажының құрамы

1. Кеме экипажының құрамына кеме капитаны, кеменің командалық құрамының басқа тұлғалары мен кеме командасы кіреді.
2. Кеменің командалық құрамына кеме капитанының көмекшілері, механиктер, электр механиктері радиомамандар және дәрігерлер жатады. Көліктегі уәкілетті мемлекеттік орган сонымен қатар басқа да мамандарды кеменің командалық құрамына ж а т қ ы з у ы м ү м к і н .
3. Кеме командасы кеменің командалық құрамына жатпайтын тұлғалардан тұрады.

21-бап. Кеме экипажының ең аз құрамы

1. Әрбір кеме бортында мүшелерінің тиісті біліктілігі бар және саны жағынан кеменің жүзу қауіпсіздігі мен теңіздің табиғи ортасын қорғауды қамтамасыз етуге жеткілікті экипаж болуға тиіс.
2. Кеменің тұрпаты мен міндетіне, сондай-ақ оның жүзу ауданы мен тұрған жеріне қарай экипаждың ең аз құрамын көліктегі уәкілетті орган белгілейді.
3. Кеменің жүзу қауіпсіздігі мен теңіздің табиғи ортасын қорғауды қамтамасыз

етуші кеме экипажының құрамы туралы куәлікті кемеі тіркеу жүзеге асырылған теңіз
портының капитаны береді.

22-бап. Кеме экипажының мүшелеріне қойылатын талаптар

1. Кеме экипажы мүшелерінің лауазымдарын иеленуге Қазақстан Республикасының Үкіметі бекіткен кеме экипажының мүшелерін дипломдау туралы тәртіпке сәйкес тиісті білімі бар тұлғалар жіберіледі.

2. Кемеде қызмет етуге олардың осындай қызметке денсаулық жағдайы жөнінен жарамдылығын куәландыратын куәліктері бар тұлғалар жіберіледі.

23-бап. Кеме экипажы мүшелерінің азаматтығы

1. Шетелдік заңды тұлғалардың меншігіндегі немесе бербоут-чартер шарты бойынша кіреге алынып, Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жалауы астында жүзіп жүрген кемелерді қоспағанда, кеме экипажының құрамына Қазақстан Республикасының құрамына азаматтарынан басқа, кеме капитаны, кеме капитанының аға көмекшісі, аға механик пен радиоман лауазымдарын иелене алмайтын шетелдік азаматтар мен азаматтығы жоқ тұлғалар да кіруі мүмкін.

2. Шетелдік заңды тұлғаның меншігіндегі немесе бербоут-чартер шарты бойынша кіреге алынып, Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жалауы астында жүзіп жүрген кеме экипажының құрамындағы шетелдік азаматтар, кеме капитаны лауазымын қоспағанда, командалық лауазымдарды иеленуі мүмкін.

24-бап. Кемедегі еңбек қатынасы

Кеме экипажы мүшелерін қызметке алу олардың құқықтары мен міндеттерін, еңбек шарты мен ақы төлеу, сондай-ақ оларды қызметтен босату тәртібі мен негіздері еңбек туралы заңдармен, осы Заңмен өзге де нормативтік құқықтық актілермен, сондай-ақ дербес еңбек шарттарымен айқындалады.

25-бап. Кеме экипажы мүшелерінің Отанына қайта оралуы

1. Қазақстан Республикасынан тысқары жерлерде еңбек міндеттерін атқарушы кеме экипажының мүшелері Отанына қайта оралуға:

- 1) дербес еңбек шартының қолданыс мерзімі біткен;
- 2) еңбек туралы заңдарға сәйкес кеме иесінің немесе кеме экипажы мүшесінің бастамасымен дербес еңбек шарты үзілген;
- 3) осы Заңның 34-бабына сәйкес кеме капитаны қызметтік міндеттерін атқарудан

ш е т т е т к е н ;

4) к е м е к ү й р е г е н ;

5) кемеден тысқары емдеуді талап ететін аурумен ауырған;

6) кеме иесінің банкроттықтың, кемеі сақтаудың немесе мемлекеттің кемеі тіркеуді өзгеруінің салдарынан; кеме экипажының мүшелеріне қатысты еңбек туралы заңдар мен дербес еңбек шарттарында көрсетілген өз міндеттерін орындау мүмкіндігі б о л м а ғ а н ;

7) кеме экипажы мүшелерінің келісімінсіз кемеі әскери іс-қимылдар аймағына немесе міндет қаупі бар аймаққа жіберген жағдайда құқығы бар.

2. Отанына қайта оралу кеме экипажы мүшелерінің қалауы бойынша:

1) өзі тұратын мемлекетке;

2) ол кемеге қызметке алынған аймаққа;

3) дербес еңбек шартын жасау кезінде көрсетілген кез келген басқа пунктке жүзеге а с ы р ы л а д ы .

3. Кеме иесі Отанына қайта оралуды лайықты деңгейде әрі тез ұйымдастыруға міндетті. Отанына қайта оралу әуе көлігімен, ал ол болмаған кезде немесе тараптардың келісімі бойынша, - көліктің өзге түрлерімен жүзеге асырылады.

4. Отанына қайта оралу шығындары кеме иесіне жүктеледі.

Кеме экипажы мүшелерінің Отанына қайта оралу шығындарын мыналар құрайды:

1) Отанына қайта оралу орнына дейінгі жолақы;

2) кеме экипажының мүшесі кемеі тастап шыққан сәттен бастап, кеме экипажының мүшесі Отанына қайта оралу орнына жеткен сәтке дейінгі тамақтануы мен тұрағының а қ ы с ы ;

3) егер қажет болса, кеме экипажының мүшесі денсаулық жағдайына байланысты Отанына қайта оралу орнына баруға жарамды болғанға дейінгі кеме экипажы м ү ш е с і н і ң е м д е л у а қ ы с ы ;

4) Отанына қайта оралу орнына дейін 30 килограмм теңдеме жүк алып жүру;

5) кеме экипажының мүшесі кемеі тастап шыққан сәттен бастап, кеме экипажының мүшесі Отанына қайта оралу орнына жеткен сәтке дейінгі дербес еңбек шарты б о й ы н ш а т ө л е м .

5. Егер кеме экипажы мүшесінің Отанына қайта оралуына мәжбүр еткен себептер кеме экипажы мүшесінің кінәсінен, оның еңбек міндеттерін орындау кезінде не кеме экипажы мүшесінің бастамасы бойынша жеке еңбек шарты бұзылған жағдайда туындаса, кеме иесінің Отанына қайта оралуына кеткен

шығындарын өтеуге құқығы бар.

26-бап. Кеме экипажы мүшесі мүлкінің жойылуы немесе бүлінгені үшін жауаптылық

Кемеде болған оқиға салдарынан кеме экипажы мүшесінің мүлкі жойылған немесе бүлінген жағдайда кеме иесі кеме экипажының мүшесіне келтірілген залалдың орнын толтыруға міндетті. Кемеде болған оқиғаға кінәлі кеме экипажы мүшесінің мүлкіне келтірілген залалдың орны толтырылмайды.

27-бап. Кеме иесінің міндеттері

1. Кеме иесі олар кемеде болған уақытта кеме экипажының мүшелерін:

- 1) еңбек жағдайының қауіпсіздігімен;
- 2) денсаулығын қорғаумен және медициналық көмекпен;
- 3) құтқару құралдармен
- 4) азық-түлікпен және сумен іркіліссіз жабдықтаумен;

5) демалу, тамақтану, емделу, мәдени және тұрмыстық қызмет көрсету үшін тиісті үй-жайлармен қамтамасыз етуге міндетті.

2. Кеме иесі кеме экипажы мүшелерінің еңбек міндеттерін атқару кезінде олардың өмірі мен денсаулығына залал келтіргені үшін сақтандыру заңдарына сәйкес жауаптылықты қамсыздандыруға міндетті.

28-бап. Кеме капитанының кемені басқаруы мен басқа да міндеттері

Кеме капитанына кемені басқару, соның ішінде кеме жүргізу, кеме жүзу қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөнінде шаралар қолдану, теңіздің табиғи арнасын қорғау, кемеде тәртіпті қолдау, кемеге, кемедегі адамдар мен жүктерге, залал келтіретін себептердің алдын алу жүктеледі.

29-бап. Теңізде апатқа ұшыраған кез келген тұлғаға көмек көрсету міндеттілігі

1. Кеме капитаны, егер ол мұны өз кемесі және ондағы адамдар үшін айтарлықтай қауіпсіз жасай алатын болса, теңізде апатқа ұшыраған кез келген тұлғаға көмек көрсету міндетті.

2. Осы баптың 1-тармағында көрсетілген міндеттерді бұзғаны үшін кеме капитаны Қазақстан Республикасының заң актілеріне сәйкес жауаптылықта болады.

30-бап. Кемелер соқтығысқаннан кейін көмек көрсету міндеттілігі

1. Әрбір соқтығысқан кемеңің капитаны олар соқтығысқаннан кейін егер ол мұны өзінің жолаушылары, кеме экипажының мүшелері мен өзінің кемесіне айтарлықтай қауіпсіз, жасай алатын болса, басқа кемеге, оның жолаушылары мен оның экипаж мүшелеріне көмек көрсетуге міндетті.

2. Кеме капитандары, егер бұл мүмкін болса, өз кемелерінің атауын

олар тіркелген порттарды, сондай-ақ көзделген және баратын порттарын бір-біріне хабарлауға міндетті.

31-бап. Кеме капитанының кезек күттірмейтін медициналық көмек көрсету міндеттілігі

Кеме бортындағы тұлға кеме теңізде болған уақытта көрсету мүмкін болмайтын кезек күттірмейтін медициналық көмек көрсетуді қажет еткен жағдайда, кеме капитаны жақын маңайдағы портқа кіруге немесе мұндай тұлғаны, бұл туралы кеме иесін құлақтандыра отырып; ал, кеме шетелдік портқа кірген немесе мұндай тұлғаны шетелдік портқа жеткізген кезде, - Қазақстан Республикасының консулдық мекемесін хабардар ете отырып, жақын маңайдағы портқа жеткізу жөнінде шаралар қолдануға міндетті.

32-бап. Кеме капитанының әскери іс-қимылдар жағдайындағы немесе соғыс қаупінің өзге де жағдайларындағы міндеті

Кемеңің аттану немесе баратын порты ауданындағы не кеме жүзіп өтуге тиіс аудандағы әскери іс-қимылдар, сондай-ақ өзге де соғыс қаупі жағдайларында кеме капитаны кемедегі адамдар қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөнінде барлық шараларды қолдануға, залалдың және кемеңі, құжаттарды, жүктерді және басқа мүліктерді басып алудың алдын алуға міндетті.

33-бап. Кемеңің оның экипажының тастап шығуы

Кеме капитанының пікірі бойынша, кемеге анық күйреу қаупі төнген жағдайда, кеме капитаны кемедегі жолаушыларды құтқару жөніндегі барлық шараларды қолданғаннан кейін экипаж мүшелерінің кемеңі тастап шығуына рұқсат етеді. Кеме капитаны кемеден ең соңғы болып, кеме журналын, машиналық журнал мен радио-журналды, аталған рейстің картасын, навигациялық аспап таспасын, құжаттар мен

бағалы заттарды құтқару жөніндегі өзіне қатысты шараларды қолданғаннан кейін
т а с т а п ш ы ғ а д ы .

34-бап. Кемедегі тәртіпті қолдау

1. Кеме капитанның өз өкілеттігі шегіндегі өкімдерін кемедегі барлық тұлғалар
о р ы н д а л у ғ а т и і с .

2. Кеме капитаны еңбек туралы заңдарға сәйкес кеме экипажының мүшелеріне
ынталандыруға және тәртіптік жаза қолдануға құқығы бар.

Кеме капитанының, кеме экипажының кез келген мүшесінің қызметтік міндеттерді
атқаруын шеттетуге құқығы бар.

3. Кеме капитаны іс-әрекетінде Қазақстан Республикасы заңдарында көзделінген
қылмыс белгілері жоқ, бірақ кеменің немесе ондағы адамдар мен мүліктердің
қауіпсіздігіне қатер төндірген тұлғаларды оқшалауға хақылы.

35-бап. Кеме капитаны анықтау органы ретінде

1. Алыс жүзуде жүрген кемеде Қазақстан Республикасының қылмыстық
заңдарында қарастырылған кез келген қылмыс белгілері анықталған жағдайда кеме
капитаны Қазақстан Республикасының қылмыстық іс жүргізу заңдарына сәйкес
анықтау органы функциясын атқарады.

2. Кеме капитаны Қазақстан Республикасының қылмыстық заңдарында көзделген
қылмыс жасаған ретінде сезікті тұлғаны ұстауға және оны кеме кіретін Қазақстан
Республикасының алғашқы портындағы құзыретті органдарға бергенге дейін арнайы
жабдықталған үй-жайда қамауда ұстауға хақылы.

3. Кеме капитаны, Қазақстан Республикасының азаматынан, сондай-ақ Қазақстан
Республикасында тұрақты тұратын азаматтығы жоқ адамдардан басқа, теңіз су
жолдары қауіпсіздігіне қарсы бағытталған қылмыс жасаушы ретінде сезікті адамды,
егер бұл Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарында көзделген болса,
шетел мемлекетінің құзыретті органына беруі мүмкін. Қажет болған жағдайда кеме
капитаны, егер мұны кеме шетел мемлекетінің аумақтық суларына кіргенге дейін іс
жүзінде жүзеге асыру мүмкін болса, оның құзыретті органдарына осындай адамды беру
туралы ойын және оны берудің себептерін, алдын ала хабардар етуге, сондай-ақ
көрсетілген органға қолда бар дәлелдерді беруге міндетті.

4. Кемеде Қазақстан Республикасының портына келген уақытта Қазақстан
Республикасының қылмыстық заңдарында көзделген қылмыс белгілері анықталған
жағдайда, кеме капитаны бұл туралы құзыретті органдарға дереу хабарлауға міндетті.

36-бап. Кеме капитанының аманат қалдыру, кемеде баланың

тууы және кемедегі өлім жағдайларындағы міндеттері

1. Кеме капитаны жүзу уақытында кемеде болған тұлғаның аманатын куәландыруға хақылы. Кеме капитаны куәландырған аманат нотариат куәландырғанмен теңестіріледі.

2. Кеме капитаны кеме журналына кемедегі әрбір баланың туу жағдайы туралы және кемедегі әрбір өлім жағдайы туралы жазба жасауға міндетті.

3. Кеме капитаны қайтыс болған адамның жақын туыстарының бірін немесе қайтыс болған адамның қосағын оның өлімі туралы хабардар етіп, қайтыс болған адамның мәйітін сақтауға және туған жеріне аттандыруға міндетті. Мұндай мүмкіндік болмаған жағдайда кеме капитаны қайтыс болған адамның мәйітін жер қойнына беруге немесе оны отқа жағып, күлі салынған сауытты туған жеріне аттандыруға міндетті.

Ерекше жағдайда, егер кеме ашық теңізде ұзақ уақыт қалуға тиіс болса және қайтыс болған адамның мәйітін сақтауға мүмкіндік болмаса, кеме капитаны теңіз дәстүріне сай, тиісті акті жасай отырып, өлген адамды теңізге батыруға құқығы бар.

4. Кеме капитаны кеме бірінші кіретін Қазақстан Республикасы портының капитанына тізімдемеге сәйкес мұндай мүлікті бергенге дейін, қайтыс болған адамның кемеде қалған мүлкіне тізімдеме жасап, сақталуын қамтамасыз етеді.

37-бап. Кеме капитаны кеме иесінің және жүк иесінің өкілі ретінде

Кеме капитаны кеме иесі мен жүк иесінің немесе олардың заңды өкілдерінің болмаған кезінде кеменің, жүктің немесе жүзудің қажеттілігіне, сондай-ақ кеме капитанына сеніп тапсырылған мүлікке қатысты талап-арызға байланысты қажетті мәмілелерге қатысты кеме иесінің және жүк иесінің өкілі ретінде танылады.

38-бап. Кеме капитанының міндеттерін кеме капитанының аға көмекшісіне жүктеу

Кеме капитаны қайтыс болған, ауырған немесе кеме капитанына өз қызметтік міндеттерін орындауға кедергі келтіретін басқа жағдайда, кеме капитанының міндеттері кеме иесінің өкімін алғанға дейін кеме капитанының аға көмекшісіне жүктеледі.

5-тарау. Теңіз порты

39-бап. Теңіз порттарының құқықтық мәртебесі мен түрлері

1. Теңіз портының құқықтық мәртебесі осы Заңмен, өзге де нормативтік құқықтық актілермен айқындалады.

2. Теңіз порттары жалпы пайдалану объектілері болып табылады, кез келген тұлғаның меншігінде болуы мүмкін және мақсатына қарай - сауда порты және мамандандырылған порт (балық, мұнай және басқалары) болып бөлінеді.

3. Теңіз портының акваториясы мен жағалау сызығындағы жері мемлекеттік меншік болып табылады.

4. Теңіз порты үшін жер және су учаскелерін бөлу, сондай-ақ бұл учаскелерді алып қою қолданыстағы заңдарда белгіленген тәртіппен жүргізіледі.

5. Теңіз порттарындағы мемлекеттік бақылауды өзінің өкілдігі - порттың теңіз әкімшілігі арқылы көліктегі уәкілетті орган жүзеге асырады.

40-бап. Кемеңіз теңіз порты режимін сақтау жөніндегі міндеті

Теңіз портында болған уақытта кез келген кеме портта жүзу қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі Қазақстан Республикасының заңдарын, сондай-ақ бақылау және арнайы атқару функцияларын (кедендік, шекаралық, санитариялық-карантиндік, фитосанитариялық, ветеринарлық және басқа мемлекеттік органдардың) жүзеге асыратын мемлекеттік органдардың заңды талаптарын сақтауға міндетті.

41-бап. Теңіз портында көрсетілетін қызметтер

1. Теңіз айлағы жүк тиеуді, жүк түсіруді және олардың келуіне байланысты кезектілік ретімен кемелерге қызмет көрсетуді, жүктермен көліктік-экспедиторлық және қойма операцияларын, теңіз көлігіне көліктің басқа түрлерінен жүктерді тиеу және керісінше, теңіз жолаушылар кемелеріне қызмет көрсетуді, сондай-ақ порт кемелерінде және көліктің басқа түрлерінде жүктерді, жолаушыларды және теңдеме жүктерді тасымалдауды жүзеге асырады.

2. Теңіз портының міндетті қызмет көрсету тізілімін көліктегі уәкілеттік орган бекітеді. Мемлекет міндетті тізілімге енген қызмет көрсетулер үшін ең жоғарғы төлем көлемін заңдарға сәйкес реттейді.

3. Міндетті тізілімге енбеген қызметтер үшін төлем көлемі шарттармен а й қ ы н д а л а д ы .

42-бап. Теңіз порты аумағын пайдалану

Теңіз портындағы үй-жайлар мен құрылғылар иелері өз функцияларын жүзеге асырушы мемлекеттік органға шарттарда көрсетілген міндеттеріне орай қажетті үй-жайлар мен қызмет көрсетулерді ұсынуға міндетті.

43-бап. Теңіз терминалы операторының жауапкершілігі

1. Теңіз терминалының операторы жүктің жоғалғаны, кем болғаны және зақымданғаны, сондай-ақ оны өз иелігіне қабылдаған сәттен бастап берген сәтке дейінгі өткізіп алған мерзімі үшін жауап береді.

2. Теңіз терминалының операторына жүкті жоғалтқаны, кем болғаны және зақымданғаны үшін оның нақты бағасы көлемінде жауапкершілік жүктеледі.

3. Теңіз терминалы операторының жүкті берудегі өткізіп алған мерзімі үшін жауапкершілік шартта айқындалады.

4. Теңіз терминалы операторының өзіне есептелген төлемдерді қамтамасыз ету үшін жүкті ұстап қалуға және оны заңдарда көзделген тәртіппен сатуға хақылы.

Теңіз терминалы операторының контейнерлерді, поллеттерді немесе

жөндеуге не осы құралдарды жақсартуға кеткен шығындардың орнын толтыру жағдайларын қоспағанда, тасымалдаушыға немесе жөнелтушіге тиесілі емес тасымалдау мен ораманың өзге де осындай жабдықтарын сатуға құқығы жоқ.

44-бап. Талап арыздар талаптарын қамтамасыз ету жөнінде шаралар қолдану кезіндегі шектеулер

Жалпы пайдаланудағы теңіз портының мүлкіне тыйым салу түріндегі талап арыздар талаптарын қамтамасыз ету жөнінде шаралар қолдану кезінде осындай шешім қабылдаған сот немесе өзге де құзыретті орган осындай мүлікті пайдаланудың қарапайым тәртібі белгіленіп қамтамасыз етілуге тиіс.

6-тарау. Теңіз портындағы мемлекеттік қадағалау

45-бап. Порттың теңіз әкімшілігі

1. Порттың теңіз әкімшілігі мынадай функцияларды жүзеге асырады:

1) кемелерді тіркеу және тиісті кеме құжаттарын беру;

2) кемеге және жасалып жатқан кемеге меншік құқығын, кеме немесе жасалып

жатқан кеме кепілін және оларға өзге де құқықтарды тіркеу, тиісті құжаттар беру;

3) кеме экипажының мүшелеріне дипломдар, біліктілік куәліктерін,

олардың берілгенін куәландырулар мен теңізші төлқұжатын беру;

4) кеме құжаттарын, дипломдарды, біліктілік куәліктерін және дипломдар мен біліктілік куәліктерін куәландыруларды тексеру;

5) кемелердің портқа кіру және олардың порттан шығу тәртіпті туралы талаптардың сақталуына бақылау жасау;

6) кемелердің портқа келуін және олардың порттан шығуын ресімдеу;

7) лоцмандық қызмет пен кемелер қозғалысын басқару жүйесіне бақылау жасау;

8) кемелерді портқа кірерде және порт акваториясының шегінде мұзжарғыштардың ілестіріп өтуіне бақылау жасау;

9) теңізге батқан мүлікті көтеруге рұқсат беру;

10) портта құрылыс, гидротехникалық және өзге жұмыстарды жүргізуге рұқсат беру;

11) көліктегі уәкілетті мемлекеттік орган бекіткен ережелерге сәйкес кемелермен болған апат оқиғаларына тексеру жүргізу;

12) бақылау және арнайы атқару функцияларын жүргізуші мемлекеттік органның теңіз порт аумағындағы орналасқан жерін айқындау;

13) порттағы құрылыстар мен оларды пайдаланудың техникалық жай-күйіне бақылау жасау;

14) өртке қарсы бақылау жасау.

46-бап. Теңіз портының капитаны

1. Теңіз портының капитаны порттың теңіз әкімшілігін басқарады және заңдар мен көліктегі уәкілетті орган бекіткен ережеге сәйкес іс-әрекет етеді.

2. Теңіз порты капитанының өз құзыреті шегінде жасаған өкімі порттағы кемелер, ұйымдар және азаматтардың барлығы үшін міндетті.

3. Теңіз порты капитанының талабы бойынша порттағы кемелер порт акваториясының шегіндегі апатқа ұшыраған адамдар мен кемелерді құтқаруға қатысуға міндетті.

4. Теңіз портының капитаны теңізде жүзу қауіпсіздігі ережелерін бұзғаны үшін Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес әкімшілік жаза

қолдануға хақылы.

47-бап. Кемелерге бақылау жасау

1. Теңізге шығатын кемелерге бақылау жасауды жүзеге асыру кезінде теңіз портының капитаны:

- 1) кеме құжаттарының бар-жоқтығын;
- 2) кемеңің негізгі сипаттамасының кеме құжаттарына сәйкестігін;
- 3) кеме экипажын жинақтауға қойылатын талаптардың сақталуын тексереді.

2. Кеме құжаттары жоқ болған немесе кемеңің теңізде жүзу қауіпсіздігі

талаптарын қанағаттандырмайтынына жеткілікті негіздер бар кезде теңіз портының капитаны кемеңің тексеруге алуы мүмкін.

3. Кемеңің теңіз портынан шығуына рұқсат беруге кедергі келтіретін олқылықтардың жойылғанын тексеру мақсатында теңіз портының капитаны кемеңің бақылаулық тексеруден өткізуі мүмкін.

48-бап. Кемелердің теңіз портынан шығуына рұқсат беру

1. Әрбір кеме теңіз портынан шығуға дейін бұған теңіз портының капитанынан рұқсат алуға міндетті.

2. Теңіз портының капитаны кемеңің теңіз портынан шығуына мына жағдайларда:

- 1) кемеңің жүзуге жарамсыз болғанда;

2) тиеуге, жабдықтауға, экипаж жинақтауға қойылған талаптар бұзылғанда немесе кемедегі адамдардың өмірі мен денсаулығына, кемеңің жүзу қауіпсіздігіне қатер төндіретін басқа да кемшіліктері, сондай-ақ теңіздің табиғи ортасына залал келтіру қаупі болғанда;

- 3) кеме құжаттарына қойылатын талаптар бұзылғанда;

4) тиісті мемлекеттік органдар (кедендік, санитариялық-карантиндік, фитосанитарлық, шекаралық органдар мен басқа да құзыретті мемлекеттік органдар) нұсқама бергенде;

5) порттың теңіз әкімшілігі алатын порт алымдары төленбегенде рұқсат беруден бас тартатын.

1. Теңіз портының капитаны құтқару операцияларын жүзеге асыруға, кемелердің соқтығысуына, айлақ құрылыстарының, су бассейндерінің, кеме су жолдары мен навигациялық жағдай құралдарының зақымдалуына байланысты немесе өзге де залал келтіруге байланысты туындаған талаптары бар тұлғаның өтініші бойынша кеме иесінің, жүк иесінің міндеттерді қамтамасыз еткенге дейін ұстауы мүмкін.

2. Осы баптың 1-тармағында санамаланған талаптар бойынша кемеі ұстап

тұру туралы өкімнің, ресми жұмыс күні болып қаралмаған күндерді қоспағанда, 72 сағат бойына күші болады. Егер көрсетілген мерзім ішінде кемеі құзыретті органдар тұтқындамаған жағдайда, ол дереу босатылуға тиіс.

3. Кемеі негізсіз ұстаудан келген зияндар үшін жауапкершілік талап етуі бойынша ұстау жүргізілген адамға жүктеледі.

50-бап. Навигациялық жағдай құралдарының әрекеті
аймағындағы құрылыс

Теңіз жолдарының навигациялық жағдай құралдарының әрекеті аймағындағы құрылыс көліктегі уәкілетті органмен келісілуге тиіс.

7-тарау. Теңіз лоцмандары

51-бап. Кемелерді лоцмандық жүргізу

1. Кемелерді лоцмандық жүргізу жүзу қауіпсіздігін қамтамасыз ету және кемелермен болатын оқиғалардың алдын алу, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Үкіметі бекіткен ережелерге сәйкес теңіздің табиғи ортасын қорғау мақсатында жүзеге а с ы р ы л а д ы .

2. Қызметке теңіз лоцмандары ретінде көліктегі уәкілетті орган белгілеген біліктілік талаптарын қанағаттандыратын Қазақстан Республикасының азаматтары жіберілуі м ү м к і н .

3. Көліктегі уәкілетті орган кемелерді лоцмандық жүргізудің міндетті аудандары мен міндетті емес аудандарын белгілейді және мұндай аудандарды теңіз порттары мен лоцияларында жалпыға ортақ мәлімет ретінде жеткізеді.

4. Аралас акваториялары бар теңіз порттарындағы кемелерді лоцмандық жүргізу тәртібін теңіз порттарының капитандары белгілейді.

52-бап. Кемелерді міндетті лоцмандық жүргізу

1. Кемелерді лоцмандық жүргізу ережелеріне сәйкес міндетті лоцмандық жүргізуден босатылған кемелер санаттарын қоспағанда, кемемен кемелерді лоцмандық жүргізудің міндетті аудандарында лоцмансыз жүзуді жүзеге асыруға құқығы жоқ.

Аталған тыйым салуды бұзушы кеме капитаны Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес әкімшілік жауапкершілікке тартылады.

2. Лоцмандық жүргізуден босатылған кемелер санаттары теңіз порттарында жалпыға ортақ мәлімет ретінде міндетті түрде жеткізіледі.

53-бап. Кемелерді міндетті емес лоцмандық жүргізу

1. Кемелерді лоцмандық жүргізу міндетті болып табылмайтын аудандарда кеме капитаны кемеге лоцман алуы мүмкін.

2. Кемелерді лоцмандық жүргізу міндетті болып табылмайтын аудандарда порттың кеме капитаны :

1) егер кеме немесе ол тасымалдайтын жүк теңіздің табиғи ортасына зиян келтіруі мүмкін болған ;

2) егер кемемен, порттағы теңізде жүзу қауіпсіздігіне елеулі әсер етуі мүмкін, корпусының, механизмдерінің немесе жабдықтарының салмақты зақымданғаны белгілі болған жағдайларда порттың кеме капитаны кемелерді міндетті лоцмандық жүргізуді белгілеуі мүмкін. Мұндай жағдайда кеме капитанына оның кемесінің міндетті лоцмандық жүргізудің соңынан өтуге тиіс екендігі туралы хабардар етіледі.

54-бап. Кеме лоцманы мен капитанының жауапкершілігі

Кемеде лоцманның болуы кеме капитанының кеме басқаруына жауапкершілікті жоққа шығармайды. Лоцман ұсынылымының дұрыстығына күдіктенуге жеткілікті негіздер болған кезде кеме капитанының кемемен кеме жүзуінің қауіпсіздігі мақсатында аталған лоцманның қызмет көрсетуінен бас тартуға хақылы. Кемемен лоцмандық жүргізу міндетті болған жағдайда кеме капитаны лоцманды ауыстыруды талап етуге тиіс.

55-бап. Кемелерді лоцмандық жүргізумен лайықты қамтымағаны үшін жауапкершілік

1. Лоцманның немесе ол қызметкері болып табылатын ұйымның кемемен лоцмандық жүргізумен лайықты қамтымағаны үшін жауапкершілік осындай қызмет көрсеткені үшін төленетін төлемнің он есесіне тең сомамен шектеледі.

2. Лоцманның немесе ол қызметкері болып табылатын ұйымның, егер лоцмандық жүргізумен лайықты қамтылмағанның нәтижесінде кемеге келтірілген шығындар дәлелденсе, лоцманның немесе ол қызметкер болып табылатын ұйымның әрекетінің немесе әрекетсіздігінің қасақана жасаған әрекетінің немесе дөрекі абайсыздықтың нәтижесі болып табылса, толық көлемде жауапкершілікте болады.

3. Кемені лоцмандық жүргізумен лайықты қамтымағаны үшін кінәлі лоцман кемелерді лоцмандық жүргізу туралы ережеде айқындалған тәртіп пен шарттарға біліктілігінен айырылуы мүмкін.

8-тарау. Суға батқан мүлік

56-бап. Суға батқан мүлікті оның иесінің алып шығуы

1. Суға батқан мүліктің иесі осындай мүлікті мүлік суға батқан күннен бастап бір жыл ішінде алып шығу туралы өзінің ойы бар екенін жақын маңайдағы теңіз портының капитанына хабарлауға тиіс.

2. Теңіз портының капитаны суға батқан мүлік иесінің өтінішін алған күннен бастап үш ай ішінде суға батқан мүлікті алып шығу тәртібі мен мерзімін белгілейді. Суға батқан мүлік иесінің рұқсат алған сәттен бастап бір жыл ішінде оны алып шығуды жүзеге асыруға құқығы бар.

3. Суға батқан мүлік теңізде жүзу қауіпсіздігіне қатер төндірсе немесе теңіздің табиғи ортасын ластаумен зиян келтірсе не судағы биологиялық ресурстық кәсіпшілігін жүзеге асыруға, порт қызметіне және порттағы жұмыстарға кедергі келтірсе, суға батқан мүлік иесі теңіз портының капитаны белгілеген талап пен ақылға қонымды мерзім бойынша суға батқан мүлікті алып шығуға, ал қажет болған кезде оны аластауға немесе жоюға міндетті.

4. Суға батқан мүлік иесі белгісіз болған жағдайда теңіз портының капитаны суға батқан мүлікті алып шығу үшін белгіленген мерзімдер туралы жарияланымдар жасайды. Егер мұндай кезде суға батқан кеменің жалауы белгілі болған жағдайда теңіз портының капитаны, Қазақстан Республикасының шетелдік мемлекеттермен қатынастар саласындағы уәкілетті мемлекеттік

органына тиісті хабар жібереді.

57-бап. Меншік иесінің суға батқан мүлікке құқығы

Егер суға батқан мүлік иесі осы Заңның 56-бабының 1-тармағына сәйкес өтініш жасамаған немесе осы Заңның 56-бабының 2-тармағымен белгіленген мерзімде мүлікті алып шықпаған жағдайда меншік иесінің мұндай мүлікке

меншіктік құқықтан бас тартқаны болып есептеледі.

58-бап. Порттың теңіз әкімшілігінің суға батқан мүлікті алып шығуы, аластауы немесе жоюы

1. Порттың теңіз әкімшілігінің:

1) егер суға батқан мүліктің иесі белгісіз болған;

2) егер меншік иесі осы Заңның 56-бабының 3 тармағында көзделген міндеттемелерді орындамаған немесе тиісінше орындамаған;

3) егер суға батқан мүліктің иесіне оны өз құралдарымен не ол таңдаған кеме көтеру ұйымдарының құралдарымен алып шығуға, аластауға немесе жоюға тыйым салынған жағдайларда суға батқан мүлікті алып шығуға және қажет болса аластауға немесе жоюға құқығы бар.

2. Осы баптың 1-тармағында көзделген жағдайларда суға батқан мүлікті алып шығу, аластау немесе жою мүлік иесінің есебінен жүзеге асырылады.

3. Осы баптың 1-тармағының 3) тармақшасына сәйкес алып шығарылған суға батқан мүлік, егер суға батқан мүлік алып шығарылған сәттен бастап бір жылдан астам уақыт өтпесе, оның иесі суға батқан мүлікті алып шығуға кеткен шығынның және осыған байланысты басқа да келтірілген шығындардың орнын толтырғаннан кейін, талап етуі мүмкін.

59-бап. Порттың теңіз әкімшілігінің шыққан шығындардың толық орнын толтыруға құқығы

Егер суға батқан мүлікті алып шығу, аластау немесе жою осы заңның 58-бабының 1-тармағына сәйкес алып шығарылған сәттен бастап бір жыл ішінде жүзеге асырылған жағдайда порттың теңіз әкімшілігінің:

1) суға батқан мүлікті белгіленген заңды тәртіппен оны сатудан түскен соманың есебінен оны алып шығуға және сақтауға кеткен шығыстардың орнын толтыруға. Суға батқан мүлікті сатудан түскен сомадан шығын шегеріліп, оның меншік иесіне, ал Азаматтық кодекс пен осы Заңның 57-бабында көзделген негіздер бойынша меншік иесі меншіктік құқықтан бас тартқан кезде мемлекетке беруге;

2) 56-баптың 3-тармағында көзделген іс-қимылдар жүзеге асқан жағдайда

суға батқан мүлік иесінен сатудан түскен сомадан асып түсетін шығындардың (соның ішінде мүліктерді жоюға кеткен) орнын толтырып алуға құқығы бар.

60-бап. Кездейсоқ алып шығарылған суға батқан мүлік

Кездейсоқ алып шығарылған суға батқан мүлік осындай мүлікке қатысты Қазақстан Республикасының заңдарында көзделген шаралар қолдануға міндетті теңіз портының әкімшілігіне берілуге тиіс.

9-тарау. Жүкті теңіз арқылы тасымалдау шарты

61-бап. Жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартының айқындамасы мен түрлері

1. Жүкті теңіз арқылы тасымалдау шарты бойынша тасымалдаушы өзіне жөнелтуші (кірепұлшы) сеніп тапсырған жүкті белгіленген портқа дейін жеткізуді және оны алушыға беруге міндеттенеді, ал жөнелтуші (кірепұлшы), алушы жүк тасымалын төлеу мен оны қабылдауды қамтамасыз етуге міндеттенеді.

2. Жүкті теңіз арқылы тасымалдау шарты жүкті теңіз арқылы тасымалдау үшін тұтас кемені, кеменің бөлігін немесе белгілі бір кеме үй-жайын (чартер) беру шартымен, сондай-ақ мұндай шартсыз жасалуы мүмкін.

62-бап. Жүкті теңіз арқылы тасымалдау нысаны

Жүкті теңіз арқылы тасымалдау шарты коносаментпен, чартермен, теңіз жүкқұжатымен ресімделеді. Коносаменттің, чартердің, теңіз жүкқұжатының нысаны тасымалдау ережесімен белгіленеді.

63-бап. Жүктерді теңіз арқылы тасымалдауды ұйымдастыру туралы ұзақ мерзімді шарт

1. Тасымалдаушы мен жүк иесі жүктерді теңіз арқылы тасымалдауды ұйымдастыру туралы ұзақ мерзімді шарттар жасасуы мүмкін.

Жүктерді теңіз арқылы тасымалдауды ұйымдастыру туралы ұзақ мерзімді шарт жасасу кезінде жүктің нақты партиясын тасымалдау осындай ұзақ мерзімді шарт негізінде жасалған жүктерді теңіз арқылы тасымалдау шартына сәйкес жүзеге асырылады.

2. Жүктерді теңіз арқылы тасымалдауды ұйымдастыру туралы ұзақ мерзімді шарттағы келісілген жүктерді тасымалдау шарты, егер тараптар өзге келісімге келмесе, жүкті теңіз арқылы тасымалдау шарты енгізілген болып есептеледі.

Жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартының ережесі жүктерді теңіз арқылы тасымалдауды ұйымдастыру туралы ұзақ мерзімді шарттың ережелеріне қайшы келген жағдайда, жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартының ережесі қолданылады.

3. Коносаментке енгізілмеген жүктерді теңіз арқылы тасымалдауды ұйымдастыру туралы ұзақ мерзімді шарттың ережесі, егер ол кірепұлшы болып табылмаса, үшінші жақ үшін міндетті болып табылмайды.

64-бап. Чартер мен коносаменттің арақатынасы

Тасымалдаушы мен жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартының тарабы болып табылмайтын алушы арасындағы қатынасты коносамент айқындайды. Егер коносамент оларға сілтеме жасайтын болса, чартердің шарты алушы үшін міндетті.

65-бап. Чартердің мазмұны. Чартер бойынша құқықты беру

1. Чартерде тараптар атауы, кеме атауы, жүктің тегі мен түріне сілтеме, кірепұлдың мөлшері, тиеу порты, жүкті тиеу порты, сондай-ақ баратын порты немесе кеме бағыты көрсетілуі тиіс. Тараптардың келісімі бойынша чартерге өзге де талаптар кіргізілуі мүмкін.

2. Чартер бойынша жүк тасымалдау кезінде кірепұлшы тасымалдаушының келісімімен жүкті теңіз арқылы тасымалдау шарты бойынша үшінші жаққа өзінің құқығын беруге хақылы. Кірепұлшы, сондай-ақ ол өзінің құқығын берген үшінші жақ, егер чартерде өзгеше көзделмесе, жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартын орындамағаны үшін тасымалдаушының алдында ортақ жауапкершілікте болады.

66-бап. Тасымалдау үшін жүк қабылдауды уақытша тоқтату немесе шектеу

1. Техногендік және табиғи сипаттағы төтенше жағдайлар кезінде және карантин жарияланғанда тасымалдау үшін жүктерді қабылдауды уақытша тоқтату немесе шектеуді қолдану мерзімін тиісті мемлекеттік органдардың келісімі бойынша белгілейтін көліктегі уәкілетті органды дереу хабардар ете отырып, порттың теңіз әкімшілігінің өкімімен жүктерді қабылдау уақытша тоқтатылуы немесе шектелуі мүмкін.

2. Тасымалдау үшін жүктерді қабылдауды уақытша тоқтату немесе шектеу туралы порттың теңіз әкімшілігі жүктерді жөнелтушілерді, жүктерді тасымалдау кезінде тікелей аралас немесе тікелей су қатынастарын және көліктің басқа түрлерінің ұйымдарын дереу хабардар етеді.

67-бап. Жүкті теңіз арқылы тасымалдау шарты бойынша
кеменің теңізде жүзу жай-күйін қамтамасыз ету

1. Тасымалдаушы күні бұрын, рейс басталғанға дейін кемені теңізде жүзу жай-күйіне келтіруге: кеменің жүзуге техникалық жарамдылығын қамтамасыз етуге, кемені тиісті деңгейде жабдықтауға, оны экипажбен қамтуға және барлық қажеттіліктермен қамдауға, сондай-ақ трюмдар мен кеменің басқа да жүк тасымалданатын үй-жайларын жүкті тиісті қабылдауды, тасымалдауды және сақтауды қамтамасыз ететін жай-күйге келтіруге міндетті.

2. Егер жүкті тасымалдау коносамент негізінде жүзеге асырылса немесе коносамент чартерге сәйкес беріліп, тасымалдаушы мен кірепұлшы болып табылмайтын коносамент иесінің арасындағы қатынасты реттейтін болса, тараптардың осы баптың 1-тармағына қайшы келетін келісімі елеусіз.

68 - б а п . К е м е н і а у ы с т ы р у

Егер жүк белгілі бір кемеді тасымалдануға тиіс болған жағдайда оны тиеу басталғаннан кейін пайда болған техникалық қажеттіліктердің салдарынан жүкті қайта тиеуді қоспағанда, жүк тек кірепұлшының немесе жөнелтушінің келісімімен ғана басқа кемеге тиелуі мүмкін.

69 - б а п . Ж ү к т і т и е у о р н ы

1. Чартер бойынша жүк тасымалдау кезінде тасымалдаушы кірепұлшы көрсеткен жүкті тиеу орнына кемені қоюға міндетті. Кірепұлшы жүкті тиеу үшін қауіпсіз және жарамды, кеме қауіпсіз жете алатындай, жүзген күйі тұра алатын және жүгімен шығып кете алатындай орынды көрсетуге тиіс. Егер кірепұлшы көрсеткен орын жарамсыз, немесе бірнеше кірепұлшылар жүкті тиейтін әртүрлі орындар көрсеткен жағдайда, тасымалдаушы бұл туралы күні бұрын кірепұлшыларды ескерте отырып, аталған порттағы әдеттегі пайдаланатын жүкті тиеу орнына кемені қоя алады.

Кірепұлшы өзінің есебінен кемеңі басқа жүк тиеу орнына қояды талап ете алады.

2. Желілік жол қатынасындағы жүк тасымалдау кезінде жүк тиеу орнын тасымалдаушы айқындайды. Егер жүк тиеу аталған порт үшін әдеттегідей емес жүк тиеу орнында жүргізілсе, тасымалдаушы жөнелтушіні жүк тиеу орны туралы хабардар етеді.

70-б ап. К е м е н і қ о ю м е р з і м і

Чартер бойынша жүк тасымалдау кезінде тасымалдаушы кемені чартермен

келісілген мерзімде қоюға міндетті. Кеме келісілген мерзімде қойылмаған жағдайда кірепұлшының жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартынан бас тартып, шығындардың орнын толтыруды талап етуге құқығы бар.

71-бап. Кеменің жүкті тиеуге дайындығы туралы хабардар ету

1. Чартер бойынша жүк тасымалдау кезінде тасымалдаушы жазбаша түрде кірепұлшыны немесе жөнелтушіні, егер ол кірепұлшы болып көрсетілсе, кеменің жүк тиеуге дайындығы немесе белгілі бір уақытта дайын болатындығы туралы хабардар етуге міндетті. Мұндай хабардар ету тек, егер кеме порттағы тиеу немесе аталған порт үшін әдеттегідей күту орнында тұрған жағдайда ғана, берілуі мүмкін.

2. Хабардар етудің осы баптың 1-тармағында көрсетілген берілу күні мен сағаты тараптардың келісуімен, ал келісім болмаған жағдайда - аталған айлақтың дәстүрлерімен айқындалады.

3. Егер кеме хабардар етуде көрсетілген уақытта жүк тиеуге дайын болмаған жағдайда, осыған байланысты кірепұлшыға келтірілген шығындардың орнын толтыру тасымалдаушыға жүктеледі.

72 - б а п . С т а л и я л ы қ у а қ ы т

1. Сталиялық уақыт (кеме кірепұлға қосымша төлемсіз жүк тиеуге тұрғанда кететін уақыт кезеңі) - тараптардың келісімімен, мұндай келісім болмаған кезде - тиеу портындағы әдеттегі қабылданған мерзім айқындалады.

2. Сталиялық уақыт жөнелтушіге (кірепұлшыға) кеменің жүк тиеуге дайындығы туралы хабар жіберілгеннен кейінгі келесі күннен бастап жұмыс күндерімен, сағатымен және минутымен есептеледі.

3. Сталиялық уақытқа жүк тиеу тасымалдаушыға байланысты себептер бойынша, еңсерілмес күштің салдарынан немесе жүктің сақталуына қауіп төндіретін гидрометеорологиялық жағдайлардан немесе оған қауіпсіз тиеуге кедергі келтіретін жағдайларда жүргізілмесе, бұл уақыттар есептелмейді.

Кірепұлшыға байланысты себептер бойынша жүк тиеу жүргізілмеген уақыт сталиялық уақытқа кіргізіледі.

4. Жүк тиеу сталиялық уақыт басталғанға дейін басталған жағдайда, жүк тиеуге нақты кеткен уақыт сталиялық уақытқа есептелінеді.

5. Осы баптың нормалары порттағы жүкті түсіру кезінде оны түсіруге де қолданылады.

73-бап. Контрсталиялық у а қ ы т

1. Контрсталиялық уақыттың (кеменің жүк тиеуге тұрғанда сталиялық уақыттың үстіне кететін уақыт кезеңі) ұзақтығы тараптардың келісімімен, ал ол жоқ кезде - порттағы жүкті қабылдаудың әдеттегі мерзімімен айқындалады.

2. Контрсталиялық уақыт сталиялық уақыт аяқталған сәттен бастап, күнтізбелік күндермен, сағаттармен және минуттармен есептелінеді.

3. Контрсталиялық уақытқа жексенбі және ресми белгіленген мерекелік күндер, портта жарияланған демалыс уақыты, сондай-ақ жүктің сақталуына қатер төндірген не оны қауіпсіз тиеуге кедергі келтіретін еңсерілмес күш немесе гидрометеорологиялық жағдайлар туындатқан жүк тиеудегі үзілістер кіреді.

Тасымалдаушыға байланысты себептермен жүк тиелмеген уақыт контрсталиялық у а қ ы т к і р м е й д і .

4. Осы баптың, сондай-ақ осы Заңның 74, 75, 76-баптарының нормалары портта жүкті түсіру кезінде түсіруге қолданылады.

74 - б а п . Д е м е р р е д ж

Контрсталиялық уақыт үшін төлем (демерредж) тараптардың келісімімен, ал мұндай келісім болмаған кезде - тиісті порттағы дәстүрлі қабылданған ставкаға сәйкес айқындалады. Мұндай ставкалар болмаған жағдайда демерредж кеме мен оның экипажын күтіп, ұстауға кеткен шығындармен айқындалады.

75-бап. Жүк тиеуді мерзімінен бұрын аяқтағаны үшін сыйақы

Тараптардың келісімімен диспач (сталиялық уақыт өткенге дейін кемеден жүк түсіруді аяқтағаны үшін кірепұлшыға берілетін сыйақы) белгіленуі мүмкін. Мұндай келісім болмаған кезде диспач мөлшері демерредждің жартысы мөлшерімен е с е п т е л і н е д і .

76-бап. Тасымалдаушының кемені контрсталиялық уақыт біткеннен кейін жүзуге аттандыру құқығы

1. Тасымалдаушының, егер тіпті келісілген жүк тасымалдаушыға тәуелсіз себептер бойынша кемеге толық тиелмесе де, контрсталиялық уақыт біткеннен кейін кемені жүзуге аттандыруға құқығы бар. Бұл ретте тасымалдаушы кірепұлды толық алуға қ ұ қ ы ғ ы н с а қ т а й д ы .

2. Жүк тасымалдау үшін кеменің барлығын алған жағдайда, мұндай уақыт туралы келісім бар болған кезде, жүкті қабылдау мен қаптаудың өзі кемені белгіленген мерзімнен де көп уақыт ұстауы мүмкін болса да тасымалдаушының сталиялық немесе контрсталиялық уақыт аяқталғанға дейін жеткізілген жүкті қабылдаудан бас тартуға

қ ұ қ ы ғ ы

ж о қ .

3. Егер жүк тасымалдау үшін кемеңіз барлығы берілмеген жағдайда, тасымалдаушы сталиялық және контрсталиялық уақыт өткенге дейін, осындай уақыт туралы келісім болған кезде, жүкті қабылдаудан бас тартуға құқығы бар. Кейін ол кешігіп берілуі салдарынан кемеге тиісті ретпен және қалған жүктер үшін залалсыз тек кемеңіз кешіктіріп қана тиелуі мүмкін. Мұндай жағдайда тасымалдаушы кірепұлды толық алу құқығын сақтайды.

77-бап. Кемеңіз кешіктіріп ұстағаны үшін шығындардың орнын толтыру

Кемеңіз контрсталиялық уақыттан артық ұстағаны үшін жөнелтуші, кірепұлшы, егер кемеңіз кешіктіру тасымалдаушыға тәуелсіз себептерден болса, тасымалдаушыға келтірілген шығындардың орнын толтыруға міндетті.

78-бап. Кемеңіз кірепұлшының талабы бойынша жүзуге мерзімінен бұрын аттандыру

Кірепұлшыға жүк тасымалдау үшін кемеңіз барлығы берілген жағдайда, тасымалдаушы кірепұлшының талабы бойынша, егер тіпті жүктің барлығы тиелмесе де, кемеңіз жүзуге аттандыруға міндетті. Мұндай жағдайда тасымалдаушы толық кірепұлға құқығын сақтайды.

79-бап. Бөгде жүкті алып тастау

1. Жүк тасымалдау үшін кемеңіз барлығы, оның бөлігі немесе кемеңіз белгілі бір үй-жайы берілген жағдайда, аттандырушы кемеден, кемеңіз бөлігінен немесе кеме үй-жайынан жөнелту портында, ал жүк тасымалдау үшін кемеңіз барлығын алса, кез келген кіру портында бөгде жүкті алып тастауды талап етуі мүмкін.

2. Жүк кемеден, кемеңіз бөлігінен немесе кеме үй-жайынан уақтылы алынбаған жағдайда кірепұлшының кірепұлды тиісінше азайтуын, сондай-ақ кірепұлшыға келтірілген шығындардың орнын толтыруды талап етуге құқығы бар.

80-бап. Палубалық жүк

1. Тасымалдаушының тек тасымалдаушымен жөнелтушінің арасындағы келісімге сәйкес қана палубада жүк алып жүруге құқығы бар.

2. Тасымалдаушы мен аттандырушы жүк палубада тасылуы тиіс немесе мүмкін екендігі туралы келісімге келген жағдайда, тасымалдаушы мұндай келісімге келгендігі туралы коносаментте немесе жүкті теңіз арқылы тасымалдау келісімін куәландыратын

басқа құжатта көрсетуге міндетті. Тасымалдаушы оны көрсетпеген жағдайда, ол жүкті палубада алып жүру туралы келісімнің жөнелтушімен жасалғаны туралы дәлелдеуге тиіс. Алайда тасымалдаушының өз еркімен коносомент алған үшінші жаққа қатысты, соның ішінде алушыға қатысты мұндай келісімге сілтеме жасауға құқығы жоқ.

3. Осы баптың 1 және 2-тармақтарын бұза отырып, палубада жүк алынып жүрген жағдайда, тасымалдаушы палубада жүк алып жүру туралы келісімге сілтеме жасай алмайды және осы Заңның 109-бабының нормаларына қарамастан, тек қана жүкті палубада алып жүруден туындаған жүктің жоғалғаны, бүлінгені немесе оның кешіктіріліп жеткізілгені үшін жауапкершілікте болады.

Тасымалдаушы жауапкершілігінің шегі осы Заңның 111 және 112-баптарына сәйкес а й қ ы н д а л а д ы .

4. Егер жүкті трюмде алып жүру келісімі бар бола тұра, жүкті палубада алып жүру тасымалдаушының осы Заңның 112-бабына сәйкес тасымалдаушының жауапкершілігін шектеу құқығын жоғалтуға әкеп соғатын әрекеті немесе әрекетсіздігі ретінде қ а р а с т ы р ы л а д ы .

81-бап. Жүкті буып-түю және таңбалау

1. Тасымалдау кезінде олардың толық сақталуын қамтамасыз ету үшін ыдысқа салуды және буып-түюді қажет ететін жүктер алып жүруге дұрыс ыдыста және орауда көрсетілуге тиіс. Мемлекеттік стандарттар белгіленген немесе техникалық шарттар белгіленген ыдыстар мен ораулар соларға сәйкес болуға тиіс. Мұндай талаптар жөнелтуші ұсынған контейнерлерге де қолданылады.

2. Жөнелтуші жүкті тиісінше таңбалап, тасымалдаушыға ол туралы қажетті мәліметтерді ұсынуға міндетті. Жүк айрықша көңіл бөлуді қажет еткен жағдайда, жөнелтуші жүктің қасиеттері мен оған қандай бап керек екендігі туралы тасымалдаушыға хабарлауға міндетті.

82-бап. Жүкті ауыстыру

Чартерде тегі немесе түрі айқындалған жүк тек тасымалдаушының келісімімен ғана өзге тектегі немесе түрдегі жүкпен ауыстырылуы мүмкін.

83-бап. Жүкке қатысты құжаттар

Жөнелтуші, заңдармен көзделген жүкті кедергісіз алып жүру үшін қажетті құжаттарды (сертификат, лицензия, ветеринариялық куәлік, кеден декларациясы және өзге де) тасымалдаушыға беруге тиіс.

Жөнелтуші мұндай құжаттарды уақытында бермегені, расталмағандығы немесе

толық еместігі салдарынан болған шығындар үшін тасымалдаушының алдында жауапкершілікте болады.

84 - бап. Коносамент беру

1. Тасымалдау үшін жүкті қабылдағаннан кейін тасымалдаушы жөнелтушінің талабы бойынша жөнелтушіге коносамент беруге міндетті.

Коносамент осы Заңның 86-бабы 1-тармағының 3)-8) тармақшаларында көрсетілген мәліметтері болуға тиіс, жөнелтуші қол қойған құжаттың негізінде жасалады.

2. Жөнелтуші коносаментке енгізуге ұсынылған мәліметтердің растығы үшін тасымалдаушыға кепілдік береді және мұндай мәліметтердің рас болмауы салдарынан тасымалдаушыға келтірілген шығындар үшін жауапкершілікте болады.

Тасымалдаушының шығындарды жөнелтушіден өндіріп алу құқығы жүкті

теңіз арқылы тасымалдау шарты бойынша тасымалдаушының жөнелтушіден өзге, кез келген тұлға алдындағы жауапкершілігін жоққа шығара алмайды.

85-бап. Коносаменттің орнына өзге құжат беру

Жөнелтушінің тасымалдаушыдан коносаменттің орнына теңіз жүкқұжатын талап етуге құқығы бар. Теңіз жүкқұжаттарына, осы Заңның, тауарға билік ететін құжат ретінде коносаментке қатысты 86-бабының 2-тармағының екінші абзацының, 88-90-баптарының және 91-бабының 2-тармағының нормаларын қоспағанда, осы тараудың нормалары қолданылады.

86-бап. Коносаменттің мазмұны

1. Коносаментке негізінде мынадай мәліметтер кіргізілуге тиіс:

1) тасымалдаушының атауы және оның тұрған жері;

2) жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартына сәйкес тиеу портының атауы және тасымалдаушының тиеу портында жүкті қабылдаған күні;

3) жөнелтушінің атауы және оның тұрған жері;

4) жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартына сәйкес түсіру портының атауы;

5) егер оны жөнелтуші көрсетсе, қабылдаушының атауы;

6) жүктің атауы, жүкті сәйкестендіру үшін қажетті негізгі маркалар, тиісті жағдайлардағы жүктің қауіпті сипаттамасына немесе айрықша қасиетіне сілтеме, орынның немесе заттардың саны және жүктің массасы немесе оның басқаша

көрсетілген саны. Бұл ретте барлық мәліметтер жөнелтуші ұсынған түрде көрсетіледі;

7) жүктің сыртқы жай-күйі және оның орамы;

8) қабылдаушы төлеуге тиіс көлемдегі кірепұл, немесе кірепұлды олардың төлеуге тиістігін көрсететін өзге сілтеме;

9) коносаменттік берілген уақыты мен орны;

10) егер олар біреуден көп болса, коносамент түпнұсқаларының саны;

11) тасымалдаушының немесе оның атынан әрекет етуші тұлғаның қойылған қолы. Кеме капитаны қол қойған коносамент тасымалдаушының атынан қойылған деп е с е п т е л е д і .

Тараптардың келісімі бойынша коносаментке өзге де мәліметтер енгізілуі мүмкін.

2. Жүк кеме бортына тиелгеннен кейін тасымалдаушы аттандырушының талабы бойынша оған, осы баптың 1 тармағында көзделген мәліметтерге қосымша, жүктің белгілі бір кеменің немесе кемелердің бортында екендігін көрсетілуі, сондай-ақ жүкті тиеу күні көрсетілуге тиіс борт коносаментін береді.

3. Егер тасымалдаушы кеме бортына жүк тиелгенге дейін жөнелтушіге тасымалдаушы үшін қабылданған жүкке коносамент немесе аталған жүкке қатысты өзге тауарға билік ететін құжат берсе, жөнелтуші тасымалдаушының өтініші бойынша борт коносаментінің орнына осындай құжатты қайтаруға тиіс.

4. Тасымалдаушы жөнелтушінің борт коносаментіне деген талабын кез келген бұрын берілген қосымша құжатпен, егер осылай толтырылған құжатқа борт коносаментінде болуға тиіс мәліметтің барлығы енген жағдайда, қанағаттандыра алады .

87-бап. Коносаменттегі ескертпе. Коносаменттің айғақтық күші

1. Егер коносаментте жүктің атауы, оның негізгі маркалары, орынның не заттың саны, жүктің массасы немесе саны, және тасымалдаушы немесе оның атынан коносамент берген басқа тұлға мұндай мәліметтер нақты қабылданған жүкке немесе тиелген жүкке сәйкес еместігін білсе, немесе жеткілікті негіз бар деп есептесе, борт коносаментін беру кезінде не тасымалдаушының немесе басқа осындай тұлғаның көрсетілген мәліметтерді тексеруге ақылға сыйымды мүмкіндігі болмаса, тасымалдаушы немесе басқа осындай тұлға коносаментке дәл еместігін нақты көрсететін ескертпе жасауға, солай деп есептеу үшін негіз немесе көрсетілген мәліметтерді тексеруге ақылға сыйымды мүмкіндіктің болмағанын көрсетуге тиіс.

2. Егер тасымалдаушы немесе оның атынан коносамент беруші басқа тұлға коносаментте жүктің сыртқы жай-күйін көрсетпесе, коносаментте жүктің сыртқы жай-күйі жақсы деп көрсетілген болып есептеледі.

3. Осы баптың 1-тармағына сәйкес жол берілген ескертпе енгізілген мәліметтерді қоспағанда, егер өзгеше дәлелденбесе, коносаментте жазылғандай, тасымалдау үшін

тасымалдаушы қабылдаған жүкті коносаментте сипатталғандай етіп куәландырады. Егер коносамент, жүктің коносаментте жазылған мазмұнынан ауытқи отырып өз еркімен әрекет етіп үшінші тұлғаға берілсе, тасымалдаушының өзге айғақ ұсынуына ж о л б е р м е й д і .

88-бап. Коносаменттің түрлері

Коносамент белгілі бір алушының атына (бәсіре коносамент),

жөнелтушінің немесе алушының бұйрығына (ордерлік коносамент) не ұсынушыға берілуі мүмкін. Оның жөнелтушінің немесе алушының бұйрығына берілгендігі туралы сілтемесі жоқ ордерлік коносамент жөнелтушінің бұйрығына берілген болып есептеледі.

89-бап. Коносамент даналарының көптігі

Жөнелтушінің қаналуы бойынша оған бірнеше дана (түпнұсқа) коносамент берілуі мүмкін әрі олардың әрқайсысын да қолда бар коносамент түпнұсқаларының саны көрсетіледі. Ұсынған коносамент түпнұсқаларының бірінің негізінде жүк берілгеннен кейін оның қалған түпнұсқаларының күші жойылады.

90-бап. Коносаментті табыстау

Коносамент мынадай тәртіптер сақтала отырып табысталады:

- 1) бәсіре коносамент бәсірелік табыстама жазбалар бойынша немесе талаптан шығу үшін белгіленген ережелерге сәйкес өзге нысанда табысталуы мүмкін;
- 2) ордерлік коносамент бәсекерлік немесе бланкідегі табыстама жазбамен т а б ы с т а л у ы м ү м к і н ;
- 3) коносамент ұсынушыға қарапайым тапсыру арқылы табысталуы мүмкін.

91-бап. Жүкке билік ету құқығы

1. Жөнелтушінің оны алушыға бергенге дейін, не осындай құқықты алушыға немесе үшінші тұлғаға бергенге дейін жүкке билік етуге құқығы бар.

2. Жөнелтушінің кеме кеткенге дейін аттанатын жерде жүкті кері қайтаруды, жүкті аралық портта қайтып беруді немесе оны, осы Заңның 97 және 98-бабының талаптарын

сақтай отырып, жөнелтушіге берілген барлық коносамент түпнұсқаларын ұсынған немесе тиісті қамтамасыз етуді ұсынған кезде, тасымалдау құжатында көрсетілген алушыдан басқаға беруді талап етуге құқығы бар.

92-бап. Жүкке қатысты тасымалдаушының міндеттері

1. Тасымалдаушы жүкті тасымалдау үшін қабылдаған сәттен бастап оны берген сәтке дейін міндеттенген түрде тиеуге, тасымалдауға, сақтауға, жүктің қамын ойлауға және түсіруге тиіс.

2. Тасымалдау үшін қабылданған жүкке оның қасиетіне қарай айрықша күтім керек болған және бұл туралы жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартында сілтеме жасалған жағдайда, тасымалдаушы осындай сілтемелерге сәйкес жүктің қамын ойлауға тиіс.

3. Талаптардың осы баптың 1-тармағына қайшы келетін келісімдер күші жүрмейді.

93-бап. Қауіпті жүк

1. Қауіпті жүк дұрыс атау көрсетілмей өткізіліп, жүкті қабылдау кезінде тасымалдаушы сырттай қарау арқылы оның қасиеттерін анықтай алмаған жағдайда, мұндай жүк кез келген уақытта, жағдайға қарай, тасымалдаушы арқылы шығындары жөнелтушіге қайтарылмай-ақ түсіріліп тасталуы, жойылуы немесе залалсыздандырылуы мүмкін.

Жөнелтуші тасымалдаушының алдында осындай жүкті тиеу нәтижесінде оған шығын келтіргені үшін жауаптылықта болады.

Мұндай жүкті тасымалдау үшін кірепұл қайтарылмайды. Жүкті аттандыру кезінде кірепұл төленбеген болса, тасымалдаушының оны толық өндіріп алуға құқығы бар.

2. Егер тасымалдаушының келісімімен тиелген қауіпті жүк кеме, басқа жүк немесе кемедегі адамдар үшін қауіпті бола бастаған жағдайда, тасымалдаушының жағдайға қарай қауіпті жүкті, жалпы апатты қоспағанда, шығындарды жөнелтушіге қайтармай-ақ түсіріп тастауға, жоюға немесе залалсыздандыруға құқығы бар.

Тасымалдаушының осындай жүкпен нақты жүріп өткен қашықтыққа бара бар мөлшердегі кірепұлға құқығы бар.

94-бап. Жүк тасымалдаудың мерзімі мен бағыты

Тасымалдаушы жүкті тараптардың келісімімен белгіленген мерзім мен бағытта, ал келісім болмаса - салыстырмалы жағдай мен әдеттегідей бағытпен тасымалдау үшін талап етілетін мерзімде жеткізуге міндетті.

95-бап. Кеменің белгіленген портқа кіруіне кедергілер

1. Егер тасымалдаушыға тәуелді емес себептердің салдарынан кеме белгіленген портқа кіре алмаса, тасымалдаушы бұл туралы жөнелтушіні немесе кірепұлшыны не, мұндай тұлға тасымалдаушыға белгілі болса, жүкке билігі жүретін уәкілетті тұлғаны дереу хабардар етуге міндетті.

2. Егер жүкті тасымалдау үшін кеменің бәрі берілсе және ақылға сыйымды уақыт ішінде тасымалдаушы хабарлама жіберген сәттен бастап жүкті не істеу керегі туралы өкім түспеген жағдайда, кеме капитанының жүкті жақын маңайдағы порттардың біріне түсіріп тастауға не жүкті, кеме капитанының пікірінше жіберуші немесе кірепұлшы не жүкке билігі жүретін уәкілетті тұлға үшін неғұрлым тиімді болып көрінуіне қарай, жүкті аттану портына қайтаруға құқығы бар.

3. Егер жүкті тасымалдау үшін кеменің бәрі берілмесе, және тасымалдаушы хабарлама жіберген сәттен бастап жүкті не істеу керегі туралы үш тәулік мерзімде өкім түскен жағдайда, кеме капитанының жүкті жақын маңайдағы порттардың біріне түсіріп тастауға және жіберушіге немесе кірепұлшыға не жүкке билігі жүретін уәкілетті тұлғаға бұл туралы хабарлауға құқығы бар. Кеме капитанының, егер олар алған өкімді кемедегі басқа жүктердің иелеріне шығын келтірмей орындауға болмайтын жағдайда да осылай істеуге құқығы бар.

4. Тасымалдаушы жіберушінің немесе кірепұлшының не жүкке билігі жүретін уәкілетті тұлғаның өкімін күткен жағдайда, тасымалдаушының осындай күтуге байланысты шығындардың орнын толтыруға, сондай-ақ кеменің нақты жүріп өткен қашықтығына бара бар мөлшерде кірепұлға құқығы бар.

96-бап. Тасымалдаушының жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартын орындаудан бас тартуы

Тиелген жүктің бағасы жүкке кірепұлды және тасымалдаушының жүкке кеткен басқа шығындарын жаппаған жағдайда және кірепұлшы кеме аттанар алдында кірепұлды толық енгізбей, қосымша қамтамасыз ету ұсынбаса, тасымалдаушының кеме рейске шыққанға дейін жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартын орындаудан бас тартып, толық кірепұлдың жартысын төлетуді, тұрып қалған болса - тұрып қалу төлемін, сондай-ақ басқа шығындардың орнын толтыруды талап етуге құқығы бар. Жүкті түсіру жіберушінің немесе кірепұлшының есебінен жүзеге асырылады.

97-бап. Жіберушінің немесе кірепұлшының жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартын орындаудан бас тартуы

1. Жүкті тасымалдау үшін кеме толық берілген жағдайда жіберушінің немесе кірепұлшының :

1) егер жіберушінің немесе кірепұлшының бас тартуы сталиялық немесе контрсталиялық уақыт өткенге дейін болса, не, кеме рейске шыққанға дейін көрсетілген сәттердің қайсысы бұрын болса, тасымалдаушының жүк есебінен өндіріп және шығындар кірепұлының сомасына енбеген толық кірепұлдың жартысын, тұрып қалған болса - тұрып қалғаны үшін;

2) егер жіберушінің немесе кірепұлшының бас тартуы осы тармақтың 1-тармақшасында көрсетілген сәттердің бірінен кейін болса, және жүкті теңіз арқылы тасымалдау шарты бір рейске жасалса, толық кірепұлды, осы тармақтың 1-тармақшасында көрсетілген басқа сомаларды;

3) бірінші рейс үшін толық кірепұлды, осы тармақтың 1) тармақшасында көрсетілген басқа сомаларды, және егер жіберушінің немесе кірепұлшының бас тартуы осы тармақтың 1) тармақшасында көрсетілген сәттердің бірінен кейін болса, және жүкті теңіз арқылы тасымалдау шарты бірнеше рейске жасалса, қалған рейстер үшін кірепұлдың жартысын төлеген жағдайда, жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартын орындаудан бас тартуға құқығы бар.

Жіберуші немесе кірепұлшы кеме рейске шыққанға дейін жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартын орындаудан бас тартқан кезде тасымалдаушы жіберушіге немесе кірепұлшыға, егер, тіпті жүкті түсіру кемеңі белгіленген мерзімнен артық ұстайтындай болса да, жүкті беруге міндетті.

Жіберуші немесе кірепұлшы жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартын орындаудан рейс кезінде бас тартқан кезде, жіберуші немесе кірепұлшының жүкті тек, жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартына сәйкес кеме кіруге тиіс немесе қажеттілік күшімен кірген портқа ғана беруді талап етуге құқығы бар.

2. Егер жүкті тасымалдау үшін кемеңі бәрі берілмеген жағдайда, жөнелтуші немесе кірепұлшы толық кірепұлды төлеу тұрып қалғаны үшін төлемді, тасымалдаушының жүгі есебінен өндіріп алған және кірепұл сомасына енбеген шығындардың орнын толтыру шартымен жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартынан орындаудан бас тарта алады. Тасымалдаушы жөнелтушінің немесе кірепұлшының талабы бойынша жүкті, егер одан тасымалдаушыға және басқа

жөнелтушіге залал келмейтін болса, оны белгіленген портқа жеткізгенге дейін беруге міндетті.

98-бап. Тараптардың әрқайсысының жүкті теңіз арқылы

тасымалдау шартын орындаудан бас тартуы

1. Тараптардың әрқайсысының кеменің жүк тиеу орнынан кеткенге дейін екінші тарапқа шығын келтірмей:

- 1) кемені немесе жүкті басып алу қатерін төнгізетін әскери және өзге іс-әрекеттер;
- 2) жөндеу орнын немесе баратын орнын қоршап алу;
- 3) жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартының тараптарына тәуелді себептермен кемені ұстаған;
- 4) төтенше сипаттағы жағдайлар кезінде кемені мемлекеттің қажеттілігі үшін пайдалану;

5) аттанатын жерден тасымалдауға арналған жүкті алып шығуға немесе баратын жеріне жүкті алып кіруге тыйым салған жағдайлар басталған кезде жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартын орындаудан бас тартуға құқығы бар.

Осы тармақтың 3) және 5) тармақшаларында көзделген жағдайлар, егер кемені ұстау қысқа мерзімге белгіленсе, екінші тарапқа шығын келтірмей-ақ жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартын орындаудан бас тарту үшін негіз бола алмайды. Осы тармақта көзделген жағдайлар басталған кезде тасымалдаушыға жүкті түсіруге кеткен шығындар жүктелмейді.

2. Жүкті теңіз арқылы тасымалдау шарты тараптарының әрқайсысының, осы баптың 1-тармағында көзделген жағдайлардың кез келгенінің бірі басталу салдарынан, сондай-ақ рейс уақытында оны орындаудан бас тартуға құқығы бар. Бұл ретте жөнелтуші немесе кірепұлшы жүкке кеткен барлық шығындарды, соның ішінде оны тиеу шығындарын тасымалдаушыға, сондай-ақ кеме нақты жүріп өткен қашықтыққа бара бар мөлшерде кірепұл төлейді.

99-бап. Оны орындау мүмкіндігінің жоқтығы салдарынан жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартының тоқтатылуы

1. Жүкті теңіз арқылы тасымалдау шарты, егер оны жасағаннан кейін және кеме жүкті тиеу орнынан кеткенге дейін тараптарға тәуелді емес:

- 1) кеменің суға батқан немесе күш көрсету арқылы жаулап алынған;
- 2) кеме жүзуге жарамсыз деп танылған;
- 3) жеке айқындалған жүк суға кеткен;

4) оны тиеу үшін өткізгеннен кейін жөнелтуші тиеу үшін басқа жүкті тапсыруға үлгірмеген, тектік белгілері айқындалған жүктер суға кеткен жағдайларда шарт тараптарының бірі шарттың екінші тарапына шарт тоқтатылғандықтан туындаған

шығындардың орнын толтыру міндетінсіз тоқтатылады.

2. Жүкті теңіз арқылы тасымалдау шарты осы баптың 1-тармағында көрсетілген жағдайлардың салдарынан рейс кезінде де тоқтатылады. Бұл ретте тасымалдаушыға, құтқарылған және табыс етілген жүктің санынан шыға отырып, кеме нақты жүріп өткен қашықтыққа бара бар мөлшерде кірепұл төлеу жүктеледі.

100-бап. Жүкті алуға құқығы бар тұлға

1. Тасымалдауы коносамент негізінде жүзеге асырылатын жүкті тасымалдаушы түсіру айлағында коносаменттің түпнұсқасын:

1) бәсіре коносаментті - коносаментте көрсетілген алушыға немесе коносамент бәсіре табыстама жазба бойынша немесе талаптан шегіну үшін белгіленген ережелерге сәйкес өзге нысандағы тұлғаға;

2) ордерлік коносаментті - коносамент жасалған тұлғаға бұйрыққа, коносаментте табыстама жазбалар бар кезде - табыстама жазбалардың тізіліс қатарындағы соңғы көрсетілген тұлғаға немесе соңғы бланкалық жазбасымен қоса коносаментті ұсынушыға;

3) ұсынушыға арналған коносамент - коносаментті ұсынушыға береді.

2. Егер жүк тасымалдау теңіз жүк құжаты негізінде немесе өзге құжат негізінде жүзеге асырылған жағдайда, тасымалдаушы жүкті осындай құжатта көрсетілген алушыға немесе жөнелтуші көрсеткен алушыға бере алады.

101-бап. Жүкті сақтауға өткізу

1. Жүкті тасымалдау үшін кеменің бөлігі берілген кезде, егер түсіру портында алушы жүкті талап етпесе, немесе одан бас тартса не жүк белгіленген уақытта түсірілмейтіндей оны қабылдауды кешіктірсе, тасымалдаушының жүкті, бұл туралы жөнелтушіге немесе кірепұлшыға, сондай-ақ тасымалдаушыға белгілі болса, алушыға хабардар ете отырып, жүкке билігі жүретін уәкілетті тұлғаның есебінен сақтауға өткізуге құқылы.

2. Жүк тасымалдау үшін кеменің бәрі берілген кезде, жүкті сақтау үшін түсіру мен өткізуді, егер сталиялық және контрсталиялық уақыт ішінде жіберушінің немесе кірепұлшының не жүкке билігі жүретін уәкілетті тұлғаның өзге өкімі түспеген жағдайда, тасымалдаушы сталиялық және контрсталиялық уақыт ішінде жүзеге асырады. Тасымалдаушының жүкті сақтауға өткізу үшін жоғалтқан уақыты бос тұру ретінде қарастырылады.

3. Егер кеменің портқа келген күнінен бастап, екі ай ішінде сақтауға өткізілген жүкті түсіру талап етілмеген жағдайда және жөнелтуші немесе кірепұлшы не жүкке билігі жүретін уәкілетті тұлға тасымалдаушыға жүкті тасымалдағаны үшін тиесілі

төлемдерді төлемесе, тасымалдаушы белгіленген тәртіппен жүкті сатуға хақылы. Талап етілмеген тез бүлінетін жүк, сондай-ақ сақтауға кететін шығыны оның бағасынан асып түсетін жүктер белгіленген мерзім аяқталғанға дейін, бірақ жүк жеткізілген мерзімінен ерте емес уақытта, сатылуы мүмкін.

4. Жүкті сатудан түскен сомалардан тасымалдаушыға тиесілі төлемдер мен жүкті сақтау мен сатуға кеткен шығындар шегеріліп, жөнелтушіге немесе кірепұлшыға беріледі.

Егер жүкті сатудан түскен сома тасымалдаушыға тиесілі төлемдер мен жүкті сақтау мен сатуға кеткен шығындарды жабу үшін жеткіліксіз болған жағдайда тасымалдаушы өзіне алынбаған соманы жөнелтушіден немесе кірепұлшыдан өндіріп алуға хақылы.

102-бап. Жүкті алушыға берген кездегі төлемдер. Жүкті ұстап қалу құқығы

1. Алушы өзіне жүк берілген кезде тасымалдаушы келтірген шығындардың орнын жүк есебінен толтыруға, кеменің жүк түсіру портында тұрып қалғаны үшін төлем енгізуге, сондай-ақ кірепұл төлеп, егер бұл коносаментте немесе соның жүк тасымалы жүзеге асырылған басқа құжатта көзделмесе, кеменің жүк түсіру портында тұрып қалғаны үшін төлем енгізуге міндетті, жалпы апат жағдайы кезінде апаттық жарна енгізуге немесе тиісті қамтамасыз ету ұсынуға міндетті.

2. Тасымалдаушы осы баптың 1-тармағында көрсетілген сомалар төленгенге немесе қамтамасыз ету ұсынылғанға дейін жүкті ұстап тұруға хақылы.

Жүкті алушыға тиесілі емес қоймаға сақтауға өткізген жағдайда, тасымалдаушы бұл туралы қойма иесін дереу хабардар ете отырып жүкті ұстап тұру құқығын сақтайды.

3. Жүкті алушыға өткізгеннен кейін, егер тасымалдаушы оған тәуелсіз себептер бойынша ғана жүкті ұстап қалу құқығын жүзеге асыра алмаса, тасымалдаушы жөнелтушіден немесе кірепұлшыдан алушы төлемеген сомаларды талап ету құқығын жоғалтады.

4. Жүкті ұстап қалған тасымалдаушының талабы оның құны есебінен, заңдарда белгіленген мөлшерде және тәртіпте қанағаттандырылады.

5. Жүкті сатудан түскен жүкті сатуға байланысты шығындармен сома осы баптың 1-тармағына сәйкес тасымалдаушыға тиесілі сомалар шегеріліп, алушыға беріледі.

Егер жүкті сатудан түскен сомалар осы баптың 1-тармағына сәйкес тасымалдаушыға тиесілі соманы төлеу үшін жеткіліксіз болған жағдайда, тасымалдаушы өзіне алынбаған соманы жөнелтушіден немесе кірепұлшыдан өндіріп алуға хақылы.

103-бап. Жүкті байқау немесе оның жай-күйін тексеру

Жүктің нақты немесе болжалды жоғалуы не зақымдануы кезінде алушы мен тасымалдаушы бір-біріне жүкті алушыға бергенге дейін жүкті байқауға, оның жай-күйін тексеру жүргізуге мүмкіндік беруге міндетті. Жүкті байқауға немесе жай-күйін тексеруге кеткен шығындар байқауды немесе тексеруді талап еткен жаққа ж ү к т е л е д і .

Егер алушының талап етуі бойынша жүргізілген жүкті байқау немесе оның жай-күйін тексеру нәтижесінде жауапкершілігі тасымалдаушыға жүктелетін жүктің жоғалғаны немесе зақымданғаны белгілі болса, жүкті байқауға немесе оның жай-күйін тексеруге кеткен шығынын тасымалдаушы өтейді.

104-бап. Жүктің жоғалғаны немесе зақымданғаны туралы мәлімдеме

1. Егер жүкті бергенге дейін немесе беру уақытында алушы жүктің жоғалғаны немесе зақымданғаны туралы тасымалдаушыға жазбаша нысанда мәлімдеме жасамаса және жүктің жоғалғаны немесе зақымданғанының жалпы сипатын көрсетпеген жағдайда, өзге дәлелдер болмағандықтан коносамент шарттарына сәйкес жүк алынды д е п е с е п т е л і н е д і .

2. Егер жүктің жоғалғаны немесе зақымданғаны оны дәстүрлі қабылдау кезінде қарапайым тәсілмен белгілі болмағанда, алушы жүкті бергеннен кейін үш күн ішінде тасымалдаушыға мәлімдеме жасалуы мүмкін.

3. Егер ол жүкті беру кезінде тасымалдаушымен бірге, жүкті байқаса немесе оның жай-күйін тексерсе, алушы осы баптың 1-тармағында көрсетілген мәлімдемені ж а с а м а у ы м ү м к і н .

105-бап. Жүктерді тасымалдау кезіндегі төлемдер

Тасымалдаушыға тиесілі барлық төлемдерді жөнелтуші немесе кірепұлшы төлейді. Жөнелтушінің немесе кірепұлшының және тасымалдаушының арасындағы келісімде көзделген жағдайларда және осылар туралы деректер коносаментке енгізілген кезде төлемдерді алушыға аударуға жол беріледі.

106-бап. Кірепұл мөлшері

1. Кірепұл көлемі тараптардың келісімімен белгіленеді. Тараптардың келісімі жоқ болған жағдайда кірепұл көлемі жүкті тиеу орнында және жүкті тиеу уақытында қолданылатын ставкаларды негізге ала отырып есептеп шығарылады.

2. Егер жүк кемеге жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартында көрсетілгеннен көп мөлшерде тиелген жағдайда, кірепұл мөлшері де ұлғайтылады.

3. Егер жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартында көзделгеннің орнына кемеге

тасығаны үшін кірепұл мөлшері жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартында көрсетілгеннен көп басқа жүк тиелген жағдайда, кірепұл шын мәнінде тиелген жүкті тасымалданғаны үшін төленеді.

4. Егер шын мәнінде тиелген жүктің тасымалдағаны үшін төленетін кірепұл мөлшері жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартында көзделген жүкті тасымалдағаны үшін кірепұлдан кем болса, жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартында көзделген кірепұл төленеді.

107-бап. Тасымалдау кезінде жоғалған жүк үшін кірепұл

1. Тасымалдау кезінде жоғалған жүк үшін кірепұл алынбайды немесе қайтаруға жатады. Жоғалған жүк құтқарылған жағдайда, тасымалдаушының кеме жүріп өткен қашықтыққа бара бар мөлшердегі кірепұлға құқығы бар.

Кеменің нақты жүріп өткен қашықтығы үшін кірепұлды есептеу кезінде жолдың кеме жүкпен жүріп өткен бөлігінің кеменің келісілген рейсінің бүкіл жолының ұзына бойына арақатынасы есепке алынады.

2. Жоғалғаны немесе зақымданғаны оның табиғи қасиеттерінің немесе жөнелтушіге тәуелді себептердің салдарынан болған жүктер үшін кірепұл толық төленеді.

108-бап. Тасымалдаушының жауапкершілігі

1. Тасымалдаушыға тасымалдау үшін қабылдаған жүкті жоғалтқаны немесе зақымданғаны үшін не жүкті қабылдаған сәттен бастап берген сәтке дейін оны жеткізу мерзімін өткізіп алғаны үшін жауапкершілік жүктеледі.

2. Егер жүк түсіру портына, жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартында көзделген, тараптардың келісімімен айқындалған мерзімде, мұндай келісім болмаған ретте - ұқсас жағдайлар кезінде талап етілетін мерзімде берілмесе, тасымалдаушы жүкті жеткізу мерзімін өткізіп алған деп танылады.

3. Тасымалдаушыға жүктің жоғалуына байланысты талап қоюға құқығы бар

тұлға, егер жүк түсіру портындағы жүкті алуға уәкілетті тұлғаға осы баптың 2-тармағында белгіленген жүкті беру мерзімі біткеннен кейін 30 күнтізбелік күн ішінде берілмесе, жүкті жоғалған деп есептей алады.

4. Тасымалдаушыны жауапкершіліктен босату немесе оның жауапкершілігінің шегін азайту туралы келісімнің күші жоқ.

109-бап. Тасымалдаушыны жауапкершіліктен босату

1. Тасымалдаушы, егер жоғалу, зақымдану немесе мерзімін өткізіп алу:

- 1) еңсерілмес күштің;
- 2) теңіздегі және басқа кеме жүзу суларындағы қауіптердің немесе кездейсоқтықтардың;
- 3) теңіздегі адамдарды құтқару жөніндегі шаралардың немесе мүліктерді құтқару жөніндегі шаралардың;
- 4) тасымалдаушының кінәсіз туындаған өрттің;
- 5) мемлекеттік органдардың (ұстау, тұтқындау, карантин және басқалар) іс-әрекетінің немесе өкімдерінің;
- 6) әскери іс-қимылдардың;
- 7) жөнелтушінің немесе алушының әрекеті немесе әрекетсіздігі;
- 8) жүктің, оның қасиеттерінің жасырын кемшіліктерінің немесе табиғи кемуінің;
- 9) жүк ыдыстары мен орамдарының жасырын кемшіліктерінің;
- 10) маркалардың жетіспеушілігінің немесе анық еместігінің;
- 11) ереуілдердің немесе теңіз портының жұмысын толық немесе ішінара тоқтатуды не шектеуді туғызған себептердің;

12) тасымалдаушының, оның қызметкерлерінің немесе агенттерінің кінәсінен туындамаған басқа себептердің салдарынан болғанын дәлелдесе, жүктің жоғалғаны немесе зақымданғаны үшін не оны жеткізудің мерзімін өткізіп алғаны үшін жауапкершіліктен босатылады.

2. Егер алушы тасымалдау үшін қабылданған жүктің жоғалғаны немесе зақымданғаны бару портына жүктің:

- 1) дұрыс жүк үй-жайларда, жөнелтушінің дұрыс пломбасымен;
- 2) жолда ашылған ізі жоқ дұрыс ыдыста;
- 3) жөнелтушінің немесе алушының өкілінің алып жүруімен келген жағдайда, тасымалдаушының кінәсінен болғанын дәлелдей алмаса, тасымалдаушы жүктің жоғалғаны немесе зақымданғаны үшін жауапкершіліктен босатылады.

110-бап. Жүктің жоғалғаны немесе зақымданғаны үшін тасымалдаушының жауапкершілік мөлшері

1. Тасымалдаушыға жүктің жоғалғаны немесе зақымданғаны үшін мынадай мөлшерлерде жауапкершілік жүктеледі:

- 1) жүкті жоғалтқаны үшін - жоғалған жүк құнының мөлшерінде;
- 2) жүктің зақымданғаны үшін - оның құнының төмендеген сомасы мөлшерінде;
- 3) құндылығы тасымалдау үшін қабылданған жүк жариялана отырып, жоғалған жағдайда - жүктің жарияланған құнының мөлшерінде.

2. Жүк жоғалған немесе зақымданған жағдайда, егер кірепұл жүк құнына енбейтін болса, тасымалдаушы өзі алған кірепұлды қайтарады.

3. Орнын толтыруға жататын жалпы сома, жүк құнын негізге ала отырып, жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартына сәйкес, жүк тиелген немесе тиелуге тиіс жерде және к ү н д е е с е п т е л е д і .

Жүктің құны сатушының есебінде көрсетілген немесе шартпен көзделген бағадан шыға отырып, ал есебінде жоқ болған немесе шартта баға көрсетілмеген жағдайларда - осындай жағдайларда балама жүктерден әдеттегідей алынатын бағалардан шыға о т ы р ы п а й қ ы н д а л а д ы .

4. Жүктің жоғалғаны немесе зақымданғаны үшін, орнын толтыру сомасынан жүк иесі жүргізуге тиіс болған, бірақ жүктің жоғалу немесе зақымдану салдарынан жүргізілмеген жүк тасымалына кеткен шығындар (кірепұл, баж салығы және басқалар) ш е г е р і л е д і .

111-бап. Тасымалдаушының жауапкершілігін шектеу

1. Егер жүктің тегі мен түрі, сондай-ақ құқын жүкті түсіргенге дейін жөнелтуші арқылы жарияланбаған және коносаментке енгізілмеген жағдайда, тасымалдау үшін қабылданған жүктің жоғалғаны немесе зақымданғаны үшін тасымалдаушының жауапкершілігі бір орын үшін 666,67 есеп айырысу өлшемінен немесе түсіндірудің басқа мөлшерінен не қандай сома жоғары екеніне байланысты жоғалған немесе зақымданған жүк бруттосының бір килограммы үшін екі есеп айырысу өлшемінен а с п а у ғ а т и і с .

2. Тасымалдау үшін қабылданған жүкті жеткізудің мерзімін өткізіп алғаны үшін тасымалдаушының жауапкершілігі жүкті теңіз арқылы тасымалдау шартына сәйкес төлеуге жататын кірепұл мөлшерінен аспауға тиіс.

3. Осы баптың 1 және 2-тармақтарының негізінде тасымалдаушы өтеуге жататын жалпы сома осындай жауапкершілік туындаған жүкке қатысты оның толық табылғаны үшін сәйкес белгіленетін осы баптың 1-тармағына жауапкершіліктің шегінен аспауға т и і с .

4. Егер жүкті тасымалдауға контейнер, поддон немесе басқа құрал пайдаланылған жағдайда, осындай құралда тасымалданғандар ретінде коносаментте санамаланған орын саны немесе түсіру бірліктері осы баптың мақсаты үшін орындар саны немесе түсіру бірлігі болып есептеледі. Көрсетілген жағдайды қоспағанда, мұндай құрал орын немесе жүк мөлшері болып есептеледі.

5. Жүкті теңіз арқылы тасымалдау тараптары өз келісімімен осы баптың 1-3 тармақтарында көзделгендерден асып түсетін жауапкершілік шектерін белгілей алады.

112-бап. Жауапкершілікті шектеуге құқықты жоғалту

Тасымалдаушының, егер тасымалдау үшін қабылданған жүктің жоғалғаны немесе зақымданғаны не оны жеткізудің мерзімін өткізіп алғаны, оның қасақана немесе дөрекі абайсыздықтан жасаған жеке әрекетінің немесе жеке әрекетсіздігінің нәтижесі екендігі дәлелденсе, осы Заңның 114-бабында көзделген жауапкершілікті шектеуге құқығы жоқ.

113-бап. Нақты тасымалдаушының жауапкершілігі

1. Нақты тасымалдаушыға жүкті немесе оның бір бөлігін тасымалдағаны үшін тасымалдаушының жауапкершілігі туралы осы тараудың нормаларына сәйкес ж а у а п к е р ш і л і к жү к т е л е д і .

2. Тіпті егер жүкті немесе оның бір бөлігін тасымалдауды нақты тасымалдаушы жүзеге асырса да, осы тарауда белгіленген ережелерге сәйкес жүктің барлық тасымалы үшін жауапкершілік тасымалдаушыға жүктеледі.

3. Тасымалдаушы өзіне осы тарауда көзделмеген міндеттерді ала алатын немесе осы тарауға сәйкес берілетін құқықтардан бас тарта алатын келісім, нақты тасымалдаушыға тек, егер ол осыған жазбаша түрде келісім берген жағдайда ғана, қолданылады.

4. Егер жауапкершілік тасымалдаушы мен нақты тасымалдаушыға жүктелетін болса , олардың жауапкершілігі ортақ болып табылады.

114-бап. Жөнелтуші мен кірепұлшының жауапкершілігі

Жөнелтуші мен кірепұлшыға, егер келтірілген шығындар өздерінің кінәсінен емес екендігін немесе өздері жауап беретін тұлғалардың әрекетінің немесе әрекетсіздігінің кінәсінен емес екендігін дәлелдемесе, тасымалдаушыға келтірілген шығындар үшін ж а у а п к е р ш і л і к жү к т е л е д і .

115-бап. Толассыз жүк тасымалы

1. Егер тасымалдаушы жүктің бір бөлігін тасымалдауды тасымалдаушы емес, басқа тұлға жүзеге асыруға тиіс екендігі көзделген толассыз коносамент берген жағдайда, толассыз коносамент тасымалдаушыға тасымалдау үшін қабылданған жүкті тасымалдаудың бір бөлігін жүзеге асыру негізінде жүк басқа тұлғаның жүргізуінде болған уақытта орын алған себептер туындатқан жоғалғаны немесе зақымданғаны не оны жеткізу уақытын өткізіп алғандығы үшін жауапкершілік жүктелмейді деп қ а р а с т ы р у ы м ү м к і н .

2. Жүк тасымалының бір бөлігін жүзеге асырушы тұлғаға жүк өзінің жүргізуінде болған уақытта орын алған себептер туындатқан тасымалдау үшін қабылданған жүктің

жоғалғаны немесе зақымданғаны үшін не оны жеткізу уақытын өткізіп алғандығы үшін тасымалдаушының жауапкершілігі туралы осы тараудың нормаларына сәйкес жауапкершілік жүктеледі.

10-тарау. Жолаушыларды теңіз арқылы тасымалдау шарты

116-бап. Жолаушыларды теңіз арқылы тасымалдау шартының анықтамасы

1. Жолаушыларды теңіз арқылы тасымалдау шарты бойынша тасымалдаушы жолаушы мен, оны жолаушы өткізген жағдайда, теңдеме жүкті баратын пунктіне дейін апаруға және теңдеме жүкті алуға уәкілетті тұлғаға беруге міндеттенеді, ал жолаушы жол және теңдеме алып жүргені үшін оны төлеуге міндеттенеді.

2. Жолаушыларды теңіз арқылы тасымалдау шартын жасасушы немесе соның атынан мұндай шарт жасасушы тұлға, соның ішінде тасымалдауды немесе оның бір бөлігін жүзеге асырған жағдайда нақты тасымалдаушы тасымалдаушы болып табылады.

3. Жолаушыларды теңіз арқылы тасымалдау шарты бойынша не тасымалдаушының келісімімен жолаушыларды теңіз арқылы тасымалдау шарты бойынша автомашиналарды немесе жануарларды алып жүру мақсатында тасымалдауды кемемен жүзеге асырушы тұлға жолаушы болып табылады.

117-бап. Тасымалдау құжаттары

Жолаушыларды теңіз арқылы тасымалдау шарты билетпен, теңдеме жүкті теңіз арқылы тасымалдау - теңдеме жүк түбіртегімен куәландырылады. Билет нысаны мен теңдеме жүк түбіртегі тасымалдау ережелерімен белгіленеді.

118-бап. Теңдеме жүк және каюталық теңдеме жүк

1. Теңдеме жүкті теңіз арқылы тасымалдау шарты бойынша тасымалдауды тасымалдаушы жүзеге асыратын заттар теңдеме жүк болып табылады.

2. Жолаушы каютасында немесе жолаушымен бірге болатын теңдеме жүктер каюталық теңдеме жүк болып табылады.

119-бап. Жолаушының жол жүргені үшін төлем және оның теңдеме жүкті алып жүргені үшін төлем

1. Жолаушының жол жүргені үшін төлем мен оның теңдеме жүкті алып жүргені үшін төлем тараптардың келісімімен айқындалады.

тәуелді емес мынадай жағдайлар басталған кезде:

- 1) соғыс және кемені басып алу қаупін тудырған өзге әрекеттер;
- 2) аттану пунктіндегі немесе баратын пунктіндегі блокадалар;
- 3) кемені мемлекет қажеті үшін пайдалануға тарту;
- 4) кеме суға кеткен немесе басып алынған;
- 5) кеменің жүзуге жарамсыздығы танылған кезде;
- 6) табиғи және техногендік төтенше жағдайларда бас тартуға хақылы.

3. Осы бапта көзделген жағдайлар басталған кезде жолаушыларды теңіз арқылы тасымалдау шартын орындаудан бас тартқан тасымалдаушы өз есебінен жолаушыны оның талап етуі бойынша аттану пунктіне жеткізуге немесе жолаушыға өзі келтірген нақты шығындарды өтеуге міндетті.

4. Жолаушы теңіз арқылы тасымалдау шартын орындаудан кеме кеткенге дейін бас тартса, жолаушыға жол жүргені және теңдеме жүкті алып жүргені үшін төленген сомалардың бәрі, ал рейс басталғаннан кейін - жолаушыны тасымалдау жүзеге асырылмаған қашықтыққа бара-бар мөлшерде жол жүргені және теңдеме жүкті алып жүргені үшін төленген соманың бір бөлігі қайтарылады.

5. Жол жүргені және теңдеме жүкті алып жүргені үшін төлемді қайтару көліктегі уәкілетті мемлекеттік орган айқындаған тәртіппен жүргізіледі.

122-бап. Жолаушыларды теңіз арқылы тасымалдау шартының өзгеруі

1. Тасымалдаушы егер мұндай әрекет табиғи құбылыстар, аттану пунктіндегі, баратын пункттегі немесе жолаушыларды тасымалдау бағытындағы жолдағы қолайсыз санитариялық-эпидемиялық жағдайлардың салдарынан, сондай-ақ тасымалдаушыға тәуелді емес басқа себептердің салдарынан қажет болғанда кеменің шығуын ұстап тұруға, жолаушыларды тасымалдау бағытын, жолаушыларды отырғызу мен (немесе) түсіру орнын өзгертуге хақылы.

Осы тармақта көрсетілген жағдайларда тасымалдаушы өз есебінен жолаушыны оның талап етуі бойынша аттану пунктіне жеткізуге немесе жолаушыға өзі келтірген нақты шығындарды өтеуге міндетті.

2. Осы баптың 1-тармағының нормалары жолаушының жолаушыларды теңіз арқылы тасымалдау шартының бас тарту құқығына қолданылмайды.

123-бап. Жолаушының өміріне немесе денсаулығына келтірілген зиян үшін және теңдеме жүк үшін тасымалдаушының жауапкершілігі

1. Тасымалдаушыға, егер зиян зардап шегушінің қаскөйлік ниетінің немесе еңсерілмейтін күштің салдарынан туындағанын дәлелдей алмаса, жолаушының қаза болу немесе оның денсаулығына нұқсан келтіру салдарынан туындаған зиян үшін

заңдарда көзделген жауапкершілік жүктеледі.

2. Тасымалдаушы, егер жолаушының дөрекі абайсыздығы оның қазасына немесе денсаулығының зақымдалуына себеп болғанын, не оның қазасына, денсаулығының зақымдануына әкеліп соққанын толық немесе ішінара дәлелдесе, жауапкершіліктен б о с а т ы л у ы м ү м к і н .

3. Жолаушының қаза болу немесе оның денсаулығына зақым келтіру салдарынан туындаған зиянды тасымалдаушының өтеуі азаматтық заңдарда белгіленген тәртіппен жүзеге а с ы р ы л а д ы .

4. Тасымалдаушы, егер теңдеме жүктің жоғалуы, жетіспеуі немесе зақымдануы өзінің кінәсінен болмағанын дәлелдей алмаса, жолаушының теңдеме жүгінің жоғалғаны, жетіспегені немесе зақымдалғаны үшін жауап береді.

124-бап. Бағалы заттардың жоғалуы мен зақымдануы

Тасымалдаушы, егер мұндай бағалы заттар олардың тұтастығын сақтауға келіскен тасымалдаушыға сақтау үшін өткізілмеген жағдайда, ақшаның, бағалы қағаздардың, алтынның, күмістен жасалған заттардың, қымбат бағалы заттардың, сәндік бұйымдардың, өнер туындыларының немесе басқа да бағалы заттардың жоғалғаны немесе зақымданғаны үшін жауап бермейді. Сақтауға өткізілген бағалы заттар үшін тасымалдаушыға толық, бірақ, егер шартта жауапкершіліктің неғұрлым жоғары шегі белгіленбесе, осы Заңда көзделген шектен аспайтын көлемде жауапкершілік жүктеледі.

125-бап. Теңдеме жүктің жоғалғаны немесе зақымданғаны туралы арыз

1. Жолаушы мынадай мерзімдерде тасымалдаушыға немесе оның агентіне жазбаша түрде а р ы з ж о л д а у ғ а т и і с :

1) каюталық теңдеме жүк зақымданған немесе жоғалған кезде - жолаушы түскенге дейін немесе түскен сәтте;

2) теңдеме жүк зақымданған кезде - оны берген сәтте;

3) теңдеме жүктің немесе каюталық теңдеме жүк көрінбестей зақымданған кезде - оларды бергеннен бастап он бес күн ішінде;

4) теңдеме жүк жоғалған кезде - жолаушыны түсірген сәттен бастап немесе теңдеме жүк берілуге тиіс сәттен бастап, он бес күн ішінде.

2. Егер жолаушы осы бапта көзделген талаптарды орындамаған жағдайда, егер басқа дәлелденбесе, жолаушы өз теңдеме жүгін зақымданбаған күйінде алды деп е с е п т е л е д і .

3. Егер теңдеме жүкті алу сәтінде тасымалдаушы жолаушымен бірге теңдеме жүкті байқаса және оның жай-күйін тексеріп, тиісті акті жасаса, жолаушының жазбаша

түрдегі арызы талап етілмейді.

126-бап. Сақтаудың шекті мерзімінің тууы бойынша теңдеме
жүкке билік ету

Егер жолаушы өзіне тәуелді емес себептер бойынша теңдеме жүкті алмаса, тасымалдаушы оны жол жүру билетіне сәйкес жолаушыны тасымалдау біткен теңіз портына өткізуге х а қ ы л ы .

Мұндай теңдеме жүкті сақтауға билік ету тәртібі тасымалдау ережелері мен өзге де нормативтік құқықтық актілерде белгіленеді.

127-бап. Тасымалдаушының кемені аттандыруды ұстап қалғаны
немесе кеменің кешігіп келгені үшін жауапкершілігі

Егер тасымалдаушы кемені аттандыруды ұстап қалу немесе оның кешігіп келуі өзіне тәуелсіз жағдайлардың салдарынан болғанын дәлелдей алмаса, жолаушыларды тасымалдаушы кемені аттандыруды ұстап қалғаны немесе кеменің келетін пунктке кешігіп келгені үшін тасымалдаушы жолаушыға әрбір ұстап қалған сағаты үшін билет құнының үш проценті мөлшеріндегі айыппұл төлейді, бірақ ол жолаушының жол жүргені үшін төлемінің және оның теңдеме жүкті алып жүргені үшін төлемінің 50 проценттен аспайтын мөлшеріндегі.

128-бап. Іс жүзіндегі тасымалдаушы

1. Егер жолаушыларды немесе оның бөлігін тасымалдауды жүзеге асыру іс жүзіндегі тасымалдаушыға тапсырылған жағдайда, тасымалдаушыға жолаушылардың барлық тасымалы үшін осы тарауда белгіленген жауапкершілік жүктеледі. Сонымен қатар, іс жүзіндегі тасымалдаушының осы тарауда көзделген ол жүзеге асыратын жолаушыларды тасымалдауға қатысты құқық пен міндеттері бар.

2. Іс жүзіндегі тасымалдаушы жүзеге асыратын жолаушыларды

тасымалдауға қатысты, тасымалдаушыға өз міндеттерінің (өкілеттерінің) шегінде әрекет етуші іс жүзіндегі тасымалдаушының оның қызметкерлерінің немесе агенттерінің әрекеті немесе әрекетсіздігі үшін жауапкершілік жүктеледі.

3. Іс жүзіндегі тасымалдаушының қосымша міндеттері жазбаша нысанда жасалған келісімде белгіленеді.

4. Егер жауапкершілік тасымалдаушымен іс жүзіндегі тасымалдаушыға жүктелген жағдайда олардың жауапкершілігі бірдей болып табылады.

129-бап. Жолаушыларды тасымалдау кестесі

Жолаушыларды тасымалдауды кесте бойынша тасымалдаушы ұйымдастырады. Жолаушыларды тасымалдау кестесінің өзгеруі тасымалдау ережелеріне сәйкес жүзеге асырылады.

130-бап. Мүдделі тұлғалардың ұсыныстары бойынша жолаушылар тасымалдауды ұйымдастыру

Жолаушыларды тасымалдау тиісті шарт жасала отырып, мүдделі тұлғалардың ұсыныстары бойынша ұйымдастыруы мүмкін. Мұндай тасымал үшін, соның ішінде жолаушы мен оның теңдеме жүгін тасымалдағаны үшін төлемді тараптар шарт бойынша дербес белгілейді.

11-тарау. Кемені уақытша (тайм-чартер) кірепұлдау шарты

131-бап. Кемені уақытша (тайм-чартер) кірепұлдау шартының анықтамасы

Кемені уақытша (тайм-чартер) кірепұлдау шарты бойынша кеме иесі бәтуаласқан төлем (фрахт) үшін кірепұлшыға жүктерді, жолаушыларды немесе сауда мақсатындағы теңізде жүзудің өзге мақсаттары үшін, белгілі бір мезгілге пайдалануға кеме мен кеме экипажы мүшелерінің қызметін ұсынады.

132-бап. Тайм-чартер шартының мазмұны

Тайм-чартер шартында тараптардың атауы, кеменің атауы, оның техникалық және пайдалану деректері (жүккөтергіштігі, жүксыйымдылығы, жылдамдығы және басқалар), жүзу ауданы, кірепұлдаудың мақсаты, кемені беру мен қайтарудың уақыты, кірепұлдың ставкасы, шарттың қолданыстағы мерзімі көрсетілуге тиіс.

133-бап. Кемені уақытша (қосалқы тайм-чартер) қосалқы кірепұлдау шарты

1. Егер тайм-чартерде өзгеше көзделмеген жағдайда кірепұлшы тайм-чартерде берілген құқықтардың шегінде өз атынан үшінші жақпен тайм-чартердің қолданыстағы барлық мерзіміне немесе осындай мерзімнің бір бөлігіне (қосымша тайм-чартер) кемені уақытша кірепұлдау шартын жасай алады. Қосалқы тайм-чартерді жасау кірепұлшыны оның кеме иесімен жасаған тайм-чартерін орындаудан босатпайды.

2. Қосалқы тайм-чартерге осы тараудың нормалары қолданылады.

134-бап. Тайм-чартер шарты бойынша кеменің теңізде жүзу жай - күйін қамтамасыз ету

1. Кеме иесі кемені кірепұлшыға берер сәтте оны теңізде жүзу жай-күйіне келтіруге - тайм-чартерде көзделген мақсаттар үшін кеменің (оның корпусының, двигателінің және құрал-жабдықтарының) жарамдылығын қамтамасыз ету жөнінде, кеме экипажын жинақтау мен кемені тиісті жарақтандыру жөнінде шаралар қолдануға міндетті.

2. Сонымен қатар, кеме иесі тайм-чартердің қолдану мерзімі ішінде кемені теңізде жүзу жай-күйінде ұстауға, кемені және өзінің жауапкершілігін сақтандыруға, сондай-ақ кеме экипажы мүшелерін күтіп, ұстауға кеткен шығыстарды төлеуге міндетті.

135-бап. Кемені коммерциялық пайдалану және оны қайтару бойынша кірепұлшының міндеттері

1. Тайм-чартерде айқындалған оларды берудің мақсаты мен шарттарына сәйкес, кірепұлшы кеме мен оның экипаж мүшелерінің қызмет көрсетулерін пайдалануға міндетті. Кірепұлшы кемені коммерциялық пайдалануға байланысты шығыстарды төлейді.

Кірепұлданған кеме мен оның экипаж мүшелерінің қызмет көрсетулерін пайдалану нәтижесінде алынған кірістер, осы Заңның 141-бабына сәйкес, кеме иесі мен кірепұлшының арасында бөлінетін құтқарудан түскен кірістерді қоспағанда, кірепұлшының меншігі болып табылады.

2. Тайм-чартердің қолданылу мерзімі аяқталғаннан кейін кірепұлшы кемені кеме иесіне, кеменің қалыпты тозуын ескере отырып, өзі алған жай-күйінде қайтаруға тиіс.

3. Кеме уақтылы қайтарылмаған кезде кірепұлшы кемені ұстап қалғаны үшін тайм-чартерде көзделген кірепұл көлеміндегі соманы немесе, егер ол тайм-чартерде көзделген кірепұл ставкасынан асып түссе, кірепұлдың нарықтық ставкасына сәйкес соманы төлейді.

136-бап. Кірепұлшының жүк иесі алдындағы жауапкершілігі

Кеме кірепұлшыға жүк тасымалдау үшін берілген жағдайда, кірепұлшы өз атынан жүк тасымалы шартын жасасуға, чартерлерге қол қоюға, коносаменттерді, теңіз жүкқұжаттары мен өзге де тасымал құжаттарын беруге хақылы. Мұндай жағдайда кірепұлшы осы Заңның 103-115-баптарының нормаларына сәйкес, жүк иесінің алдында жауапкершілікте болады.

137-бап. Кеме экипажы мүшелерінің бағыныстылығы

1. Кеме капитаны мен кеме экипажының басқа да мүшелері кеме иесінің кемені басқаруға, соның ішінде кемені жүргізуге, кемедегі ішкі тәртіп пен кеме экипажының құрамына қатысты өкіміне бағынады.

2. Кеме капитаны мен кеме экипажының басқа да мүшелері үшін кірепұлшының кемені коммерциялық пайдалануға қатысты өкімі міндетті болып табылады.

138-бап. Кемені құтқаруға, оның суға батуына немесе зақымдануына кеткен шығындар үшін кірепұлшыны жауапкершіліктен босату

Кірепұлшыға, егер шығындар кірепұлшының кінәсінен екендігі дәлелденбесе, кемені құтқаруға, оның суға батуына немесе зақымдануына кеткен шығындар үшін жауапкершілік жүктелмейді.

139-бап. Кірепұл төлеу

1. Кірепұлшы кеме иесіне тайм-чартерден көрсетілген тәртіппен және мезгілде кірепұл төлейді. Кірепұлшы, кеме теңізде жүзе алмайтын жай-күйде болуының салдарынан, оны пайдалануға жарамсыз уақыт үшін кемеге кірепұл мен шығыстар төлеуден босатылады.

Кірепұлшының кінәсінен кеме пайдалану үшін жарамсыз бола бастаған жағдайда, кеме иесінің, кірепұлшының кеме иесіне келтірген шығындарын өтегеніне қарамастан, тайм-чартерде көзделген кірепұлға құқығы болады.

2. Кірепұлшы кірепұл төлеудің мерзімін он бес күнтізбелік күннен

артық өткізіп алған жағдайда, кеме иесінің ескертусіз кірепұлшыдан кемені алып қоюға және одан мерзімін өткізіп алғандықтан келген шығындарды өндіріп алуға құқығы бар.

140-бап. Кеменің суға батуы және кірепұл төлеу

Кеме суға батқан жағдайда тайм-чартерде көзделген күннен бастап кеме суға батқан күнге дейін немесе, бұл күнді белгілеу мүмкін болмағанда, кеме туралы соңғы хабар алынған күнге дейін, кірепұл төленуге тиісті.

141-бап. Құтқару жөніндегі қызмет көрсетулер үшін сыйақы төлеу

Тайм-чартердің қолдану мерзімі аяқталғанға дейін құтқару бойынша көрсеткен қызметтері үшін кемеге тиесілі сыйақы кеме иесі мен кірепұлшының арасында, құтқаруға кеткен шығындар мен кеме экипажына тиесілі сыйақы үлесі шегеріле отырып, тең үлесте бөлінеді.

12-тарау. Кемені экипажсыз кірепұлдау шарты (бербоут-чартер)

142-бап. Кемені экипажсыз кірепұлдау шартының (бербоут-чартер) анықтамасы

Кемені экипажсыз кірепұлдау шарты (бербоут-чартер) бойынша кеме иесі бәтуаласқан ақыға (фрахт) белгісіз мерзімге кірепұлшының пайдалануы мен иелігіне жүктерді, жолаушыларды немесе теңізде жүзудің өзге де сауда мақсатында тасымалдау үшін экипажбен жинақталмаған және жарақталмаған кемені беруге міндеттенеді.

143-бап. Бербоут-чартердің мазмұны

Бербоут-чартердің тараптардың атауы, кеме атауы, оның сыныбы, жалауы, техникалық және пайдалану деректері (жүккөтергіштігі, жүксіымдылығы, жылдамдығы және басқалар), оған жұмсалатын отын мөлшері, жүзу ауданы, кірепұлдау мақсаты, кемені беру мен қайтару уақыты, орны, кірепұл ставкасы, шарттың қолданылу мерзімі көрсетілуге тиіс.

144-бап. Экипажсыз кемені қосалқы кірепұлдау шарты (суббербоут-чартер)

1. Бербоут-чартерде өзгеше көзделмеген жағдайда, кірепұлшы бербоут-чартерде берілген құқықтардың шегінде өз атынан үшінші жақпен бербоут-чартердің қолданыстағы барлық мерзіміне немесе осындай мерзімнің бір бөлігіне (қосалқы

бербоут-чартерге) экипажсыз кемені кірепұлдау шартын жасай алады. Қосалқы бербоут-чартерді жасау кірепұлшыны оның кеме иесімен жасаған бербоут-чартерді орындаудан босатпайды.

2. Қосалқы бербоут-чартерге осы тараудың нормалары қолданылады.

145-бап. Бербоут-чартер шарты бойынша кеменің теңізде жүзу жай-күйін қамтамасыз ету

1. Кеме иесі кемені кірепұлшыға берер сәтте оны теңізде жүзу жай-күйіне келтіруге - бербоут-чартерде көзделген кірепұлдау мақсаты үшін кеменің (оның корпусының, двигателінің және құрал-жабдықтарының) жарамдылығын қамтамасыз ету жөнінде шаралар қолдануға міндетті.

2. Кірепұлшы бербоут-чартердің қолдану мерзімі ішінде кемені теңізде жүзу жай-күйінде ұстауға міндетті, бірақ кеменің жасырын кемшіліктерін жою кеме иесінің міндеті болып табылады.

146-бап. Бербоут-чартер шартының шарты бойынша кеме экипажын жинақтау

Кірепұлшы кеме экипажын жинақтауды жүзеге асырады. Кірепұлшы кеме экипажын бұрын осы кеменің экипаж мүшелері болмаған тұлғалардан немесе, бербоут-чартердің шартына сәйкес, осы кеме экипажының бұрынғы мүшелерінен жинақтауға хақылы. Кеме экипажын жинақтаудың тәсіліне қарамастан, кеме капитаны мен кеме экипажының басқа да мүшелері кірепұлшыға бағынады.

147-бап. Кемені пайдалану және оны қайтару бойынша кірепұлшының міндеттері

1. Бербоут-чартердің шарттарына сәйкес, кірепұлшы кемені пайдалануды жүзеге асырады және пайдалануға байланысты барлық шығыстарды, соның ішінде кеме экипажының мүшелерін күтіп ұстауға кеткен шығыстарды да мойнына алады.

2. Бербоут-чартердің қолданылу мерзімі аяқталғаннан кейін кірепұлшы кемені кеме иесіне, кеменің қалыпты тозуын ескере отырып, өзі алған жай-күйінде қайтаруға міндетті.

148-бап. Кірепұлшының үшінші жақтың алдындағы жауапкершілігі

Кірепұлшыға, үшінші жақтың кемені пайдалануға байланысты туындаған кез келген талаптары бойынша, кемеден төгілген мұнай мен ластанудан келетін зиянды

және қауіпті заттарды теңіз арқылы тасымалдауға байланысты зиянды өтеу талаптарын қоспағанда, олардың алдында жауапкершілік жүктеледі.

149-бап. Кемені құтқаруға, оның суға батуына немесе
зақымдануына кеткен шығындар

Егер шығындар өзінің кінәсінен екенін дәлелдемесе, кемені құтқаруға, оның суға батуына немесе зақымдануына кеткен шығындар үшін кірепұлшыға жауапкершілік жүктеледі.

150-бап. Кеме иесіне кірепұл төлеу

1. Кірепұлшы кеме иесіне, тараптар келіскен ставка бойынша, бір ай бұрын кірепұл төлейді. Кірепұлшы, егер кеменің жарамсыздығы кірепұлшының кінәсінен болмаған жағдайда ғана, кеме теңізде жүзе алмайтын жай-күйде болуының салдарынан пайдалануға жарамсыз уақыт үшін кемеге кірепұл мен шығыстар төлеуден босатылады.

2. Он бес күнтізбелік күннен артық кірепұл төлеудің мерзімін өткізіп алған жағдайда, кеме иесінің кемені, осы Заңның 151-бабында көзделген жағдайды қоспағанда, кірепұлшыдан кемені ескертусіз алып қоюға және одан мерзімін өткізіп алған уақыт келтірген шығындарды өндіріп алуға құқығы бар.

3. Кеме суға батқан жағдайда кірепұл, бербоут-чартерде көзделген күннен бастап, кеме суға батқан күнге дейін немесе бұл күнді белгілеу мүмкін болмағанда, кеме туралы соңғы хабар алынған күнге дейін төленуге тиісті.

151-бап. Кемені алып қоюға жол бермеушілік

Осы Заңның 152-бабына сәйкес, кемені сатып алу шартымен жасалған бербоут-чартер бойынша он бес күнтізбелік күннен астам кірепұл төлеудің мерзімін өткізіп алған жағдайда, егер мұндай уақытты өткізіп алу кірепұлшыға тәуелсіз жағдайлардан туындаса, кеме иесінің, кірепұлшыдан кемені алып қоюға хақысы жоқ, бірақ кірепұлшыдан мерзімін өткізіп алғандықтан келтірілген шығындарды өндіріп алуға хақылы.

152-бап. Кемені сатып алу

Кірепұлшы бербоут-чартер бойынша өзінің міндетін орындап, осы Заңның 150-бабының 1-тармағына сәйкес, ең соңғы кірепұл төлемін жүргізсе, кірепұлшы кемені сатып алатын шартпен жасалған бербоут-чартер бойынша, бербоут-чартердің мерзімі

аяқталғанда кеме кірепұлшының меншігіне өтеді.

153-бап. Сатып алынған кемеңің кемшілігі үшін жауапкершілік

Кеме иесіне кірепұлшы сатып алған кемеңің кез келген кемшілігі үшін, соның ішінде егер кірепұлшы бұл кемшіліктер кемеңің өзіне бергенге дейін туындағанның немесе оны бергенге дейін туындаған себептердің әсерінен болған кемшіліктер екенін дәлелдесе, жасырын кемшіліктер үшін де жауапкершілік жүктеледі.

13-тарау. Жетекке алу шарты

154-бап. Жетекке алу шартының анықтамасы

Жетекке алу шарты бойынша бір кемеңің иесі, сыйақы үшін, екінші кемеңің немесе өзге де жүзбелі объектіні белгілі бір қашықтыққа жетекке алуға (теңіздегі жетекке алу) не порт акваториясында маневрлар жасау үшін, соның ішінде кемеңің немесе өзге де жүзбелі объектіні портқа енгізу не оларды порттан шығару үшін (порттағы жетекке алу) м і н д е т т е н е д і .

155-бап. Тараптардың жетекке алу шарты бойынша міндеттері

1. Жетекке алу шартының әрбір тарабы күні бұрын өз кемесін немесе өзге жүзбелі объектіні жетекке алуға жарамды жай-күйге келтіруге міндетті.

2. Жетекке алу, жағдай талап еткендей, шеберлік пен қажеттіліктерді қоспағанда және теңіз тәжірибесіндегі дәстүрге сәйкес, үзіліссіз және кешігусіз жүзеге асырылуға т и і с .

156-бап. Теңіздегі жетекке алу жауапкершілігі

1. Теңіздегі жетекке алу жетекке алынған кеме капитанының басқаруымен жүзеге а с ы р ы л а д ы .

Теңіздегі жетекке алу кезінде жетекке алынған кемеге немесе өзге де жүзбелі объектіге не олардағы адамдарға немесе мүлікке келтірілген залал үшін жауапкершілік, егер залал оның кінәсінен келтірілмегенін дәлелдей алмаса, жетекке алынған кемеңің и е с і н е жү к т е л е д і .

2. Теңіздегі жетекке алу шартының тараптары жазбаша нысандағы келісім бойынша теңіздегі жетекке алуды басқару жөніндегі міндетті жетекке алынған кемеңің немесе өзге де жүзбелі объектінің капитанына жүктей алады. Мұндай жағдайда теңіздегі жетекке алу кезінде жетекке алынған кемеге не ондағы адамдарға немесе мүлікке

келтірілген залал үшін жауапкершілік, егер зиян оның кінәсінен келтірілмегенін дәлелдей алмаса, жетекке алынған кемең немесе өзге де жүзбелі объектінің иесіне ж ү к т е л е д і .

157-бап. Порттағы жетекке алу жауапкершілігі

1. Порттағы жетекке алу жетекке алынған кемең немесе өзге де жүзбелі объекті капитанының басқаруымен жүзеге асырылады.

Порттағы жетекке алу кезінде жетекке алынған кемеге немесе өзге де жүзбелі объектіге не олардағы адамдарға немесе мүлікке келтірілген залал үшін жауапкершілік, егер залал оның кінәсінен келтірілмегенін дәлелдей алмаса, жетекке алынған кемең и е с і н е ж ү к т е л е д і .

2. Порттағы жетекке алу шартының тараптары жазбаша нысандағы келісім бойынша теңіздегі жетекке алуды басқару жөніндегі міндетті жетекке алынған кемең немесе өзге де жүзбелі объектінің капитанына жүктей алады. Мұндай жағдайда теңіздегі жетекке алу кезінде жетекке алынған кемеге не ондағы адамдарға немесе мүлікке келтірілген залал үшін жауапкершілік, егер зиян

оның кінәсінен келтірілмегенін дәлелдей алмаса, жетекке алынған кемең иесіне жүктеледі.

158-бап. Мұз жағдайындағы жетекке алу жауапкершілігі

Жетекке алынған кеме иесі, мұз жағдайындағы жетекке алу кезінде жетекке алынған кемеге немесе өзге де жүзбелі объектіге не олардағы адамдарға не мүлікке келтірілген залал үшін, егер залал оның кінәсінен келтірілмегені дәлелденсе, жауап бермейді.

14-тарау. Экспедитор, теңіз агенті, теңіз брокері

159-бап. Көлік экспедициясының, теңізде агент қызметін көрсетудің шарты

1. Көлік экспедициясының, теңізде агент қызметін көрсетудің шарты Қазақстан Республикасының Үкіметі бекіткен осы Заңның, Азаматтық кодекстің, көлікте экспедициялық қызметті жүзеге асыру ережелерінің нормаларына сәйкес жасалды.

2. Теңізде агент қызметін көрсетудің шарты теңіз агенті мен кеме иесінің арасында

жасалған көлік экспедициясының шарты болып табылады.

3. Теңіз агенттік ісінің шарты бойынша теңіз агенті сыйақы үшін және кеме иесінің есебінен шартта айқындалған кейбір қызметті, соның ішінде кеме иесінің атынан немесе өз атынан теңіз жүгін тасымалдау шартын (шарттарын) жасасып, орындауға немесе ұйымдастыруға міндеттенеді.

4. Теңіз агенті кеме иесінің келісімімен, сонымен қатар осындай іс-қимылға уәкілеттік берген басқа тараптың пайдасына заңды және өзге де іс-қимылдар жасай алады.

160-бап. Теңіз делдалдығының шарты

1. Теңіз делдалдығының шартына сәйкес, делдал (теңіз брокері) сенім білдірушінің тапсырмасы бойынша оның атынан және соның есебінен кемелерді сатып алу, сату, жалдау, жетекке алу шарттарын, сондай-ақ теңіздегі сақтандыру шарттарын жасасқан кезде теңіз делдалдығының шартында

белгіленген сыйақы үшін делдалдық қызмет көрсетуге міндеттенеді.

2. Теңіз брокері, егер тараптар оған өкілеттілік берсе, шарттарды жасасқанда екі тараптың атынан да қызмет көрсетуі мүмкін. Бұл ретте теңіз брокері әр тарапқа өзінің екі тарапқа да өкіметтік жасайтынын хабарлауға тиіс және делдалдық қызметті көрсеткен кезде екі жақтың да мүддесін көздеуге міндетті.

15-тарау. Сақтандыру.

161-бап. Міндетті сақтандыру

1. Сауда мақсатында теңізде жүзу жөніндегі қызметті жүзеге асырған кезде:

1) осы тараудың нормаларына сәйкес, жолаушының өміріне, денсаулығына және мүлкіне келтірілген зиянның салдарынан туындайтын міндеттемелер бойынша тасымалдаушының жауапкершілік тәуекелі;

2) еңбек туралы заңдарға сәйкес, өздерінің қызметтік міндеттерін атқару кезеңінде өз қызметкерлерінің өміріне, денсаулығына келтірілген зиянның салдарынан туындайтын жұмыс берушінің міндеттемелері бойынша жауапкершілік тәуекелі;

3) осы Заңның 18-тарауының нормаларына сәйкес, көлемі 2000 және одан да көп тонна жүк ретіндегі мұнай тасымалдау кезіндегі кемеден мұнаймен ластаудың зардабы

үшін және қауіпті жүктерді тасымалдау кезіндегі жауапкершілік тәуекелі міндетті сақтандыруға жатады.

2. Халықаралық жүк тасымалын жүзеге асыратын жүк тасушы Қазақстан Республикасы бекіткен халықаралық шарттарға орай міндетті сақтандыру жүргізеді.

162-бап. Жолаушыны міндетті сақтандырудың шарттары

1. Сақтандыру жағдайының нәтижесінде жолаушының өміріне, денсаулығына және мүлкіне тигізілген зиян, нақты келтірілген залал шегінде, осы заңның 20-тарауында белгіленген жауапкершілікті шектеу туралы ережені ескере отырып, сақтандыруды өтеуге жатады.

2. Тасымалдаушының сақтандырушымен сақтандыру шарты шартты жасасқан күннен бастап күшіне енеді.

3. Шұғыл қажеттілік немесе қажетті қорғаныс жағдайында жасалған іс-әрекетті қоспағанда, сақтандыру жағдайының тууына бағытталған жолаушының қасақана іс-әрекетінің нәтижесінде жолаушының өміріне, денсаулығына және мүлкіне зиян келтірілген жағдайда сақтандырушы сақтандыру сомасын төлемейді.

4. Жолаушының өмірін, денсаулығын және мүлкін міндетті сақтандыру кезінде жол жүру құжаты (билет) сақтандыру полисі болып табылады.

5. Сақтандыру төлемі мен сақтандыруды өтеу көлемі, оларды төлеудің тәртібі мен мерзімін Қазақстан Республикасының Үкіметі айқындайды.

163-бап. Ерікті сақтандыру

1. Сауда мақсатында теңізде жүзу жөніндегі қызметті жүзеге асыру кезінде кез-келген мүлдік мүдде осы тарауда көзделген ерекшеліктерді ескере отырып, сақтандыру туралы заңдарға сәйкес ерікті түрде сақтандырылуы мүмкін.

2. Сақтандыру шартын жасасқан кезде сақтанушы сақтандырушыға тәуекел деңгейін айқындау үшін маңызды мәнге ие және сақтандырушыға белгілі немесе белгілі болуға тиісті, сондай-ақ сақтанушы сұратқан мәліметтерді, жағдай туралы мәліметтерді сақтанушыға хабарлауға міндетті.

Сақтанушы сақтандырушыға жалпыға белгілі мәліметтерді, сондай-ақ сақтандырушыға белгілі немесе белгілі болуға тиіс мәліметтерді хабарлау міндетінен босатылады.

3. Тәуекел деңгейін айқындау үшін маңызды мәнге ие жағдайлар туралы мәліметтерді сақтанушы хабарламаған кезде немесе дұрыс емес мәліметтер хабарлаған кезде сақтандырушы сақтандыру шартын орындаудан бас тартуға хақылы. Бұл ретте, егер сақтанушы мәліметтерді хабарламау немесе дұрыс емес мәліметтерді хабарлау оның кінәсінен болмағанын дәлелдемесе, сақтандыру төлемдері қайтарылуға жатпайды.

4. Тәуекел деңгейін айқындау үшін маңызды мәнге ие жағдай өтіп кеткен болса және олар туралы сақтанушы хабарламаса, сақтандырушының сақтандыру шартын орындаудан бас тартуға құқығы жоқ.

164-бап. Сақтандырылған жүкті иеліктен алудың салдарлары

1. Сақтандырылған жүкті иеліктен алған жағдайда сақтандыру шарты күшін сақтайды, бұл ретте сақтанушының барлық құқықтары мен міндеттері ондай жүкті алушыға көшеді.

2. Егер сақтандырылған жүкті иеліктен алғанға дейін сақтандыру төлемі төленбеген жағдайда, оны төлеу міндетін жүкті сақтандырушы да, оны алушы да бірдей көтереді. Сақтандыру төлемін төлеуді талап ету, сақтандыру төлемі төленбегені көрсетілмеген сақтандыру куәлігінің (полис, сертификат) иесіне қатысты емес.

165-бап. Сақтандырылған кемені иеліктен алудың салдарлары

Сақтандырылған кемені иеліктен алған жағдайда кемені иеліктен алған сәттен бастап сақтандыру шарты тоқтатылады. Сақтанушының талабы бойынша сақтандырылған кемені рейстегі кезінде иеліктен алған жағдайда, рейс аяқталғанға дейін сақтандыру шарты күшінде қалады және кемені алушыға сақтандырушының барлық құқықтары мен міндеттері көшеді.

Осы тармақтың бірінші абзацында көзделген салдарлар бербоут-чартер шарты бойынша кеме жалдаушының иелігіне сақтандырылған кемені пайдалануға берген жағдайда туындайды.

166-бап. Сақтандыру сомасы

1. Кемені, жүкті немесе өзге мүлікті сақтандырған кезде сақтандыру сомасы сақтандыру шартын (сақтандыру құнын) жасасқан сәттегі олардың нақтылы құнынан асып кете алмайды. Егер сақтандырушы оны сақтанушы шатастырғанын дәлелдемесе, тараптар сақтандыру шартында айқындалған мүліктің сақтандыру құнын өзгерте алмайды.

2. Сақтандыру шартында көрсетілген сақтандыру сомасы мүліктің сақтандыру құнынан асып кеткен жағдайда, сақтандыру шартының сақтандыру сомасының сақтандыру құнынан асып кететін бөлігінде жарамсыз болып табылады.

3. Сақтандыру сомасы мүліктің сақтандыру құнынан төмен хабарланған жағдайда, сақтандыру өтемінің мөлшері сақтандыру сомасының сақтандыру құнына қатысына бара-бар кемітіледі.

167 - бап . Қосарлы сақтандыру

1. Объект жиынтығында оның сақтандыру құнынан асып кететін сомада бірнеше сақтандырушыда сақтандырылған (қосарлы сақтандыру) жағдайда, барлық сақтандырушының міндеттемесі сақтандыру құны мөлшерінде шектеледі. Бұл ретте әрбір сақтандырушы өзі жасасқан сақтандыру шартына сәйкес сақтандыру сомасының сол объектіге байланысты жасалған барлық сақтандыру шарттары бойынша жалпы сақтандыру сомасының қатысына бара-бар мөлшердегі міндеттемеге жауап береді.

2. Кеме иеленушінің жауапкершілігі бірнеше сақтандырушыда сақтандырылған (қосарлы сақтандыру) жағдайда, сақтандырушылардың әрқайсысының міндеттеме мөлшері сақтандыру шартына сәйкес оның міндеттемесіне тең болады.

Сақтандыру жағдайы басталған кезде кеме иеленушінің жауапкершілік мөлшері барлық сақтандырушылар жауапкершілігінің кем болған жағдайда, сақтандырушылардың әрқайсысы өз жауапкершілігі көлемінің барлық сақтандырушылар жауапкершілігінің көлеміне бара-бар көлемде жауап береді.

168 - бап . Бас полис

1. Айрықша келісім бойынша (бас полис) сақтанушы нақтылы кезең мерзімінде алатын немесе жөнелтетін барлық немесе белгілі бір жүгі сақтандырылуы мүмкін.

2. Сақтанушының талабы бойынша сақтандырушы бас полис қолданысы аясындағы кейбір жүк жөнелтімдеріне сақтандыру куәлігін (полис, сертификат) беруге міндетті. Кейбір жүк жөнелтімдері сақтандыру куәлігінің бас полиске сәйкес келмеуі жағдайында сақтандыру куәлігіне басымдық беріледі.

3. Сақтанушы сақтандырушыға бас полистің қолданысы аясындағы әрбір жүк жөнелтімі, атап айтқанда жүк тасымалдайтын кемеңің атауы, жүктің тасымалданатын жолы және сақтандыру сомасы туралы шартта белгіленген қажетті мағлұматтарды хабарлауға міндетті. Сақтанушы жүкті жөнелту туралы мәліметтерді ол жеткізілетін портына бүлініссіз жеткізілгеннен кейін алғанның өзінде мұндай міндеттіліктен б о с а т ы л м а й д ы .

4. Егер сақтанушы кейбір жүк жөнелтімі туралы қажетті мәліметтерді

сақтандырушы әдейі хабарламаған немесе уақытылы хабарламаған жағдайда сақтандырушы бас полис бойынша міндеттемелерін орындаудан бас тартуға хақылы.

Мұндай жағдайларда сақтандырушының сақтанушы сақтандыру шартын дұрыс орындаған жағдайда алуға тиісті болған сақтандыру төлемінің барлық сомасын алуға құқы бар.

169-бап. Сақтандырушыны сақтандыру өтемін төлеуден босатудың негіздері

Сақтандырушы пайда алушыға сақтандыру өтемін төлеуден толық немесе ішінара бас тартуға сақтандыру жағдайы:

- 1) жөнелтушінің немесе алушының не оның өкілінің қасақана іс-әрекетінен немесе дөрекі абайсыздығы;
- 2) сақтандырушы білмеген қауіпті жүкті тиеу салдарынан туындағанда хақылы.

170-бап. Тәуекелді өзгертудің салдарлары

1. Сақтанушы немесе пайда алушы бұл өзіне белгілі болған сәтте, шұғыл түрде сақтандырушыға сақтандыру объектінде немесе сақтандыру объектіне қатысты (қайта тиеу, жүкті тасымалдау тәсілі, түсіру порты өзгергені, кеменің белгіленген немесе қалыпты бағыттан ауытқығаны, кемені қыстауға қалдыру және басқалар) кез келген мәнді өзгерістер туралы хабарлауға міндетті.

2. Тәуекелдің артуы, егер ол адамдарды, кемелерді немесе жүкті құтқарумен не рейсті қауіпсіз жалғастыру қажеттігінен туындамаса, сақтандырушыға сақтандыру шарты талаптарын қайта қарауға немесе қосымша сақтандыру төлемін талап етуге, ал сақтанушы келіспеген жағдайда - шартты бұзуға құқық береді. Бұл ретте сақтандыру төлемдері қайтарылуға жатпайды.

171-бап. Шығындарды болдырмау немесе азайту

1. Сақтандыру жағдайы туған кезде сақтанушы шығындарды болдырмау немесе кеміту жөніндегі қажетті шараларды қолдануға, сақтандырушыны сақтандыру жағдайының туындағаны туралы дереу хабардар етуге және, егер ондай тапсырмалар берілсе, сақтандырушының тапсырмаларын орындауға міндетті.

2. Егер сақтандыру жағдайы сақтанушының немесе пайда алушының ойластыруымен немесе дөрекі абайсыздығынан орын алса, сақтандырушы теңіз сақтандыруы шарты бойынша сақтандыру өтемін төлеуден босатылады.

172-бап. Сақтандырушының жалпы апат бойынша жарналарды қамтамасыз етуі

Сақтандырушы сақтанушының немесе пайда алушының талабы бойынша сақтандыру шарттарына сәйкес, сақтандыру сомасы мөлшеріндегі жалпы апат бойынша жарна төлеуді қамтамасыз етуге міндетті.

Жалпы апат бойынша диспаша (залалдың есебі, оны бөлу) түзген кезде сақтанушы сақтандырушының мүдделерін есепке алуға міндетті.

173-бап. Сақтандырылушының шығыстарын өтеу

1. Сақтандырушы сақтанушыға немесе пайда алушыға олар шығарған мынадай:

1) егер сақтанушы немесе пайда алушының шығынның алдын алу немесе кеміту жөніндегі шаралары табыссыз болғанның өзінде, олар үшін сақтандырушы жауаптылықта болатын шығындардың алдын алуға немесе кеміткені;

2) осы Заңның 171-бабына сәйкес сақтандырушының нұсқауларын орындағаны;

3) сақтандырушы өтеуге тиісті шығындардың мөлшерін анықтағаны және б е л г і л е г е н і ;

4) жалпы апат бойынша диспаша түзгені үшін қажетті шығыстарын өтеуге міндетті.

2. Осы баптың 1-тармағында қарастырылған шығыстар сақтандыру сомасының сақтандыру құнына қатысына бара бар мөлшерде өтеледі.

174-бап. Сақтандырушының артық сақтандыру сомасына жауаптылығы

1. Сақтандырушы сақтандыру сомасы мөлшеріндегі шығындар үшін жауаптылықта болады, алайда осы Заңның 173-бабында көрсетілген шығыстар да, сондай-ақ жалпы апат бойынша жарнаны, олар өтелуге тиісті шығындармен қоса сақтандыру сомасынан артып кетуі мүмкін болғанына қарамастан, сақтандырушы өтейді.

2. Бірінен соң бірі орын алған бірнеше сақтандыру жағдайы келтірген шығындар үшін, егер, тіпті ондай шығындардың жалпы сомасы сақтандыру сомасынан асып кетсе де, сақтандырушы жауаптылықта болады.

175-бап. Кеме хабар-ошарсыз жоғалып кеткен кездегі сақтандырушының жауаптылығы

1. Сақтандырушы кеме хабар-ошарсыз жоғалып кеткен жағдайда барлық сақтандыру сомасы мөлшерінде жауаптылықта болады.

2. Егер кеме туралы соңғы ақпарат теңіз сақтандыруы шартының қолданыс мерзімі біткенге дейін алынса, және, егер сақтандырушы кеменің теңіз сақтандыруы шартының қолданыс мерзімі біткеннен кейін қирағанын дәлелдемесе, кеменің хабар-ошарсыз жоғалғаны үшін сақтандырушының жауаптылығы туындайды.

176-бап. Абандон (мүліктен бас тарту)

1. Мүлік қираудан сақтандырылған жағдайда, сақтанушы немесе пайда алушы мынадай жағдайларда сақтандырушыға сақтандырылған мүлікке деген өз құқықтарынан бас тартатыны туралы (абандон) мәлімдей алады және барлық сақтандыру сомасын алады:

- 1) кеме хабар-ошарсыз жоғалып кеткенде;
- 2) кеме және (немесе) жүк жойылғанда (толық нақтылы қирағанда);
- 3) кемені қалпына келтіру немесе жөндеу экономикалық тұрғыдан қисынсыз болғанда (кеменің толық конструкциялық қирауы);
- 4) кеменің ақауларын жою немесе баратын портына жеткізу экономикалық тұрғыдан қисынсыз болғанда;
- 5) сондай қауіптен сақтандырылған кеме мен жүкті басып алғанда, егер басып алу алты айдан аса созылса.

2. Осы баптың 1-тармағында көзделген жағдайларда:

- 1) мүлік толық құнында сақтандырылса, сақтандырылған мүлікке деген барлық құқықтар;
- 2) мүлік толық құнында сақтандырылмаса, сақтандырылған мүліктің сақтандыру құнына қатысты сақтандыру сомасына барабар үлесінің құқығы сақтандырушыға өтеді.

3. Сақтандырушы, егер кеме қирамаған болып шықса, сақтандыру өтемінің сақтанушыға немесе пайда алушыға келтірілген нақтылы шығынға сәйкес бөлігін шығарып тастағандағы сақтандыру өтемін қайтаруды талап ете алады.

4. Тараптардың осы бапқа қайшы келетін келісімдері жарамсыз болады.

177-бап. Абандон туралы шағым

1. Сақтандырушыға осы Заңның 175, 176-баптарына көрсетілген уақыт

аяқталған немесе жағдайлар туындаған сәттен бастап алты ай ішінде абандон туралы шағым жасалуға тиіс.

2. Сақтанушы немесе пайда алушы алты ай өткеннен кейін абандонға құқығын жоғалтады және шығындарын өтеуді жалпы негіздерде талап ете алады.

3. Абандон туралы шағым сөзсіз болуға тиіс және кері қайтарылуы мүмкін емес.

178-бап. Үшінші тұлғалардың шығындарды өтеуінің салдарлары

Сақтанушының немесе пайда алушының шығындарын үшінші тұлғалар өтеген жағдайда, сақтандырушы сақтанушыға немесе пайда алушыға теңіз сақтандыруы шартының талаптарына сәйкес төленуге тиісті сома мен сақтандырылуын немесе пайда иеленуші үшінші тұлғалардан алған сома арасындағы айырманы ғана төлейді.

16-тарау. Ортақ апат

179-бап. Ортақ апаттың түсінігі және оны бөлудің принциптері

1. Жалпы қауіпсіздік үшін және жалпы теңіздегі кәсіпорындардың - кеменің, кірепұлдың, жүктің есебіне кіретін мүліктерді ортақ қауіптен сақтау мақсатындағы шығындар салдарынан болған шығындар ортақ апат деп аталады.

2. Осы баптың 1-тармақшасында көрсетілген іс-әрекеттердің тікелей салдары болып табылатын шығындар ғана ортақ апат деп танылады.

3. Ортақ апат тасымалдау ережесіне сәйкес, жалпы теңіз кәсіпорнының апатқа ұшырау уақыты мен орнындағы олардың құндарына қарай кеменің, жүктің және кірепұлдың арасында шамалас бөлінеді.

4. Сонымен қатар, жалпы теңіздегі кәсіпорын, бір немесе бірнеше кеме басқа кемені немесе басқа кемелерді жетекке алып не итеретін оқиғалардан да орын алады, бірақ олардың бәрі құтқару операциясына емес, коммерциялық қызметке қатысушы болуға т и і с .

Кеме, басқа кемеден немесе басқа кемелерден қарапайым ажырау нәтижесінде қауіпсіз жағдайда қалса, басқа кемемен немесе басқа кемелермен бірге жалпы қауіпке ұшырамайды. Ажырау жалпы апат актісі болып көрінген жағдайда, жалпы теңіздегі кәсіпорындар жалғаса береді.

180-бап. Кеменің баспана орнына кіруін туындататын жалпы апат

1. Бақытсыз жағдайдың немесе жалпы қауіпсіздік үшін осындай кірудің немесе оралудың қажеттілігінен туындайтын төтенше жағдайлар салдарынан кеменің портқа немесе жүк тиеудің өзге де орнына оралуына кететін шығындар ортақ апат деп т а н ы л а д ы .

2. Кеменің баспана орнына кіруіне немесе оның жүк тиеу орнына оралуына кететін шығыстар ортақ апат деп аталған жағдайда, оған кеменің осындай орыннан жүкпен немесе жүктің бөлігімен шығуына байланысты шығындар да жатады.

3. Осы баптың 1-тармағында көрсетілген жағдайлар кезінде кеменің баспана

орнына кіруінің немесе оның жүк тиеу орнына оралуының нәтижесінде рейстің ұзартылуына байланысты кеме экипажы мүшелерінің жалақысы мен жабдықтылығына, отын мен жабдықтау заттарына кеткен шығыстар ортақ апаттар деп танылады.

4. Осы баптың 1-3-тармағының нормалары кеменің кіріп, бірақ оған жөндеу жүргізу мүмкін болмаған баспана орнынан басқа айлаққа немесе басқа жерге орын ауыстыруына кеткен шығыстарға, сондай-ақ кемені уақытша жөндеуге, оның жетекке алынуы мен рейстің ұзартылуына байланысты шығыстарға тиісінше қолданылады.

181-бап. Кемені уақытша жөндеу

Кемеге жүк тиеу орнында, жалпы қауіпсіздік үшін кеме кірген орында немесе баспана орнында не ортақ апаттық құрбандықтар салдарынан келтірілген зақымдануларды жою үшін жүргізілген уақытша жөндеуге кеткен шығыстар ортақ апатқа жатады. Рейсті аяқтау үшін қажетті кездейсоқ зақымдарды уақытша жоюға кеткен шығыстар, тек алдын алу шығыстарының мөлшерінде ғана өтеледі, өйткені ол шығыстар, егер мұндай зақымдарды жою өткізілмеген болса, ортақ апатқа жатқызылар е д і .

182-бап. Жалпы қауіпсіздік үшін кемені ұстап қалуды туындатқан шығыстар

1. Бақытсыз жағдайлар, құрбандықтар салдарынан қандай да бір портта немесе орында кемені ұстап қалуды туындатқан кеме экипажының жалақысы мен жабдықтылығына кеткен шығыстар немесе ортақ қауіпсіздік үшін басқа төтенше не осындай бақытсыздық жағдайларды, құрбандықтар немесе басқа төтенше жағдайларды жоюға кеткен шығыстар, егер мұндай жою рейстің қауіпсіз жалғастыру үшін қажет болса, ортақ апаттар деп танылады. Осындай ұстап қалу уақытында туындаған отынға, жабдықтау заттарына кеткен шығыстар және порттың шығыстары, ортақ апатқа қатысы жоқ зақымдарды жоюға кеткен шығыстарды қоспағанда, ортақ апатты бөлу тәртібімен ө т е л е д і .

2. Осы баптың 1-тармағының нормалары қандай да бір бақытсыз жағдайда немесе рейс кезінде орын алған өзге төтенше жағдайға қатысы жоқ зақымдарды жою салдарынан кемені ұстап қалу туындатқан шығыстарға қолданылмайды. Мұндай шығыстар, тіпті зақымдарды жою рейстің қауіпсіз жалғасуы үшін қажет болса да, ортақ а п а т д е п т а н ы л м а й д ы .

183-бап. Кемені жүзуге жарамсыз деп танудың салдары немесе кеменің рейсті жалғастыруынан бас тарту

Кеме жүзуге жарамсыз деп танылған немесе кемеңің рейсті жалғастыруынан бас тартылған жағдайда ортақ апатқа тек кеме жүзуге жарамсыз деп танылғанға немесе кемеңің рейсті жалғастыруынан бас тартылғанға дейін не жүкті түсіру аяқталмаған жағдайда, жүкті түсіру аяқталмағанға дейін кеткен (сақтауға, сақтандыруға, кеме экипажының жалақысына және оның жабдықтылығына, отынға, жабдықтау заттарына, порттық шығыстарға кеткен) шығыстар жатады.

184-бап. Құтқаруға кеткен шығыстар туындатқан ортақ апат

1. Құтқару осы Заңның 179-бабының 1-тармағында көрсетілген мақсатта жүзеге асырылса, жалпы теңіздегі кәсіпорынға қатысушы тараптар жүргізген құтқаруға кеткен шығыстар, құтқару шарт негізінде әлде басқа түрде жүзеге асырылғанына қарамай, ортақ апат деп танылады.

2. Осы баптың 1-тармағында көрсетілген шығыстарға, мөлшерін айқындаған кезде құтқарушылардың, осы Заңның 213-бабының 1-тармағының 2) тармақшасында көрсетілген қоршаған ортаға залалдың алдын алудағы немесе оны азайтудағы шеберлігі мен күш салу назарға алынатын құтқарғаны үшін сыйақы да кіреді.

Кеме иесіне құтқарушы осы Заңның 214-бабының 4-тармағында көзделген мөлшерде төлейтін арнайы өтемақы ортақ апат деп танылмайды.

185-бап. Құтқару жөнінде шаралар қолдануды туындатқан ортақ апат

Құтқару жөнінде шаралар қолдануды туындатқан ортақ апат осы Заңның 179-бабында көрсетілген белгілер бар болғанда, атап айтқанда:

1) жүкті кеме бортынан тысқары лақтырғанда келтірілген шығындар, сондай-ақ ортақ қауіпсіздік үшін құрбандықтар туындатқан, атап айтқанда, жүктерді лақтыру үшін ашылған люк немесе сол үшін жасалған басқа ойық арқылы трюмге судың ақтарылуы салдарынан кемеге немесе жүкке келтірілген шығындар;

2) кемедегі өртті сөндіруге байланысты, соның ішінде осы мақсатта жағаға айдап шығаруға немесе өртенген кемеңің суға батыруды жүргізуге кеткен шығындар;

3) кемеңің қайраңға өзі шыға алу-алмауына қарамай, кемеңің қайраңға әдейі отырғызу үшін кемеге немесе жүкке келтірілген шығындар;

4) кемеңің қайраңнан шығару кезінде кеме двигателін, кемеңің басқа машиналары мен қазандарының зақымдануынан кемеге келтірілген зияндар;

5) қайраңда қалған кемеңің, жүкті, отынды немесе жабдықтау заттарын кемеден лихтерге тасу арқылы жеңілдетуге, лихтерлерді жалдауға және оларды кемеге қайта тиеуге кеткен, сондай-ақ осы шығындардың салдарынан болған басқа төтенше шығындар ортақ апат деп танылады.

186-бап. Айналадағы ортаға залалдың алдын алу немесе оны азайту жөніндегі шаралар туындатқан шығыстар

Айналадағы ортаға залалдың алдын алу немесе оны азайту жөніндегі шаралар туындатқан шығыстар, мына жағдайларды бірінде немесе бәрінде жүргізілсе:

1) жалпы қауіпсіздік үшін жүзеге асырылған операцияның бөлігі ретінде, бірақ оны жалпы теңіздегі кәсіпорыннан тыс тарап қолға алған болса, сол тарапқа құтқарғаны үшін сыйақыға құқық берілген болар еді;

2) осы Заңның 180-бабында көзделген жағдайлар кезінде кемені портқа кіргізу не кемені порттан немесе орыннан шығару шартымен;

3) осы Заңның 180-бабында көзделген жағдайлар кезінде кемені портта немесе орнында ұстау шартымен. Егер кемеден ластаушы заттар ағуы немесе құйылуы іс жүзінде орын алса, осыған байланысты айналадағы ортаға залалдың алдын алу немесе азайту жөніндегі қажетті қосымша шаралар туындатқан шығыстар ортақ апат деп танылмайды;

4) жүкті түсіруге, қоймаға салуға немесе қайта тиеуге байланысты, егер көрсетілген операцияларға кеткен шығыстар ортақ апат деп танылса, ортақ апатқа жатады.

187-бап. Жүктің, отынның не жабдықтау заттарының зақымдануы немесе жойылуынан, кірепұлдың жоғалуынан болған шығындар

1. Оларды кемеден орын ауыстыру, кемеден түсіру, қайтадан кемеге тиеу мен орналастыру нәтижесінде, сондай-ақ оларды сақтау нәтижесінде келтірілген жүктің, отынның не жабдықтау заттарының зақымдануы немесе жойылуынан болған шығындар, егер көрсетілген операцияларды жүзеге асыруға кеткен шығыстар ортақ апат деп танылған жағдайларда, ортақ апат деп танылады.

2. Жүктің жоғалуынан туындаған кірепұлдың жоғалуы, егер жүктің жоғалуы ортақ апатты бөлу тәртібімен өтелген жағдайларда, ортақ апат деп танылады. Бұл орайда кірепұлдан, оны кемені иеленуші қайырымдылық жасау мақсатында алып, бірақ артынан жасалмаған қайырымдылыққа кеткен шығыстар шегеріледі.

188-бап. Ауыстырушы шығыстар

Кейін ортақ апатқа жатқызылатындай басқа шығыстармен бірге келтірілген кез келген қосымша шығыстар (ауыстырушы шығыстар) ортақ апат деп танылады. Ауыстырушы шығыстар тек осындай ауыстырушы шығыстар нәтижесінде ортақ апатқа қатысушылардың қандай да бірі алған алдын алу шығыстары мөлшерінде ғана, үнемдегеніне қарамай, өтеледі.

189-бап. Ортақ апат деп танылмайтын шығындар (жекеше апат)

1. Осы Заңның 179-бабының 1-тармағында белгіленген, ортақ апат белгілері жоқ шығындар, сондай-ақ осы баптың 2-тармағында көрсетілген шығындар жекеше апат деп танылады. Мұндай шығындар кеме, жүк және кірепұл арасында бөлуге жатпайды, және оларды зардап шеккендер өтейді немесе оларды шығын келтіргені үшін жауапкершіліктегі адам өтейді.

2. Тіпті, осы Заңның 179-бабының 1-тармағында көрсетілген:

1) сауда мақсатында теңізде жүзу ережелері мен дәстүрлерін бұза

отырып, кемеде тасымалданып келе жатқан, борттан тысқары лақтырылған жүктің құны;

2) түтінің немесе қызу әсер ету салдарынан болған кемедегі өртті сөндіруге байланысты келтірілген шығындар;

3) теңіздегі қауіп салдарынан бұрын ығып немесе іс жүзінде хабар-ошарсыз кеткен кеме сынықтарын немесе бөліктерін шауып тастаудан келген шығындар;

4) жүзуде жүрген кеме двигательдерінің жұмысын немесе двигательдердің, басқа машиналардың, қазандардың өзге жұмысын жылдамдатуға кеткен шығындар;

5) рейс ұзақтығын ұлғайту салдарынан кеме немесе жүк келтірген кез келген шығын мен залал (тұрып қалғаннан, бағаның өзгеруінен келген шығындар және басқалар) белгілері бар болған күннің өзінде ортақ апат деп танылмайды.

190-бап. Кеменің, оның машиналарының немесе керек - жарақтарының зақымдануынан болған шығындар

1. Ортақ апатты құрайтын кеменің, оның машиналарының немесе керек-жарақтарының зақымдануынан болған шығындар зақымданған немесе жоғалған нәрсені жөндеу, дұрыстау немесе ауыстыру құны негізге алына отырып айқындалады. Бұл орайда осы Заңның 191-бабына сәйкес, "ескінің орнына жаңа үшін" шегерімі ж а с а л а д ы .

2. Кемені жөндеу жүргізілмеген жағдайда, кеменің зақымданғанынан болған шығындар зақымдану нәтижесінде төмендеген кеме құнына және кеме жөндеу құнынан жоғары емес сметаға сәйкес сомамен айқындалады.

191-бап. "Ескінің орнына жаңа үшін" шегерімі

1. Тұтыну уақыты он бес жылдан аспаған кемені жөндеу кезінде ескі материалдар немесе кеменің бөлігі жаңасымен ауыстырылған жағдайда, осы Заңның 190-бабына сәйкес ортақ апатқа жататын жөндеу құны, осы баптың 2-4-тармақтарында көзделген жағдайларды қоспағанда, жөндеу құнының үштен бірі кемітіледі.

2. "Ескінің орнына жаңа үшін" шегерімі кемелердің бірінің кінәсінен болған ортақ апат таныған кеменің уақытша құнынан, сондай-ақ азық-түлік, жабдықтау заттары, зәкір шынжырларының құнынан шегерілмейді.

3. Кемені құрғақ докта, стапельде жөндеу және кеменің орын ауыстыру қажеттілігінен туындаған шығындар толықтай ортақ апатқа жатады.

4. Мұның алдындағы корпусты бояу мен жабу ортақ апат актісіне дейін соңғы он екі айда жүргізілген жағдайда орын алса жөндеу кезінде кемені тазалауға, бояуға және корпусын жабуға кеткен шығыстар жөндеудің елу процент мөлшеріндегі ортақ апат д е п т а н ы л а д ы .

5. "Ескінің орнына жаңа үшін" шегерімін қолдану үшін кеменің тұтыну уақыты оның құрылысы аяқталған жылдың 31 желтоқсанынан бастап, ортақ апат актісі басталған күнге дейін есептеледі. Кемені оқшаулауға оның құтқару және басқа шлюпкаларына, байланыс құралдарына, навигациялық аспаптар мен құрал-жабдықтарына, машиналары мен қазандарына қатысты олардың шын тұтыну у а қ ы т ы е с е п к е а л ы н а д ы .

192-бап. Диспаша және диспашерлар

Мүдделі тұлғалардың өтініші бойынша ортақ апаттың болғаны белгіленеді және оны бөлу бойынша теңіз құқығы саласында білімі мен тәжірибесі бар тұлғалар (д и с п а ш е р л а р) е с е б і н ж а с а й д ы .

193-бап. Диспаша жасауға негізге алынатын айғақтар мен материалдар

1. Ортақ апатты бөлуді талап етуші тарап анықталған шығындардың шын мәнінде ортақ апат екендігін тануды дәлелдеуге міндетті.

2. Диспаша жасауда мүддесі қозғалатын тұлға жалпы теңіздегі кәсіпорын апатқа ұшырағанға дейін он екі айдың ішінде өтеуді талап еткен жоғалғандары немесе шығындары туралы жазбаша нысанда диспашерге арыз береді.

Егер мұндай арыз берілмесе немесе осындай арыз туралы сұрау салудан кейін он екі ай ішінде тұлға мәлімдеме жасаған талапты негіздеу мақсатында не мүліктің құны туралы мәліметтерді, айғақтарды табыс етпесе, диспашер өзінде бар акпараттар негізінде диспаша жасауға хақылы; бұл орайда диспаша, ол анық дұрыс болмаған

жағдайда ғана, дауға салуға жатады.

3. Диспаша жасалып жатқан уақытта оларды шешу үшін арнайы білім (кеме жүргізу, кеме құрылысы, кемелерді жөндеу, кемелер мен жүктерді бағалау, сондай-ақ өзге де арнайы білім) талап еткен мәселелер туындаған кезде, диспашер өзі тағайындаған сарапшыға тиісті қорытынды дайындауды тапсыруға хақылы. Мұндай қорытындыны диспашер басқа айғақтармен қатар бағамдайды.

4. Танысу үшін диспаша жасаудың негізіне алынған материалдар ашық болуға тиіс, және диспашер мүдделі тұлғалардың талап етуі бойынша олардың есебінен, оларға аталған материалдардың куәландырылған көшірмелерін беруге міндетті.

194-бап. Диспаша жасау үшін алым

Диспаша жасағаны үшін алым алынады, ол диспашаға енгізіліп, барлық мүдделі тұлғалардың арасында олардың ортақ апатқа қатысу үлесіне бара бар бөлінеді.

195-бап. Диспашаны түзету және дауласу

1. Диспашадағы, ол диспашалар тізілімінде тіркелгеннен кейін анықталған есеп айырысудағы қателіктерді диспашер өз бастамасымен немесе араларында ортақ апат бөлінген тұлғалардың арыздары бойынша диспашаға, оның құрамдас бөлігі болып табылатын диспашаға қосымша (аддендум) жасау арқылы түзетуі мүмкін.

2. Араларында ортақ апат бөлінген тұлғалар диспашаны, диспаша немесе оның аддендумын алған күннен бастап, алты ай ішінде, бұл туралы диспашерді оған талап ету арызының көшірмесін жіберу арқылы міндетті түрде хабарландыра отырып, сотта дауға сала алады.

3. Диспашер соттағы диспаша туралы дауды қарауға және іс мәні бойынша түсініктеме беруге хақылы, егер талап етілсе, - міндетті.

4. Диспаша туралы дауды қараушы сот диспашаны күшінде қалдыра алады, оған өзгерістер енгізе алады немесе оның күшін жойып, диспашерге сот шешіміне сәйкес жаңа диспаша жасауды тапсыра алады.

196-бап. Диспашаның орындалуы

Егер осы Заңның 195-бабының 2-тармағында көзделген мерзімде диспаша дауға салынбаған жағдайда немесе дауға салынып, бірақ сот күшінде қалдырса, ол бойынша өндіріп алу заңдарда белгіленген тәртіппен жүргізілуі мүмкін.

17-тарау. Кемелердің соқтығысуынан болған шығындарды өтеу

197-бап. Кемелердің өзара іс-әрекетінен туындаған зиян үшін жауапкершілік

1. Кемелердің өзара іс-әрекетінен туындаған зиян үшін жауапкершілік қауіптілігі жоғары көздердің өзара іс-әрекетінен туындаған зиянды өтеу үшін азаматтық заңдар белгілеген тәртіппен өтеледі.

2. Егер кемелердің соқтығысуы, егер, тіпті лоцмандық жүргізу міндетті болған күннің өзінде, лоцманның кінәсінен болса, жауапкершілік осындай тәртіппен а й қ ы н д а л а д ы .

198-бап. Жауапкершілікті жоққа шығаратын жағдайлар

1. Егер кемелердің соқтығысуы кездейсоқ немесе еңсерілмейтін күштің салдарынан болса не кемелердің соқтығысу себебін белгілеу мүмкін болмаған жағдайларда, шығындар зардап шегушіге жүктеледі.

2. Осы баптың 1-тармағы, егер кемелер немесе олардың бірі соқтығысу сәтінде зәкірге немесе өзгеше тәсілмен бекітілген жағдайда да қолданылады.

199-бап. Соқтығысудағы екі немесе одан да көп кемелердің кінәсі

1. Егер кемелердің соқтығысуы екі немесе одан да көп кемелердің кінәсінен болған жағдайда шығындар үшін олардың әрқайсысының жауапкершілігі олардың кінә деңгейіне шамалас айқындалады. Егер кемелердің әрқайсысының кінә дәрежесін белгілеу мүмкін болмаған жағдайда соқтығысу себептерін негізге ала отырып, шығындар үшін жауапкершілік олардың араларында тепе-тең бөлінеді.

2. Соқтығысуға кінәлі кемелерді иемденушілер адамдардың қаза болуы немесе денсаулығының зақымдануы нәтижесінде келтірілген шығындар үшін үшінші жақтың алдында бірдей жауап береді, оның үстіне осы баптың 1-тармағына сәйкес өзі төлеуге тиіс сомадан көп төлеген кемелің иеленушісінің басқа кеме иеленушілеріне кері талап е т у г е қ ұ қ ы ғ ы б а р .

Үшінші жақтың мүлкіне келтірген шығындар үшін соқтығысуға кінәлі кемелердің иелеріне осы баптың 1-тармағына сәйкес жауапкершілік жүктеледі.

18-тарау. Қауіпті жүктерді тасымалдаудан болған залалдар және кемелерден аққан мұнаймен ластағаны үшін жауапкершілік

200-бап. Кеме иесінің жауапкершілігі

1. Осы бапта және осы тараудың келесі баптарында мынадай түсініктер қолданылады:

- 1) зардап шегуші тұлға - азамат, заңды тұлға, мемлекет;
- 2) кеме иесі - кеме меншік иесі ретінде тіркелген тұлға. Егер кеме мемлекет иелігінде болып, оны кеме иеленуші ретінде тіркелген мекеме пайдаланған жағдайда, кеме меншік иесі сол ұйым болып табылады;
- 3) алдын ала сақтандыру шаралары - оқыс оқиғадан кейін залалдың алдын алу немесе азайту жөнінде қолданылатын кез келген шаралар;
- 4) оқыс оқиға - нәтижесінде залал келген немесе елеулі және тікелей осындай залал келтіру қатері туындаған оқиға немесе шығу тегі бір оқиғалар тізбегі.

2. Қауіпті жүктерді тасымалдауға байланысты залалдар:

- 1) кемедегі немесе кеме сыртындағы қауіпті жүктер келтірген кез келген тұлғаның қаза болуы немесе денсаулығының зақымдануы;
- 2) кемедегі немесе кеме сыртындағы қауіпті жүктер келтірген мүліктің жоғалуы немесе зақымдануы;
- 3) қалпына келтіру шараларына жұмсау шығындары шектеулі қауіпті жүктер келтірген қоршаған ортаның ластануынан болған залалдар, сондай-ақ осындай залал келтіру нәтижесінде қолдан шығып кеткен тиімділік;
- 4) алдын алу шараларына жұмсалған шығындар және осындай шаралар келтірген келесі залалдар болып табылады.

3. Жүк ретінде тасымалдаған мұнаймен немесе кеме меншік өз отынымен теңіздің ластануынан келген зияндар:

- 1) мұнай ағу немесе төгілу қай жерде болғанына қарамастан, қалпына келтіру шараларына жұмсау шығындары шектеулі кемеден мұнайдың ағуы немесе төгілуі салдарынан болған кеме сыртындағы ластанудан келтірілген залал, сондай-ақ осындай залал келтіру нәтижесінде қолдан шығып кеткен тиімділік;

2) алдын алу шараларына жұмсалған шығындар және осындай шаралар

келтірген келесі залалдар болып табылады.

4. Кеме меншік иеленушіге оқыс оқиға сәтінен бастап немесе, егер оқыс оқиға шығу тегі бір оқиғалар тізбегінен тұрса, бірінші оқиға сәтінен бастап, осы Заңның 201 және 202-баптарында көзделген жағдайларды қоспағанда, қауіпті жүктерді тасымалдаудан болған кез келген залал және кемеден аққан мұнаймен ластанғаны үшін жауапкершілік жүктеледі.

201-бап. Кеме иеленушінің жауапкершіліктен босатылуы

Кеме иеленушіге, егер залал:

- 1) соғыс қимылдарының, табиғи құбылыстарының салдарынан;
- 2) үшінші жақтың қасақана әрекетінен не әрекетсіздігінен;
- 3) кеме шегінен тысқары навигациялық құралдарға тиесілі жұмыс

нәтижесінде келтірілгенін дәлелдей алса, қауіпті жүктерді тасымалдаудан болған залал және кемеден аққан мұнаймен ластағаны үшін жауапкершілік жүктелмейді.

202-бап. Зардап шегуші тұлғаның қаскөйлігі немесе енжар абайсыздығы

Егер кемені иеленуші ластанудан болған залалдың зардап шегуші тұлғаның толықтай немесе ішінара қаскөйлігінен немесе енжар абайсыздығынан болғанын дәлелдеген жағдайда, кемені иеленуші мұндай тұлға алдында жауапкершіліктен толықтай немесе ішінара босатылуы мүмкін.

203-бап. Екі немесе одан да көп кеме иеленушілердің бірдей жауапкершілігі

Екі немесе одан да көп кеме иелері қатысқан оқыс оқиға нәтижесінде ластанудан болған залал жағдайында, оқыс оқиғаға қатысты барлық кемелердің иеленушілеріне, егер мұндай кеме иеленушілер осы Заңның 201 және 202-баптарының негізінде жауапкершіліктен босатылмаса, ластанудан болған барлық залалдар үшін бірдей жауапкершілікте болады.

204-бап. Кеме иеленушінің жауапкершілігін шектеу

1. Кеме иеленушінің бір оқыс оқиғаға жалпы сомасы төмендегідей ретпен есептелетін қауіпті жүктерді тасымалдаудан өз жауапкершілігін шектеуге құқығы бар:

- 1) сыйымдылығы кемінде 2 000 тонна кеме үшін 10 миллион есептік көрсеткіш;
- 2) сыйымдылығы кемінде 2 000 тонна кеме үшін осы тармақтың 1) тармақшасында көрсетілген сомаға сыйымдылығы әрбір келесі тонна үшін, жалпы сомасы 100 миллион есептік көрсеткіштен аспайтын шартпен:

2 001-ден 50 000 тоннаға дейін - 1,5 мың есептік көрсеткіш;
50 000 тоннадан жоғары - 360 есептік көрсеткіш үстемеленді.

2. Кеме иеленушінің бір оқыс оқиғаға жалпы соманы төмендегідей ретпен

есептелетін кемеден аққан мұнайдан ластанудан жауапкершілігі шектеледі:

- 1) сыйымдылығы кемінде 5 000 тонна кеме үшін 3 миллион есептік көрсеткіш;
- 2) сыйымдылығы кемінде 5 000 тонна кеме үшін осы тармақтың 1) тармақшасында көрсетілген сомаға сыйымдылығы әрбір келесі тонна үшін, жалпы сомасы 59,7 миллион есептік көрсеткіштен аспайтын шартпен 420 есептік көрсеткіш үстемеленеді.

205-бап. Кемені иеленушінің толық жауапкершілігі

К е м е н і и е л е н у ш і г е :

- 1) ластанудан болған залал қаскөйлікпен жасалған немесе енжар абайсыздықтан, оның өз әрекетінің немесе өз әрекетсіздігінің нәтижесінде болғаны дәлелденсе;
- 2) ол осы Заңның 206-бабында көзделген жауапкершілікті шектеу қорын құру жөніндегі талапты орындамаса, толық көлемде жауапкершілік жүктеледі.

206-бап. Жауапкершілікті шектеудің міндетті қоры

1. Қауіпті жүктерді тасымалдаудан болған залал және кемеден аққан мұнаймен ластағаны үшін өз жауапкершілігін шектеу мақсатында кеме иеленуші оған залалды өтеу туралы қуыным ұсынылған сотта өз жауапкершілігінің шегіне тең жалпы сомада жауапкершілік шектеу қорын құруға міндетті. Жауапкершілікті шектеу қорын кеме депозитіне сомалар енгізу арқылы не банк кепілдемесі немесе сот жеткілікті деп таныған өзге де қаржылық қамтамасыз ету арқылы құра алады.

2. Кемені иеленушінің қауіпті жүктерді тасымалдаудан болған залалдың және кемеден аққан мұнаймен ластаудың алдын алу және азайту жөніндегі шығыстары оған жауапкершілікті шектеу қорына қатысты басқа кредит берушілерде бар құқық беріледі.

3. Сақтандырушының немесе кемені иеленушінің міндеттерін қамтамасыз ету жөніндегі шараларды беруші өзге де тұлғаның осы бапқа сәйкес жауапкершілікті шектеу қорын құруға құқығы бар. Мұндай қор, егер тіпті кеме иесі өз жауапкершілігін шектей алмаса да, құрылуы мүмкін. Мұндай қорды құру иеленушіге қатысты аталған жағдайда зардап шегушінің құқықтарына қол сұға алмайды.

4. Осы баптың 1-тармағына сәйкес құрылған жауапкершілікті шектеу қорына осы Заңның 233-бабының жауапкершілік шектеу қорын бөлу туралы нормалары қ о л д а н ы л а д ы .

Кез келген тұлғаның өмірі мен денсаулығына келтірілген зиянды өтеуді талап ету басқа талаптар алдында мұндай талаптардың жиынтық сомасы осы Заңның 204-бабының 1-тармағында белгіленген жалпы сомадан аспайтын шамада ерекше қ а н а ғ а т т а н д ы р у ғ а ж а т а д ы .

5. Егер кемені иеленуші оқыс оқиғадан кейін қауіпті жүктерді тасымалдаудан

болған залал және кемеден аққан мұнаймен ластанғаны үшін жауапкершілікті шектеу қорын құрған жағдайда, шығынды өтеуді талап етуші ешқандай тұлға да мұндай талапты қандай да бір кемені иеленушінің мүлкі есебінен қанағаттандыруға құқығы жоқ. Бұл орайда кемені тұтқындау мен қауіпті жүктерді тасымалдаудан болған залал және кемеден аққан мұнаймен ластанғаны үшін өтем туралы қуынымды қанағаттандыру жөніндегі өзге де шараларды сот күшін жоюға тиіс.

207-бап. Сақтандыру немесе жауапкершілікті өзге де қаржылық қ а м т а м а с ы з е т у

1. Қауіпті жүктерді, сондай-ақ жүк ретінде 2000 тоннадан астам мөлшерде мұнай тасымалдаушы кеме иеленуші ластанудан болатын залал үшін жауапкершілікті жауапкершілік тәуекелін сақтандыруға немесе қолданыстағы заңдарда көзделген жауапкершілікті осы Заңның 204-бабына сәйкес ластанудан болған залал үшін өз жауапкершілігінің шегіне тең сомада жауапкершілікті өзге де қаржылық қамтамасыз е т у д і ұ с ы н у ғ а м і н д е т т і .

2. Ластанудан болған залал үшін жауапкершілік тәуекелін сақтандыру шарты мен тәртібін Қазақстан Республикасының Үкіметі айқындайды.

3. Кеменің бортында сақтандыруды немесе жауапкершілікті өзге де қаржылық қамтамасыз етуді куәландыратын куәліктің болуы міндетті. Куәлікті көліктегі уәкілетті мемлекеттік орган белгілеген тәртіппен кемелерді тіркеу органы береді.

208-бап. Ластанудан болған залалды өтеу туралы қуыным

1. Ластанудан болған залалды өтеу туралы қуыным тек осы тарауға сәйкес, кемені иеленушіге, сақтандырушыға немесе ластанудан болған залал үшін кемені иеленушінің жауапкершілігін өзге де қаржылық қамтамасыз етуді беруші тұлғаға ұсынылуы мүмкін.

2. Жауап беруші ретінде әрекет ететін сақтандырушы немесе ластанудан

болған залал үшін кемені иеленушінің жауапкершілігін өзге де қаржылық қамтамасыз етуді беруші тұлға, банкроттыққа немесе жойылуға сілтеме жасауды қоспағанда, сотта кеме иеленуші сілтеме жасай алатындай қарсылықтарды ұсына алады. Одан басқа, олар өздерін қорғау үшін ластанудан болған залал кемені иеленушінің қасақана келтіргені туралы қарсылықты пайдалана алады және кемені иеленушіні тең жауап беруші ретінде іске қатысуға тартуын соттан талап етуге құқығы бар.

19-тарау. Кемелерді және басқа мүліктерді құтқару

209-бап. Құтқару туралы шарттар

Кеме капитанының кеме иесінің атынан құтқару шаралары жүзеге асыру үшін құтқару туралы шарттар жасасуға құқығы бар. Кеме капитанының немесе кеме иесінің мұндай шарттарды кеме бортындағы мүлік иесінің атынан жасауға құқығы бар.

210-бап. Шарттардың күшінің жоқтығы немесе олардың өзгеруі

Егер:

- 1) шарт қауіптің мөлшерден тыс ықпалымен немесе әсерімен жасалып, оның шарттары әділетсіз болып табылса;
- 2) шартта көзделген төлем іс жүзінде көрсетілген қызмет көрсетулерге қатысты мөлшерден тыс жоғары немесе төмен болса, шарттың немесе оның кез келген шарты күші жоқ деп немесе өзгерген деп танылуы мүмкін.

211-бап. Құтқарушының, кеме иесінің және кеме капитанының міндеттері

1. Кемесі қауіпті жағдайдағы кеме иесіне немесе басқа мүлкі қауіпті жағдайдағы мүлік иесіне қатысты құтқарушы:

- 1) құтқару операцияларын тиісті қамқорлықпен жүзеге асыруға;
- 2) қоршаған ортаға зиянның алдын алу туралы немесе азайту туралы тиісті қамқорлық көрсетуге;
- 3) жағдай талап еткен кезде басқа құтқарушылардан көмек көрсетуді өтінуге;

4) кемесі қауіпті жағдайда қалғанда, егер бұл құтқарушыға сыйақы беру мөлшеріне әсер ететін болса және мұндай талап құқыққа қайшы емес деп танылу шартымен, капитаны немесе кеме иесі немесе басқа мүліктер қауіпті жағдайда қалғанда мүлік иесі талап етсе, басқа құтқарушылардың қатысуына келісуге міндетті.

2. Қауіпті жағдайда қалған кеме капитаны және оның иесі немесе

қауіпті жағдайда қалған басқа да мүліктің иесі құтқарушыға қатысты:

- 1) олармен құтқару операциялары барысында ынтымақтастықта болуға;
- 2) қоршаған ортаға зиянның алдын алу туралы немесе азайту туралы тиісті қамқорлық көрсетуге;

3) егер осыны құтқарушы талап етсе, қауіпсіз жерге жеткізілгеннен кейін кемеңі немесе басқа мүлікті қабылдауға міндетті.

212-бап. Сыйақы шарттары

1. Пайдалы нәтижесі бар құтқару операцияларының сыйақыға құқығы бар.
2. Осы Заңның 214-бабында көзделген жағдайды қоспағанда, егер құтқару операцияларының пайдалы нәтижесі болмаса, ешқандай төлем төленбейді.

213-бап. Сыйақы белгілеу өлшемдері

Сыйақы құтқару операцияларын ынталандыру мақсатында көрсетілген ретіне қарамастан төмендегідей өлшемдерді есепке ала отырып, белгіленеді:

- 1) кемеңің немесе басқа мүліктің құтқарылған құны;
- 2) қоршаған ортаға зиянның алдын алуда немесе азайтуда құтқарушылардың шеберлігі мен күш салуы;
- 3) құтқарушылар қол жеткізген табыстың дәрежесі;
- 4) қауіптің сипаты мен деңгейі;
- 5) кемеңі, басқа мүлікті, адамдарды құтқарудағы құтқарушылардың шеберлігі мен күш салуы;
- 6) құтқарушылар жұмсаған уақыт және шеккен шығыстар мен шығындар;
- 7) жауапкершілік тәуекелі мен құтқарушылар не олардың құрал-жабдықтары ұшыраған өзге де тәуекелдер;
- 8) қызмет көрсетудің жылдамдығы;
- 9) кемелердің немесе құтқару операциясына арналған басқа да құрал-жабдықтардың болуы мен пайдаланылуы;
- 10) құтқарушы құрал-жабдықтарының дайындық жай-күйі, тиімділігі және мұндай құрал-жабдықтың құны.

2. Осы баптың 1-тармағына сәйкес белгіленген сыйақы кемедегі және басқа мүліктегі барлық мүдделі тұлғалар арқылы және құтқарылған кеме мен басқа мүліктің бағасына бара бар төленеді.

3. Сыйақыға байланысты төлеуге жататын кеме шығыстарының кез келген проценттер мен өтемдерін қоспағанда, сыйақы кеме мен басқа мүліктің құтқару құнынан аспауға тиіс.

4. Сот немесе аралық сот осы Заңның 214-бабына сәйкес төлеуге жататын арнайы өтемақыны айқындағанға дейін осы бапқа сәйкес кеме мен басқа мүліктің ең жоғары құтқару құны мөлшерінде сыйақы белгілеуге міндетті емес.

214-бап. Арнайы өтемақы

1. Егер құтқарушы өзі немесе оның жүгі қоршаған ортаға залал келтіру қатерін төндірген кемеге қатысты құтқару операцияларын жүзеге асырған және осы заңның 213-бабына сәйкес сыйақы алмаған жағдайда, оның осындай кеме иесінен осы баптың 3-тармағында айқындалғандай құтқарушының шығыстарына тең арнайы өтемақы алуына қ ұ қ ы ғ ы б а р .

2. Егер осы баптың 1-тармағында көзделген жағдайлар болған кезде, құтқарушы өзі жүргізген құтқару операцияларының нәтижесінде қоршаған ортаға зиянның алдын алған немесе азайтқан жағдайда осы баптың 1-тармағына сәйкес кеме иесі төлеген арнайы өтемақы оған келтірілген шығыстардың ең жоғары дегенде отыз процентке дейін көбейтілуі мүмкін. Сот немесе аралық сот, егер ол мұндай өтемақыны көбейту әділетті деп санаса, алайда жалпы көбейтілгені құтқарушыға келтірілген шығындардың жүз процентінен аспауға тиіс осы Заңның 213-бабының 1-тармағында көзделген тиісті өлшемдерді есепке ала алады.

3. Осы баптың 1 және 2-тармақтарының мақсаттары үшін құтқарушының шығыстары құтқару операцияларын жүзеге асыру кезінде құтқарушының ақылға сыйымды шығарған нақты шығыстары және осы Заңның 213-бабының 1-тармағының 8, 9 және 10-тармақтарында көзделген өлшемдерді есепке алғанда, құтқару операциясы барысында нақты және ақылға сыйымды қолданылған жабдықтар мен қызметкерлер үшін әділ төлем болып табылады.

4. Осы Заңның 213-бабына сәйкес құтқарушы алуы мүмкін кез келген

сыйақыдан асып түсетін жағдайларда ғана және асып түсетін мөлшерде ғана осы бапқа сәйкес арнайы өтемақы төленеді.

5. Егер құтқарушы ұқыпсыздық көрсетіп, соның салдарынан қоршаған ортаға зиянның алдын ала алмаған немесе азайта алмаған жағдайда ол осы бапқа сәйкес тиесілі арнайы төлемақыдан толық немесе ішінара айырылуы мүмкін.

215-бап. Құтқарушылар арасында сыйақы бөлу

Осы Заңның 213-бабына сәйкес белгіленген құтқарушылар арасындағы сыйақыны бөлу көрсетілген бапта келтірілген өлшемдер есепке алына отырып жүргізіледі.

216-бап. Кеме иесі мен кеме экипажы мүшелерінің арасында сыйақы бөлу

1. Құтқару операциясын жүзеге асырудан тапқан кез келген сыйақыны кеме иесі мен кеме экипажы мүшелерінің арасында бөлу құтқару операциясын жүзеге асыруға байланысты кеме иелері мен экипаж мүшелері келтірілген шығыстарды шегергеннен кейін мынадай тәртіпте жүргізіледі:

1) таза сыйақының бестен үші кеме иесіне тиесілі болады, таза

сыйақының бестен екісі кеме экипажы мүшелерінің арасында бөлінеді;

2) кеме экипажы мүшелеріне тиесілі үлес, осы тармақтың екінші абзацына сәйкес, олардың арасында құтқару операциясын жүзеге асыру кезінде көрсеткен күш салуы, және әрқайсысының жалақысы есепке алына отырып бөлінеді.

Бұл ережеде ерекшелікке тек айрықша жағдайлар болған кезде ғана жол берілуі мүмкін.

2. Осы баптың 1-тармағының нормалары мұндай операцияларды кәсіби қызмет ретінде жүзеге асыратын кемелердің құтқару операцияларын жүзеге асырғаны үшін тапқан сыйақыны бөлуге қолданылмайды.

217-бап. Адамдарды құтқару

1. Құтқарылған адамдардан ешқандай сыйақы алуға болмайды.

2. Құтқару қажеттігі туындаған оқиғаларға байланысты қызмет көрсетуге қатысып, адамдарды құтқарушылардың кемені немесе өзге де мүлікті құтқарғаны не қоршаған ортаға зиянның алдын алғаны немесе азайтқаны үшін құтқарушыларға тиесілі сомадағы әділ үлеске құқығы бар.

218-бап. Құтқару шартын орындау кезінде көрсетілген қызмет көрсетулер үшін төлем

Егер тек көрсетілген қызметтер қауіп туындағанға дейін жасасқан құтқару шартын орындауға міндетті деп ақылға сыйымды түрде қаралуы мүмкін қызмет көрсетулерден асып түспесе ғана, ешқандай төлем төленбейді.

219-бап. Құтқарушының дұрыс емес жүріс-тұрысының салдары

Құтқарушы, оның кінәсінен құтқару операциялары қаншалықты қажетті немесе неғұрлым қиын болғандығына қарамай, осы тарауда белгіленген нормаларға сәйкес тиесілі сыйақыдан не арнайы өтемақыдан толық немесе ішінара айырылуы мүмкін.

220-бап. Құтқару операцияларына тыйым салу

Кеме бортында қазір де жоқ және тіпті болмаған қауіпті жағдайда қалған кеме иесінің немесе оның капитанының не қауіпті жағдайда қалған кез келген басқа мүліктің иесінің тыйым салғанына қарамай көрсетілген қызметтер осы тарау белгілеген нормаларға сәйкес төлемге құқық бермейді.

221-бап. Кемелердің бір кеме иесінің иелігінде болуы

Егер құтқарылған кеме мен құтқару операциясын жүзеге асырушы кеме бір кеме иесінің иелігінде болса, оған осы Заңның 213-220-баптарының нормалары қолданылады.

222-бап. Құтқарушының талаптарын қамтамасыз етуді ұсыну міндеті

1. Құтқарушының өтініші бойынша сыйақы немесе арнайы өтемақы төлеуге жауапты тұлға құтқарушының талаптарын қанағаттандыру үшін тиісті қамтамасыз ету ұсынады.

2. Құтқарылған кеменің иесі құтқарылған жүктің иелеріне оларға жүк берілген сәтке дейін құтқарушының талаптарын қанағаттандыруды тиісті қамтамасыз етуді ұсыну үшін барлық күш-жігерін жұмсайды.

3. Құтқарушының келісімінсіз құтқарылған кеме мен басқа мүлік теңіз портынан немесе мұндай кеме мен мүлік құтқару операциялары аяқталғаннан кейін ең бірінші жеткізілген орыннан, тиісті кемеге немесе мүлікке құтқарушының талаптарын қанағаттандыруды тиісті қамтамасыз ету бергенге

дейін ауыстырыла алмайды.

223-бап. Алдын ала өтем

Құтқарушы құтқару кезінде өздері тапқан алдын ала төлемді шығыстарды өтеу шотына аударуды талап етуге хақылы.

Аралық төлем жағдайында құтқарушының талабын кейінгі қамтамасыз ету тиісінше төмендейді.

224-бап. Бұқаралық биліктер бақылайтын құтқару операциялары

1. Егер құтқару операциялары бұқаралық биліктер арқылы жүзеге асырылған немесе солардың бақылауында болған жағдайда, осындай операцияларды жүзеге асырушы құтқарушылар осы тарауда көзделген құқықтар мен қорғаныс құралдарын п а й д а л а н а а л а д ы .

2. Бұқаралық биліктер құтқару операцияларын жүзеге асыруға міндетті. Егер құтқару операцияларын жүзеге асыру олар орындайтын өздерінің әдеттегі міндеттері болып табылмаса, осы тарауда көзделген құқықтар мен қорғаныс құралдарын п а й д а л а н а а л а д ы .

20-тарау. Теңіздегі талаптар бойынша жауапкершілікті шектеу

225-бап. Теңіздегі талаптар бойынша жауапкершілікті шектеуге құқығы бар тұлғалар

1. Кеме иесі мен құтқарушының теңіздегі талаптары бойынша, осы Заңның 226-бабында көзделген жауапкершілігі осы тарауға сәйкес шектеледі.

Осы тарауға құтқару операцияларымен, соның ішінде осы Заңның 226-бабының 1-тармағының 4) тармақшасында көрсетілген операциялармен тікелей байланыстағы қызмет көрсетулерді ұсынушы кез келген тұлға құтқарушы болып табылады.

2. Егер, осы Заңның 226-бабында көзделген теңіздегі талаптар әрекеті немесе әрекетсіздігі үшін осы баптың 1-тармағында көрсетілген тұлғаның жауапкершілігін өзіне жүктейтін тұлғаға ұсынылса, аталған тұлғаның осы тарауға сәйкес жауапкершілікті шектеуді пайдалануға құқығы бар.

3. Осы Заңның 226-бабында көзделген теңіздегі талаптар бойынша жауапкершілікті сақтандырушының осы тарауға сәйкес жауапкершілігі сақтандырылған тұлғамен бірдей жауапкершілігін шектеуді пайдалану құқығы бар.

4. Теңіздегі талаптар бойынша жауапкершілікті шектеуге бағытталған іс-әрекет жауапкершілікті танығанын білдірмейді.

226-бап. Жауапкершілікті шектеу өлшемдері

1. Осы Заңның 227 және 228-баптарының нормалары сақталған жағдайда

жауапкершіліктің негіздеріне қарамай мынадай теңіздегі талаптар жауапкершілікті шектеуге жатады :

1) азаматтың қаза болуына немесе денсаулығының зақымдануына не мүліктің жоғалуына не зақымдануына, соның ішінде порттағы құрылыстардың, су бассейндерінің, су жолдарының және кеме бортында не кемені пайдалануға немесе құтқару операцияларына тікелей байланысты навигациялық жағдайлардың құралдарының зақымдануына байланысты талаптар, сондай-ақ осының нәтижесінде кез келген залалды өтеу талаптары ;

2) жүктерді, жолаушыларды немесе олардың теңдеме жүктерін теңіз арқылы тасымалдау кезінде жеткізудің мерзімін өткізіп алудың нәтижесінде келтірілген шығынды өтеу талаптары ;

3) шарттан туындамаған, ал кемені пайдалануға немесе құтқару операцияларына тікелей байланысты кез келген құқықты бұзу нәтижесінде келтірілген өзге залалды өтеу талаптары ;

4) залалдың алдын алу немесе азайту жөніндегі, олар қолданған шаралар келтірген залал үшін, жауапты тұлғадан гөрі өзге тұлғаның талаптары, залал үшін және осындай шаралар келтіретін келесі залалдар үшін, жауапты тұлғаға қатысты, осы тарауда белгіленген нормаларға сәйкес, өзінің жауапкершілігін шектей алады.

2. Егер тіпті олар кері талап ету тәртібімен немесе шарттан не басқа

ретте туындаған кепілдіктер негізінде ұсынылса да, осы баптың 1-тармағында көзделген талаптар жауапкершілікті шектеуге жатады. Осы баптың 1-тармағының 4) тармақшасында көзделген талаптар, залал үшін жауапты тұлғамен жасалған шарт бойынша сыйақыға қандай дәрежеде қатысты болғанына қарамастан жауапкершілікті шектеуге жатпайды.

227-бап. Жауапкершілікті шектеуді қолданбау

1. Осы тарауда белгіленген нормалар:

1) құтқару операцияларын жүзеге асырғаны үшін сыйақыға, соның ішінде осы Заңның 213-бабына сәйкес арнайы өтемақыны немесе ортақ апат бойынша жарнаны төлеуге;

2) кемеден аққан мұнай мен ластанудан болған залалды өтеуге;

3) қауіпті жүктерді теңіз арқылы тасымалдауға байланысты залалды өтеуге;

4) ядролық залалды өтеуге;

5) кемені, соның ішінде оның кеме бортында қазір бар немесе тіпті

болмағандардың барлығын судан алып шығуға, аластауға және жоюға байланысты;

6) кемеде жүкті аластауға, жоюға немесе залалсыздандыруға байланысты;

7) еңбек міндеттері кемеге немесе құтқару операцияларына байланысты кеме иесінің қызметкерлері немесе құтқарушының өміріне, денсаулығына және мүлкіне келтірілген зиянды олардың мұрагерлеріне, сондай-ақ олардың қамқорлығындағы немесе олардан күтім алуға құқығы бар тұлғаларға өтеуге;

8) егер кеме иесі мен жолаушы Қазақстан Республикасының ұйымдары мен

азаматтары болып табылған жағдайда кеме жолаушыларының өмірі мен денсаулығына келтірілген зиянды өтеуге;

9) егер кеме иесі, құтқарушы мен зардап шегуші Қазақстан Республикасының ұйымдары мен азаматтары болып табылған жағдайда кеме пайдалануға немесе құтқару операцияларына тікелей байланысты азаматтардың өмірі мен денсаулығына келтірілген зиянды өтеуге қатысты талаптарға қолданылмайды.

228-бап. Жауапкершілікті шектеуге кедергі келтіретін өлшемдер

Залал үшін жауапты тұлғаның, егер залал оның өзінің қаскөйлікпен жасаған немесе енжар абайсыздығын, өз әрекетінің немесе өз әрекетсіздігінің нәтижесінде болғанын дәлелдесе, жауапкершілікті шектеуге құқығы жоқ.

229-бап. Жауапкершіліктің жалпы шектері

1. Осы Заңның 230-бабында көрсетілгеннен өзге және бір оқиғадан туындаған талаптар бойынша жауапкершіліктің жалпы шегі мынадай ретпен есептеледі:

1) азаматтың өмірі мен денсаулығына келтірілген зиянды өтеу талаптары бойынша:

сыйымдылығы кемінде 2000 тонна кеме үшін - 2 миллион есептік бірлік;

сыйымдылығы кемінде 2000 тонна кеме үшін сыйымдылықтың әрбір келесі тоннасы үшін, осы тармақшаның екінші абзацында көрсетілген сомаға:

2 001-ден 30 000 тоннаға дейін - 800 есептік бірлік;

30 001-ден 70 000 тоннаға дейін - 600 есептік бірлік;

70 000 тоннадан асса - 400 есептік бірлік үстемеленеді;

2) кез келген басқа талаптарға:

сыйымдылығы кемінде 2000 тонна кеме үшін - 1 миллион есептік бірлік;

сыйымдылығы кемінде 2000 тонна кеме үшін сыйымдылықтың әрбір келесі тоннасы үшін, осы тармақшаның екінші абзацында көрсетілген сомаға:

2 001-ден 30 000 тоннаға дейін - 400 есептік бірлік;

30 001-ден 70 000 тоннаға дейін - 300 есептік бірлік;

70 000 тоннадан асса - 200 есептік бірлік үстемеленеді.

2. Егер азаматтардың өмірі мен денсаулығына келтірілген зиянды өтеуге қатысты талаптары бойынша, осы баптың 1-тармағының 1) тармақшасына сәйкес, есептелген сома осындай талаптарды толық төлеу үшін жеткіліксіз болса, онда басқа талаптармен қатар бара бар негізде қанағаттандырылатын, осы баптың 1-тармағының 2) тармақшасына сәйкес басқа талаптар бойынша есептелген сома азаматтың өмірі мен денсаулығына келтірілген зиянды өтеу талаптары бойынша төленбеген қалдықты төлеу үшін қ о л д а н ы л а д ы .

3. Кемеден әрекет етпеген немесе тек қана кемеді әрекет еткен құтқарушының алдыңғысына не кейінгісіне қатысты құтқару бойынша қызмет көрсету ұсынатын құтқарушының жауапкершілік шегі кеменің сыйымдылығы 2000 тонна екендігі негізге а л а о т ы р ы п е с е п т е л е д і .

4. Сыйымдылығы 300 тоннадан артпайтын кеме үшін жауапкершілік шегі осы баптың 1-тармағының 2) тармақшасында көзделген талаптар бойынша сыйымдылығы кемінде 2000 тонна кемелер үшін белгіленген жауапкершілік шегінің алтыдан біріне т е ң с о м а д а е с е п т е л е д і .

230-бап. Жолаушылардың талаптары бойынша жауапкершіліктің шегі

1. Кеме жолаушыларының өміріне немесе денсаулығына келтірілген зиянды өтеу талаптары бойынша, егер олар сол бір оқиғадан туындаса, кеме иесінің жауапкершілігінің шегі жүргінші куәлігіне сәйкес кемемен тасымалдауға рұқсат етілетін жолаушылар санына көбейтілген 175 мың есеп бірліктерінің сомасы болып т а б ы л а д ы .

2. Осы баптың мақсаттарына кеме жолаушыларының өміріне немесе денсаулығына келтірілген зиянды өтеу талаптары деп жәбірленуші немесе оның атынан айтылған:

1) жолаушыны теңізбен тасымалдау шарты бойынша;

2) тасымалдаушының келісімімен автомашинаны немесе жануарларды шығарып салу үшін олардың өткізілуі жүкті теңізбен тасымалдау шарты бойынша жүзеге асырылатын талаптары болып табылады.

231-бап. Талаптарды біріктіру

1. Осы Заңның 229-бабында айқындалған жауапкершілік шектері қандай болмасын

бір оқиғадан туындаған барлық талаптар жиынтығына, мыналарға:

1) кеме иесіне, сондай-ақ оның әрекетіне немесе әрекетсіздігіне кеме иесі жауапты болатын тұлғаға ;

2) осы кемеде құтқару қызметін атқаратын кеме иесіне, осы кемеден әрекет еткен құтқарушыға, сондай-ақ оның әрекеті немесе әрекетсіздігіне кеме иесі не құтқарушы жауапты болатын тұлғаға ;

3) оған құтқару жөнінде қызмет көрсетілетін, кемеде емес немесе тек қана кемеде әрекет еткен құтқарушыға, сондай-ақ оның әрекеті немесе әрекетсіздігіне кеме иесі не құтқарушы жауапты болатын тұлғаға қолданылады.

2. Осы Заңның 230-бабына сәйкес айқындалған жауапкершілік шектері қандай болмасын бір оқиғадан туындауы мүмкін барлық талаптар жиынтығына, кеме иесіне, сондай-ақ оның әрекеті немесе әрекетсіздігіне кеме иесі жауапты болатын тұлғаға қолданылады .

232-бап. Жауапкершілікті шектеудің ерікті қоры

1. Осы тұлғаның жауапкершілігі шектелген талабы бойынша, оған қуыным ұсынылған сотта, жауапкершілік жүктелуі мүмкін тұлға жауапкершілікті шектеу қорын құра алады .

2. Жауапкершілікке әкеліп соққан оқиға күнінен осындай қорды құру күніне дейін, жауапкершілікті шектеу қоры осы Заңның 229 және 230-баптарына сәйкес есептелетін сома мөлшерінде құрылады. Жауапкершілікті шектеу қоры тек олар бойынша жауапкершілігі шектелген талаптарды ғана төлеуге арналады.

3. Жауапкершілікті шектеу қоры Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес сот жеткілікті деп таныған сот депозитіне соманы енгізу немесе өзге де қаржыны қамтамасыз етуді ұсыну арқылы құрылуы мүмкін.

4. Егер бірнеше кеме иелерінің немесе құтқарушылардың сол бір оқиғадан туындаған талаптары бойынша жауапкершілікті шектеуге құқығы бар болған жағдайда, жауапкершілікті шектеу қорын осындай бір тұлға құрғанда, оны барлық кеме иелері немесе құтқарушылар құрған деп саналады.

233-бап. Жауапкершілікті шектеу қорын үлестіру

1. Жауапкершілікті шектеу қорының үлестіру мәселелерін осындай қорды құрған сот шешеді .

2. Жауапкершілікті шектеу қоры талаптардың белгіленген сомаларына үйлесімді, талаптары бар тұлғалардың арасында үлестіріледі.

3. Егер жауапкершілікті шектеу қорын үлестіруге дейін, талабы бойынша жауапты тұлға немесе оның сақтандырушысы осы қорға талап бойынша өтемақы төлеген

жағдайында, осындай тұлға осы тарауда белгіленген нормалардың негізінде оның төлеген сомалары шегінде, өтемақы алған тұлғаның құқықтарын иеленеді.

4. Жауапкершілікті шектеу қорын құрған жағдайда, залалды өтеуін талап ететін ешқандай тұлға, осындай қорды құрған тұлғалардың қандай болмасын басқа мүлкі есебінен осындай талапты қанағаттандыруға құқығы жоқ. Сонымен кемең тұтқындалуы және залалды өтеу туралы қуынымды қамтамасыз ету жөніндегі өзге де шаралар сотта жойылуға тиіс.

21-тарау. Кемеге теңіздегі кепіл Кемең немесе жасалып жатқан кемең ипотекасы

234-бап. Кемеге теңіздегі кепілмен қамтамасыз етілетін талаптар

1. Кемеге теңіздегі кепілмен кеме иесіне қатысты қамтамасыз етілетін талаптар:

1) кеме капитанына және кеме бортында олардың жұмысы үшін экипаждың басқа мүшелеріне тиесілі жалақы мен басқа сомалар, соның ішінде кеме капитаны атынан қайтарылатын және төленетін шығындар және әлеуметтік сақтандыру бойынша кеме экипажының басқа мүшелерінің жарналары;

2) құрлықта немесе суда кемең пайдалануымен тікелей байланысты азаматтың өміріне немесе денсаулығына келтірілген зиянның өтемі;

3) кемең құтқару үшін сыйақы;

4) осы Заңда көзделген алымдардың төлемі, сондай-ақ лоцманның қызметіне төлем ақы;

5) кеме арқылы тасымалданатын жүктер, контейнерлер және жолаушылардың заттарынан басқа, кемең пайдалану кезінде өзге де мүліктің жоғалған немесе зақымданған нәтижесінде келтірілген нақты залалдың өтемі.

2. Егер осындай талаптар мынадай нәтижелер негізінде:

1) кемелердің ластануынан немесе қауіпті жүктерді теңізбен тасымалдаумен байланысты келтірілген залалдан;

2) ядролық отынның, оның өнімдері мен қалдықтарының радиоактивтік қасиеттерінің әсерінен немесе олардың радиоактивтік қасиеттері олардың қауіпті қасиеттерімен қабысу әсерінен туындаса, осы баптың 1-тармағының 2) және 5) тармақшаларында көзделген кемеге теңіздегі кепілмен талаптар қамтамасыз етілмейді.

235-бап. Кемеге теңіздегі кепілмен қамтамасыз етілген талаптардың артықшылық бере отырып қанағаттандырылуы

Кемең тіркелген ипотекасымен қамтылған міндеттемелерден туындайтын талаптардан, осы Заңның 234-бабының 1-тармағына сәйкес кемеге теңіздегі кепілмен

қамтылған талаптар артықшылық бере отырып қанағаттандырылуға жатады. Кемеге теңіздегі кепілмен қамтылған аталған талаптардың алдында ешқандай талаптар, осы заңның 252-бабының 3-тармағында көзделген талаптарды қоспағанда, артықшылық бере отырып қанағаттандырылуға жатпайды.

236-бап. Кемеге теңіздегі кепілмен қамтылған талаптардың өзара қанағаттандырудың кезектілігі

1. Осы Заңның 234-бабының 1-тармағына сәйкес, кемеге теңіздегі кепілмен қамтамасыз етілген талаптар, аталған тармақта көрсетілген кезекпен қанағаттандырылады. Кемеге теңіздегі кепіл құқығын беретін құтқару операциялары жүзеге асырылардан бұрын туындаған кемеге теңіздегі кепілмен қамтылған барлық басқа талаптардың алдынан кемеңі құтқару үшін сыйақы талаптары, қанағаттандырылады.

2. Осы Заңның 234-бабының 1-тармағының 1, 2, 4 және 5) тармақшаларына сәйкес, кемеге теңіздегі кепілмен қамтылған талаптар, әрбір кезек шектерінде талаптардың бара бар мөлшерінде қанағаттандырылады.

3. Осы Заңның 234-бабының 1-тармағының 3) тармақшасына сәйкес кемеге теңіздегі кепілмен қамтылған кемеңі құтқару үшін сыйақы талаптары осындай талаптар қайтадан туындаған кезде кезек шегіндегі тәртіппен қанағаттандырылуға тиіс. Талап құтқару операцияларының аяқталу сәтінде туындады деп есептеледі.

237-бап. Кемеге теңіздегі кепілдің ерекшелігі

Кемеңі мәжбүрлеп сатуды қоспағанда, кемеге теңіздегі кепіл, кемеге меншік құқығының ауысуына, оның тіркелуін өзгертуіне немесе кемеңің жалауын ауыстыруына байланыссыз түрде, кемеде сақтала береді.

238-бап. Кемеге теңіздегі кепілді тоқтату

1. Кемеге теңіздегі кепіл, осы Заңның 234-бабының 1-тармағында көзделген, кемеге теңіздегі кепілмен қамтылған талаптардың туындаған күнінен бір жыл өткенде, егер аталған мерзімнің өткенге дейін кеме оны мәжбүрлеп сатуға әкеліп соғатын тұтқындалу объектісіне айналмаса тоқтатылады.

2. Осы баптың 1-тармағында белгіленген мерзім:

1) осы Заңның 234-бабының 1-тармағының 1) тармақшасына сәйкес, кемеге теңіздегі кепілмен қамтылған талаптар бойынша, осындай талабы бар экипаж мүшесінің кемеде кету сәтінен бастап;

2) осы Заңның 234-бабының 1-тармағының 2-5) тармақшаларына сәйкес, кемеге

теңіздегі кепілмен қамтылған талаптар бойынша, осындай талап туындаған сәттен
б а с т а п е с е п т е л е д і .

Аталған мерзім, кемеңің тұтқындалуы Заңның күші оған қолданылмайтын кезеңге
д е й і н т о қ т а т ы л а т ұ р а д ы .

239-бап. Талаптардан шегіну немесе өту

1. Кемеге теңіздегі кепілмен қамтамасыз етілген талаптардан шегіну немесе өту сонымен бірге теңіздегі кепіл құқығынан шегінуге немесе өтуге әкеліп соғады.

2. Азаматтардың өмірі немесе денсаулығына келтірілген зиянды өтеу талаптарының және теңіз сақтандыру шарты бойынша кеме иесіне тиесілі сақтандыру өтемін төлеу талаптарының кемеге теңіздегі кепіл құқығы бар тұлғаға өтуіне рұқсат етілмейді.

240-бап. Кемеңі немесе жасалып жатқан кемеңі ұстап қалу құқығы

1. Кемеңі жасауға, сондай-ақ кемеңі жөндеуге, соның ішінде оны қайта жаңартуға байланысты туындайтын талаптарды қамтамасыз ету үшін, кеме жасау мен кеме жөндеу ұйымдарының әлгіндей кемеңі, ол көрсетілген ұйымдардың меншігінде болған кезеңде, ұстап қалуға құқығы бар.

2. Осы баптың 1-тармағында көзделген кемеңі ұстап қалу құқығы, егер бұл оның тұтқындалуының салдары болмай, кеме немесе жасалып жатқан кеме, кеме жасау немесе кеме жөндеу ұйымының меншігінен шыққан сәттен бастап, тоқтатылады.

3. Кемеңі немесе жасалып жатқан кемеңі мәжбүрлеп сату жағдайында, кеме жасау мен кеме жөндеу ұйымдарының, осы Заңның 252-бабының 4-тармағына сәйкес, әлгідей кемеңі сатудан түскен сома есебінен өзінің талаптарын қанағаттандыруға құқығы бар.

241-бап. Кеме немесе жасалып жатқан кемеңің ипотекасын белгілеу

1. Кеме немесе жасалып жатқан кемеңің ипотекасы, ақшалай міндеттемеңі қамтамасыз ету мақсатында кеме немесе жатқан кеме иесі (кепіл беруші) және несиегер (кепіл иесі) шартымен, осы Заңның 243 және 244-баптарына сәйкес, оның кейінгі тіркелуімен белгіленеді.

2. Кеме немесе жасалып жатқан кеме ипотекасының кепіл берушісі, оның иесінің келісімімен оған шаруашылық жүргізу құқығы бар тұлға болуы мүмкін.

242-бап. Кеме немесе жасалып жатқан кемеңің ипотекасының заты

1. Шартпен өзгеше көзделмеген жағдайда, кеме ипотекасы кемеңі иелік етушіге де және оның өзіне иелік ететін кеме иесіне де, сондай-ақ кемеңің суға батуы мен

зақымдануына жауапты кеме төлеуге тиіс сақтандыру өтеміне қолданылады. Кеме ипотекасы кірепұлға қолданылмайды.

2. Шартпен өзгеше көзделмеген жағдайда, жасалып жатқан кемеңің ипотекасы, оны жасауға арналған әрі кеме жасау ұйымы орналасқан жерде және таңбалау немесе өзге де тәсілдермен әдіспен анық сәйкестендірілген материалдар мен жабдықтарға, сондай-ақ жасалып жатқан кемеңің теңіздегі сақтандыру шарты бойынша жойылуы мен зақымдануына жауапты кемеңі төлеуге тиіс сақтандыру өтеміне қолданылады.

3. Ипотеканың нысанасы екі немесе одан да көп кемелер не жасалып жатқан кемелер болып, әр кемеңің міндеттемені жеке-жеке қамтамасыз ету мөлшері туралы келісім болмаған, кезде олардың әрқайсысы жеке-жеке, барлығы бірге міндеттемені толық мөлшерде, қамтуға қызмет етеді.

243-бап. Кеме немесе жасалып жатқан кемеңің ипотекасын тіркеу

1. Кеме ипотекасы кеме тіркелген тізілімде тіркеледі.

2. Осы Заңның 9-бабының 2 және 3-тармақтарына сәйкес Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жалауын қадап жүзуге уақытша құқық берілген шетел кемеңің ипотекасы, сондай-ақ шетелдік алушысы үшін жасалып жатқан кемеңің ипотекасы Қазақстан Республикасында тіркелуі мүмкін емес.

3. Жасалып жатқан кемеңің ипотекасы жасалып жатқан кемеге меншік құқығы тіркелген жасалып жатқан кемелердің тізіліміне тіркеледі.

Жасалып жатқан кемеге меншік құқығы, кильді салу немесе сарапшы қорытындысымен расталған тең бағалы құрылыс жұмыстарын жүргізу жағдайында, жасалып жатқан кемелердің тізіліміне тіркелуі мүмкін. Жасалып жатқан кемеге меншік құқығын тіркегенге, тиісті куәлік беріледі.

4. Жасалғаннан кейін теңіз кемелері болып есептелетін жасалып жатқан кемелердің тізілімі кеме жасау ұйымдарының қасында орналасқан теңіз айлақтарында тиісінше жүргізіледі.

Теңіз айлақтарында жасалып жатқан кемелердің құқығын тіркеу ережесін көліктегі уәкілетті орган бекітеді.

244-бап. Кемеңің немесе жасалып жатқан кемеңің ипотекасын тіркеудің тәртібі

1. Кемеңің немесе жасалып жатқан кемеңің ипотекасы кемеге немесе жасалып жатқан кемеге меншік құқығын тіркегеннен кейін кепіл берушінің өтініші негізінде тіркеледі.

2. Кемеңің немесе жасалып жатқан кемеңің ипотекасын тіркеу жөніндегі өтініште мыналар көрсетілуге тиіс:

1) кемені сәйкестендіретін (кеменің атауы, айлақ немесе оның тіркелген орны, тіркелім нөмірі, түрі және сыныбы, кеменің сыйымдылығы) немесе жасалып жатқан кеменің (кеме жасалып жатқан орын, жасау нөмірі, кеме түрі, кильдің ұзындығы және басқа негізгі өлшемдері, тіркелім нөмірі деректері;

2) ипотекаға кепіл берушінің аты-жөні мен мекен-жайы;

3) ипотекаға кепіл иесінің аты-жөні мен мекен-жайы немесе оның ұсынушыға белгіленгені туралы мәліметтер;

4) екі немесе одан да көп кеме не жасалып жатқан кемелерге ипотеканы белгілегенде, ипотекамен қамтамасыз етілген міндеттеменің жоғары мөлшері, ол туралы тараптардың келісімі бар болғанда, міндеттемені әрбір кеме жеке қамтамасыз ететін мөлшер;

5) кеме немесе жасалып жатқан кеме ипотекасының аяқталу мерзімі.

Кеменің немесе жасалып жатқан кеменің ипотекасын тіркеу жөніндегі өтінішке кеменің немесе жасалып жатқан кеменің ипотекасы туралы шарт, осындай шартта аталған құжаттармен, қоса беріледі.

3. Кеменің немесе жасалып жатқан кеменің ипотекасын тіркейтін орган, егер кеменің немесе жасалып жатқан кеменің ипотекасы туралы шарт не осындай шартқа қоса берілетін құжаттар кеменің немесе жасалып жатқан кеменің ипотекасын тіркеу талаптарына сай келмесе, оны тіркеуден бас тартуға құқылы.

4. Кеменің немесе жасалып жатқан кеменің ипотекасын тіркеу жөніндегі өтінішті алған күні тіркеледі.

Мемлекеттік кеме тізіліміне, кеме кітабына немесе жасалып жатқан кемелердің тізіліміне, осы баптың 2-тармағына сәйкес, тіркеу жөніндегі өтініште аталған барлық мәліметтер енгізіледі.

5. Кеменің немесе жасалып жатқан кеменің ипотекасын тіркейтін орган кепіл берушіге және кепіл иесіне, Мемлекеттік кеме тізілімінде, кеме кітабында немесе жасалып жатқан кемелер тізілімінде бар жазбаларға сәйкес, кеменің немесе жасалып жатқан кеменің ипотекасын тіркеу жөнінде белгіленген үлгідегі куәлікті беруге тиіс.

6. Кеменің немесе жасалып жатқан кеменің ипотекасын тіркеу үшін ақыны және осы баптың 6-тармағына сәйкес ақпаратты беру тәртібін Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілейді.

7. Кеменің немесе жасалып жатқан кеменің ипотекасын тіркелетін Мемлекеттік кеме тізілімі, кеме кітабы немесе жасалып жатқан кемелер тізілімі және тіркеу органына тапсырылуға тиіс кез келген құжаттар ашық болып табылады, және кез келген мүдделі тұлғаның осындай құжаттардан үзінділер мен көшірмелерді алуға құқығы бар.

8. Кеме ипотекасын тіркеген кезде ол туралы кеме құжаттарына қандай да болмасын жазбаларды енгізу талап етілмейді.

қамтамасыз етілген міндеттемелерден туындайтын талаптарды артықшылық бере отырып қанағаттандыру

1. Осы Заңның 234-бабының 1-тармағына сәйкес, кемеге теңіздегі кепілмен қамтылған талаптарды қоспағанда, ешқандай талаптар, осы Заңның 234-бабының 3 және 4-тармақтарында көзделген талаптарды қоспағанда, кемеңің тіркелген ипотекасымен қамтылған міндеттемелерден туындайтын талаптардың алдында артықшылық бере отырып қанағаттандырылуға жатпайды.

2. Осы Заңның 252-бабының 4-тармағында көзделген талаптарды қоспағанда, жасалып жатқан кемеңің тіркелген ипотекасымен қамтамасыз міндеттемелерден туындайтын талаптардың алдында ешқандай талаптар артықшылық бере отырып қанағаттандырылуға жатпайды.

246-бап. Кемеңің немесе жасалып жатқан кемеңің ипотекасымен қамтамасыз етілген міндеттемелерден туындайтын талаптардың өзара қанағаттандырылу кезектілігі

1. Егер бір кемеге немесе жасалып жатқан бір кемеге екі немесе одан да көп ипотекалар тіркелген жағдайда, ипотекамен қамтамасыз етілген міндеттемелерден туындайтын талаптардың өзара қанағаттандырылу кезектілігі олардың тіркелу уақытымен белгіленеді. Бұрын тіркелген ипотеканың кейін тіркелген ипотеканың алдында басымдылығы бар. Бір күнде тіркелген ипотекалардың күші бірдей.

2. Осы баптың 1-тармағында көзделген кеме немесе жасалып жатқан кемеңің ипотекасымен қамтамасыз етілген міндеттемелерден туындайтын талаптардың қанағаттандырылу кезектілігі кепілдік беруші мен кепіл иесінің келісімімен өзгертілуі мүмкін. Осындай келісім Мемлекеттік кеме тізілімінде, кеме кітабында немесе жасалып жатқан кемелер тізілімінде тіркелуге жатады.

247-бап. Кемеңің немесе жасалып жатқан кемеңің ипотекасынан шегіну

1. Кепіл иесі кемеңің немесе жасалып жатқан кемеңің ипотекасынан басқа тұлғаға тек оның ақшалай қамтылған міндеттемесімен бірге шегінуге құқылы. Бірінен бірінсіз шегіну рұқсат етілмейді.

2. Кемеңің немесе жасалып жатқан кемеңің ипотекасынан шегіну кезінде, ол тіркелген Мемлекеттік кеме тізіліміне, кеме кітабына немесе жасалып жатқан кемелер тізіліміне шегіну күні туралы жазба және оның пайдасына шегіну жасалған тұлғаның аты-жөні мен мекен-жайы енгізіледі.

248-бап. Ипотекамен қамтамасыз етілген кеме
немесе жасалып жатқан кеме сақтау

Кепіл беруші ипотекамен қамтылған кеме немесе жасалып жатқан кеме сақтау және күтіп ұстау жөнінде тиісті шараларды қолдануға міндетті. Егер осындай міндетті орындамау жағдайы кеме немесе жасалып жатқан кеме едәуір құнсыздануына әкеліп соқса, кепіл иесі кеме немесе жасалып жатқан кеме ипотекасын, міндеттемені орындау мерзімі келмегенде де, мәжбүрлеп жүзеге асыруға құқылы.

249-бап. Кеме немесе жасалып жатқан кеме меншік құқығының
өтуі немесе тіркеуді өзгерту

1. Осы Заңның 251 және 252-баптарына сәйкес кеме немесе жасалып жатқан кеме мәжбүрлеп сатуын қоспағанда, кеме мемлекеттік кеме Тізілімінен немесе кеме кітабынан не жасалып жатқан кемелер тізілімінен не жасалып жатқан кемеден меншік құқығын алып тастауға әкелетін барлық өзге жағдайларда, тіркеу органының, егер кеме немесе жасалып жатқан кеме барлық тіркелген ипотекалары алдын ала қанағаттандырылмаса не барлық кепіл иелерінен жазбаша түрде келісім алынбағанда, кеме немесе жасалып жатқан кеме меншік құқығын тиісті тізілімдерден алып т а с т а у ғ а қ ұ қ ы ғ ы ж о қ .

2. Кеме Мемлекеттік кеме тізілімінен немесе кеме кітабынан не жасалып жатқан кеме меншік құқығын жасалып жатқан кемелер тізілімінен алып тастау жағдайларында, ерікті сату жағдайын қоспағанда, міндетті болып табылса, тіркеу органы кепіл иелері өз мүдделерін қорғау жөнінде тиісті шараларды қолдану үшін, кепіл иелеріне кеме немесе жасалып жатқан кеме меншік құқығын тиісті тізілімдерден алдағы алып тасталуы жөнінде хабарлама жолдауға тиіс. Олардың келісімін алмаған кезде, кеме немесе жасалып жатқан кеме меншік құқығы тиісті тізілімдерден жеткілікті кезең өткеннен кейін, бірақ кепіл иелеріне хабарлама бергеннен кейін үш айдан

кем емес мерзімде алынып тасталынады.

250-бап. Кеме немесе жасалып жатқан кеме мәжбүрлеп сату
үшін негіздер

Кепіл иесі борышты төлеу жөніндегі міндеттемені орындағанда, ипотекамен қамтамасыз етілген кеме немесе жасалып жатқан кеме, тұтқындалған кеме немесе тұтқындалған жасалып жатқан кеме тұрған орнында сот шешімінің негізінде сатылуы мүмкін.

251-бап. Кемені немесе жасалып жатқан кемені мәжбүрлеп сатудың тәртібі

Кемені мәжбүрлеп сату кепіл затын іске асыру туралы азаматтық заңның ережелеріне сәйкес жүзеге асырылады.

252-бап. Кемені немесе жасалып жатқан кемені мәжбүрлеп сатудың салдарлары

1. Кемені немесе жасалып жатқан кемені мәжбүрлеп сату жағдайында, кеменің немесе жасалып жатқан кеменің барлық тіркелген ипотекалары, кепіл иелерінің келісімімен сатып алушы өзіне алғандарын қоспағанда, барлық кепілдер және басқа да кез келген түрдегі ауыртпалықтар кемеге немесе жасалып жатқан кемеге қатысты ә р е к е т т е р і н т о қ т а т а д ы .

2. Кеменің немесе жасалып жатқан кеменің тұтқындалуымен және кейінгі сатылуымен байланысты шығыстар бірінші кезекте олардың сатылуынан алынған сомалар есебінен төленеді. Осындай шығыстар өзіне, атап айтқанда кемені тұтқындау сәтінен кемені және кеме экипажының мүшелерін күтіп ұстауға жұмсалған шығындарды, сондай-ақ осы Заңның 234-бабының 1-тармағының 1) тармақшасында аталған жалақыны, басқа сомаларды және шығыстарды қосады. Кеменің немесе жасалып жатқан кемені сатудан алынған сома қалдығы осы тарауға сәйкес тиісті талаптарды қанағаттандыруға қажетті дәрежеде таратылады. Оларды ұсынған барлық тұлғалардың талаптарын қанағаттандырудан кейін кемені немесе жасалып жатқан кемені сатудан алынған сома, егер ол қалса, кеменің немесе жасалып жатқан кеменің иесіне қайтарылады және еркін аударылуы мүмкін.

3. Суға батқан кемені мәжбүрлеп сату жағдайында, теңізде жүзу қауіпсіздігін қамтамасыз ету немесе теңіз арнасын ластанудан қорғау мақсатында, оның судан шығарылуын порттың теңіз әкімшілігі жүзеге асырады, суға батқан кемені судан шығаруға жұмсалатын шығыстар, кемеге теңіздегі кепілмен қамтамасыз етілген кез келген талаптарды қанағаттандыруға дейін, оның сатылуынан алынған сома есебінен т ө л е н е д і .

4. Кеме немесе жасалып жатқан кеме мәжбүрлеп сату кезінде, оны ұстап қалу құқығы бар, кеме жасау немесе кеме жөндеу ұйымының меншігінде болған жағдайда, осындай ұйым кемені немесе жасалып жатқан кемені сатып алушының пайдасына иеленуден бас тартуы тиіс; сонымен оның кемені немесе жасалып жатқан кемені сатудан алынған сома есебінен өзінің талабын қанағаттандыруға құқығы бар. Осы

Заңның 234-бабының 1-тармағына сәйкес, кемеге теңіздегі кепілмен қамтамасыз етілген талаптардың болуы кезінде, кеме жөндеу ұйымының осындай құқығы аталған талаптарды қанағаттандырудан кейін туындайды.

5. Кеменің немесе жасалып жатқан кемені мәжбүрлеп сату жағдайында, құзыретті орган сатып алушының өтініші бойынша кеме немесе жасалып жатқан кеме ешқандай ипотекалармен, кепіл иесінің келісімімен сатып алушының өзіне алғандарды қоспағанда, қамтамасыз етілмеген деген құжатты береді.

Осындай құжатты ұсынған кезде, кеме немесе жасалып жатқан кемеге ипотекасының тіркеуін жүзеге асырған органдар кеме немесе жасалып жатқан кемеге тіркелген барлық ипотекаларды, сатып алушы өзіне алғандарды қоспағанда, кемелердің тиісті тізілімінен немесе жасалып жатқан кемелердің тізілімінен алып тастауға міндетті.

6. Кеменің немесе жасалып жатқан кеменің сатып алушысы Қазақстан Республикасының азаматы немесе заңды тұлғасы болған жағдайда кемеге немесе жасалып жатқан кемеге меншік құқығы Қазақстан Республикасының тиісті тізілімінде осындай сатып алушының атына тіркелуге тиіс. Кеме немесе жасалып жатқан кемеге меншік құқығы Қазақстан Республикасының тиісті тізілімінде тіркелген және осындай кеменің немесе жасалып жатқан кеменің сатып алушысы шетел азаматы не шетел заңды тұлғасы болған жағдайда, кемені тіркеу органы немесе жасалып жатқан кемеге меншік құқығын тіркеу органы осындай сатып алушыға кемені Мемлекеттік кеме тізілімінен, кеме кітабынан

алып тастау жөнінде немесе кемені немесе жасалып жатқан кемеге меншік құқығын шетел мемлекеттерінің тиісті тізілімінде тіркеу мақсатында, жасалып жатқан кемеге меншік құқығын жасалып жатқан кемелер тізілімінен алып тастау жөнінде куәлік беруге міндетті.

253-бап. Кеменің немесе жасалып жатқан кеменің ипотекасын тоқтату

1. Кеменің немесе жасалып жатқан кеменің ипотекасы мынадай жағдайларда:

- 1) ақшалай қарызын өтегенде;
- 2) ақшалай міндеттемені қарызды өтеуден өзге де әдістермен (мәжбүрлеп сату және басқалары) тоқтатқанда;

3) егер кеме немесе жасалып жатқан кеме ипотекасының кепіл иесі теңіздегі сақтандыру шартына сәйкес, кеменің немесе жасалып жатқан кеменің жойылуымен

байланысты тиесілі сақтандыру өтеуіне өз талабын жүзеге асыратын жағдайларды қоспағанда, кемеңің немесе жасалып жатқан кемеңің

жойылуы кезінде тоқтатылады.

2. Осы баптың 1-тармағында көзделген жағдайларда, кеме немесе жасалып жатқан кемеңің ипотекасын тоқтату туралы дәлелдемелер ұсынылғанда, тіркеу органы кемелердің тиісті тізіліміне немесе жасалып жатқан кемелердің тізіліміне кемеңің немесе жасалып жатқан кемеңің ипотекасын тоқтату туралы жазбаны енгізеді.

22-тарау. Кемеңің тұтқындау

254-бап. Кемеңің тұтқындаудың негіздері

1. Осы тараудың мақсатындағы кемеңің тұтқындау теңіздегі талапты қамтамасыз ету үшін кемеңің ұстау немесе оның жүріп-тұруына тыйым салу болып табылады.

2. Кеме, осы баптың 4-тармағында көзделген жағдайларды қоспағанда, кемеңің кепілмен қамтамасыз еткен, теңіздегі талап бойынша ғана тұтқындалуы мүмкін.

3. Теңіздегі талапты қамтамасыз ету мақсатында, басқа мемлекеттің

сотында қаралуға тиіс теңіздегі талап туралы тиісті шарттың талаптарына қарамастан, кемеңің тұтқындалуы мүмкін.

4. Кеме теңіздегі талаптарға қатыссыз талаптар бойынша:

1) кеме иесінің банкротқа ұшырауы немесе заңды тұлға - кеме иесінің жойылуы;

2) қылмыстық іс бойынша тәркілеудің қамтамасыз етілуі жағдайларында ғана тұтқындалуы мүмкін.

5. Осы тарау, осы заңда көзделген теңіз порты капитанының кемеңің теңіз портынан шығуына рұқсат беруден бас тарту, кеме мен жүкті ұстап тұру құқықтарын білдірмейді.

6. Осы тарауда реттелмеген, кемеңің тұтқындаудан туындайтын құқық қатынастары бөлімінде заңдардың жалпы нормалары қолданылады.

255-бап. Теңіздегі талап

Теңіздегі талап:

1) кемеңің пайдалану кезінде келтірілген залалмен;

2) кемені пайдаланумен тікелей байланыста құрлықта немесе суда азаматтың өміріне немесе денсаулығына келтірілген зиянмен;

3) құтқару операциясын немесе құтқару туралы шартты жүзеге асырумен;

4) егер мұндай талап Қазақстан Республикасының халықаралық шартынан, заңынан немесе шартынан туындайтын болса, залалдың алдын алу немесе азайту шараларын қолдануға жұмсалған шығыстар, соның ішінде айналадағы ортаға келтірілген залал, сондай-ақ осындай шаралардың әсерінен келтірілген

немесе келтіруі мүмкін залалмен;

5) суға батқан кеткен кемені немесе оның жүгін көтеру судан шығару немесе жоюға жұмсалған шығыстармен;

6) кемені пайдалану туралы шартпен;

7) жүкті теңізде тасымалдау шартымен немесе жолаушыларды теңізге тасымалдау шартымен;

8) кемедегі жүктің және теңдеме жүктің жоғалуы немесе бүлінуімен;

9) ортақ апатпен;

10) лоцмандық жүргізумен;

11) сүйретумен;

12) азық-түлік өнімдерін, материалдарды, отынды, запастарды, құрал-жабдықтарды, соның ішінде кемені пайдалануға немесе оны күтіп ұстауға қажет контейнерлермен;

13) кеменің құрылысымен, жөндеумен, жаңғыртумен немесе қайта жабдықтаумен;

14) порттағы теңіз әкімшілігіне төленетін алымдармен, сондай-ақ теңіз портында төленетін төлемдермен;

15) кеме капитанына және кеме экипажының басқа мүшелеріне тиесілі жалақымен және басқа сомалармен;

16) кемеге қатысты жұмсалатын шығындармен;

17) сақтандыру сыйлығымен;

18) теңіз агентіне, теңіз брокеріне сыйақы берумен;

19) кемені иелену құқығы туралы немесе меншік құқығы туралы дауға салумен;

20) кеме иеленушілерінің арасындағы кемені пайдалану мен пайданы бөлуді дауға салумен;

21) кемені сатып алу-сату шартынан туындайтын дауға салумен байланысты мәлімделген кез келген талап болып табылады.

256-бап. Тұтқындауға болмайтын кеме

1. Теңіздегі талаптарға қатысты талаптар бойынша, егер:

- 1) кемеге меншік құқығы тұтқындау сәтінде үшінші жаққа берілген болса;
- 2) кеме өзге жалдаушы арқылы жалданған болса тұтқындалмайды.

2. Осы баптың 1-тармағында көзделген ережелер кемеңің меншік құқығына немесе оны иелену құқығына байланысты талапқа қатысты қолданылмайды.

257-бап. Тұтқындалған кемеңің иесін қорғау

1. Сот кемеңі тұтқындау немесе оған бұрын берілген тұтқындаудың ұзартылу шарты ретінде, кемеңі тұтқындауды талап етуші немесе кемеңі тұтқындаудың ұзартылуын талап етуші тұлғаға, кемеңі тұтқындаудың нәтижесінде келтірілуі мүмкін шығындарды сот айқындайтын көлем мен шартта қамтамасыз етілудің берілуін м і н д е т т е у і т и і с .

Осы ереже осы Заңның 255-бабының 15) тармақшасында көзделген талап бойынша кемеңі тұтқындауды немесе оның тұтқындаудың ұзартылуын талап етуші тұлғаға қатысты қолданылмайды.

2. Кемеңі тұтқындауға рұқсат берген немесе кемеңі тұтқындаудың алдын ала талаптың өзгеше қамтамасыз етілу шараларын қолданған сот, тұтқындалған кемеңің иесінің талабы бойынша кемеңің тұтқындалуына байланысты келтірілген шығындардың кемеңі тұтқындауды талап еткен немесе қамтамасыз етілуді ұсынған тұлғаның жауаптылығының ауқымын айқындауға құқылы.

23-тарау. Теңіздегі наразылық

258-бап. Теңіздегі наразылық

1. Кеме жүзіп жүрген немесе тоқтап тұрған уақытта кеме иесіне мүліктік талаптарды ұсыну үшін негіз болып табылатын оқиға орын алған жағдайда, кеме капитаны дәлелдемелерін қамтамасыз ету мақсатында теңіздегі наразылық туралы мәлімдеме жасауы тиіс.

2. Теңізден наразылық оқиғаның мән-жайы мен туу себептеріне байланысты, соның ішінде залал туралы ақпаратты және залалдың алдын алу немесе азайту жөніндегі қолданылған шаралар туралы толық ақпаратты білдіруі тиіс.

259-бап. Теңіздегі наразылық туралы мәлімдеме

1. Теңіздегі наразылық туралы мәлімдеме:

1) Қазақстан Республикасының портында - нотариатқа;

2) шетел айлағында Қазақстан Республикасының консулдық мекемесінің лауазымды адамына немесе сол мемлекеттің заңымен белгіленген шетел мемлекетінің құзыретті лауазымды тұлғасына жасалады.

2 . О қ и ғ а :

1) теңіз портында болса, оқиға өткен сәттен бастап 24 сағат ішінде;

2) кеме жүзіп жүрген уақытта болса, кеменің немесе кеме капитанының оқиға өткеннен соң алғашқы теңіз портына келіп тоқтаған сәтінен бастап 24 сағат ішінде теңіздегі наразылық туралы мәлімдеме жасалады.

Оқиға жүзу уақытында болған жағдайда, оқиғадан болғаннан кейін алғашқы портқа кірумен байланысты кететін уақыт пен жұмсалатын шығындардың елеулі ысырабын болдырмау үшін, теңіздегі наразылық туралы мәлімдеме кеме немесе кеме капитаны оқиға өткеннен кейінгі алғашқы порт болып табылмайтын портқа келіп тоқтаған сәтте ж а с а л у ы м ү м к і н .

3. Осы баптың 2) тармағында белгіленген мерзімде теңіздегі наразылықты мәлімдеу мүмкін болмаған жағдайда, бұның себептері теңіздегі наразылық туралы мәлімдемеде к ө р с е т і л у і т и і с .

4. Мұндай құқық тиісті халықаралық шартта көзделген болса, шетел кемелерінің капитандары кеме жалауын қадап жүзіп жүрген мемлекеттің консулдық мекемелеріне теңіздегі наразылық туралы мәлімдеме жасауға құқығы бар.

260-бап. Жүкке келтірілген залалға қатысты теңіздегі наразылық туралы мәлімдеме

Оқиғаның нәтижесінде кемедегі жүкке залал келтірілген деп ұйғарылатын негіздемелер болғанда, теңіздегі наразылық туралы мәлімдеме люктерді ашқанға дейін жасалуы тиіс. Теңіздегі наразылық мәлімдеме жасалғанға дейін кемедегі жүкті түсіру аса қажет жағдайда ғана басталуы мүмкін.

261-бап. Теңіздегі наразылық туралы мәлімдеме жіберілген тұлғаға кеме журналының берілуі

1. Кеменің немесе кеме капитанының теңіз портына келіп тоқтаған сәтінен бастап, сондай-ақ оқиғаның өзі портта орын алған болса, кемінде жеті күн мерзімде, кеме капитаны теңіздегі наразылық туралы мәлімдеме жіберілген тұлғаға танысу үшін кеме журналын және кеме журналының көшірмесін беруге міндетті. Кеме журналының көшірмесін кеменің капитаны куәландыруы тиіс.

2. Кеме журналы жойылған жағдайда, кеме журналының жойылуының мән-жайы мен себептері теңіздегі наразылық туралы мәлімдемеде баяндалуы тиіс.

262-бап. Теңіздегі наразылық туралы акт жасау

Теңіздегі наразылық туралы мәлімдемені қабылдауға уәкілетті тұлғалар кеме капитанының мәлімдемесі, кеме журналының деректері, кеме капитанын сұрастыру және қажет болған жағдайда кеме экипажының басқа мүшелерін сұрастыру негізінде теңіздегі наразылық туралы акт жасайды.

24-тарау. Актілер, талап етулер мен қуынымдар. Қуыным мерзімі

263-бап. Жүкті теңізде тасымалдауға қатысушылардың жауаптылығы үшін негіз болып табылатын мән-жайдың куәлігі

1. Жүк тасымалдаушының, жіберушінің, алушының және жолаушының жауаптылығы үшін негіз болып табылатын мән-жайды коммерциялық актілер немесе жалпы нысандағы актілер арқылы куәландырады. Шетел порттарында, аталған мән-жайды, сол портта қолданылатын ережелермен сәйкестікте куәландырады.

2 . К о м м е р ц и я л ы қ а к т :

1) Жүктің немесе нақты теңдеме жүктің атауы, көлемі немесе

орындарының саны арасында және тасымалдау құжатында көрсетілген деректерде сәйкессіздіктер болғанда;

2) жүк немесе теңдеме жүк бүлінгенде;

3) құжатсыз жүк немесе теңдеме жүк, сондай-ақ жүксіз немесе теңдеме жүксіз құжаттар табылғанда;

4) тасымалдаушыға ұрланған жүкті немесе теңдеме жүкті қайтарғанда

3. Актілердің нысандары, оларды жасау тәртібі және мән-жайды куәландыру тәртібі көліктік уәкілетті мемлекеттік орган бекіткен ережелермен белгіленеді.

Осы Заңмен реттелетін құқықтық қатынастардан туындайтын қуынымды ұсынғанға дейін талап етуді ұсыну міндетті болып табылады.

1. Талап етулер мен қуынымдарды ұсыну құқығын, мұндай құқықты жіберушінің алушыға беруі немесе керісінше жағдайларды, сондай-ақ жіберуші немесе алушының экспедиторға немесе сақтандырушыға беретін жағдайларын қоспағанда, басқа ұйымдарға немесе азаматтарға беруге рұқсат етілмейді.

266-бап. Талап етуді ұсыну мен қараудың мерзімдері

2. Теңізде жүк тасымалдау шартынан туындайтын талап етулерді қоспағандағы талап етулер азаматтық іс жүргізу заңдары белгіленген тәртіпте ұсынылады және қ а р а л а д ы .

3. Талап ету ұсынылған күннен бастап, талап етуге жауап алғанға дейін немесе жауап берудің белгіленген мерзімінің өтуімен байланысты қуыным мерзімі уақытында **т о қ т а т ы л а д ы**.

4. Қуыным мерзімінің уақыты талап етуге жауап алғаннан кейін немесе жауап алудың белгіленген мерзімінің өтуіне байланысты жаңартылады. Егер бұл жағдайда қуыным мерзімінің уақыты отыз күннен аз болса, онда қуыным мерзімінің уақыты отыз күнге дейін ұзартылады.

267-бап. Теңізде жүк тасымалдау шартынан туындайтын талап етулерді ұсыну мен қарау

1. Талап ету жүк тасымалдаған тасымалдаушыға, егер жүк тасымалданбаған болса, теңіздегі жүк тасымалдау шартына сәйкес оны жүзеге асыруға міндетті тасымалдаушыға ұсынылады. Аралық қатынастағы жүк тасымалынан туындайтын талап ету жүкті тасымалдаудың соңғы пунктіне жеткізген тасымалдаушыға ұсынылады.

2. Жүктің жоғалуы немесе бүлінуі туралы талап етуге тасымалдау құжаттарынан басқа, талап етуге құқық беретін құжаттар, жіберілген жүктің мөлшері мен құнын куәландыратын құжаттар қоса тіркелуі тиіс. Тасымалдау құжаттарының түпнұсқасы к ө р с е т і л е д і .

3. Тасымалдаушы талап етуді алғаннан кейін екі апта мерзімде, осы баптың 1-тармағында көзделген құжаттар талап етуге қоса тіркелмеген болса, оны қарамай қайтаруға құқығы бар. Тасымалдаушы көрсетілген мерзімде мәлімдеушіге тиісінше ресімделмеген құжатты қайтармаған жағдайда, ол қарауға қабылданған болып е с е п т е л е д і .

4. Теңіздегі жүк тасымалдау шартынан туындайтын талап ету оны алған күннен бастап отыз күн ішінде қаралуы тиіс. Мәлімдеуші талаптың қанағаттандырылғаны немесе қабылданбағандығы туралы хабардар етілуі тиіс.

268-бап. Теңіздегі жүк тасымалдау шартынан туындайтын талаптар бойынша қуыным мерзімінің уақыты

1. Теңізде жүк тасымалдау шартынан туындайтын талаптарға қуыным мерзімінің жылдық мерзімі қолданылады.

2. А т а л ғ а н м е р з і м :

1) жүктің жоғалуынан келген залалдың орнын толтыру, жүк берілуі тиіс күннен бастап отыз күн ішінде, аралас қатынастағы жүк тасымалы кезінде тасымалдау үшін жүкті қабылдаған күннен бастап төрт ай өткенде орнын толтыру;

2) жүктің бүлінуі, жүктің жеткізілу мерзімінің өтуі, жүк тасымалдау ақысының қайтарылуы немесе өндіріліп алынуы жүк берілген күннен бастап, егер жүк берілмесе, ол берілуге тиіс күннен бастап залалдың орнын толтыру;

3) кеменің берілуі немесе оның кешіктіріп берілуінің шығындардың орнын толтыру, бос тұрып қалуына төленген ақылар, жүкті мерзімінен бұрын тиеу немесе түсіруге берілетін сыйлықтар жүк тасымалдау басталатын немесе басталуға тиіс айдың аяқталған күнінен бастап келесі айда берілу;

4) басқа барлық жағдайларда талапты ұсынуға негіз болып табылатын оқиға басталған күннен бастапқы талаптар бойынша есептеледі.

269-бап. Өзге талаптар бойынша қуыным мерзімі

1. Жетекке алу шартынан, теңіз агентін белгілеу шартынан, теңіз делдалдығы шартынан, тайм-чартерден, бербоут-чартерден және ортақ апаттан туындайтын талаптар бойынша :

1) Жетекке алу шартынан, теңіз агентін белгілеу шартынан, теңіз делдалдығы шартынан, тайм-чартерден және бербоут-чартерден туындайтын талаптар бойынша қуынымға құқық пайда болған күннен бастап;

2) ортақ апаттан туындайтын талаптар бойынша диспаша жасалған күннен бастап қуыным мерзімінің уақыты есептеледі.

2. Осы Заңның 199-бабында көзделген кері талаптарға тиісті соманы төлеген күннен бастап есептелетін қуыным мерзімі уақытының жылдық мерзімі қолданылады.

270-бап. Кемелерден аққан мұнайдан келген залал мен қауіпті жүктерді теңізде тасымалдауға байланысты келген залалдың орнын толтыру талаптары бойынша қуыным мерзімі

Кемелерден аққан мұнайдан келген залал мен қауіпті жүктерді теңізде тасымалдауға байланысты келген залалды өтеу туралы қуынымдар жәбірленуші мұндай залалдың келтірілгені туралы білген немесе білуге тиіс күннен бастап үш жыл ішінде өтеледі. Алайда кемелерден аққан мұнайдан келген залалды өтеу туралы қуынымдарды кемелерден мұнай ағуды туғызушы оқыс оқиға болған күннен бастап алты жыл өткеннен кейін; қауіпті жүктерді теңізде

тасымалдауға байланысты келтірілген залалды өтеу туралы қуынымдар мұндай залалды туғызушы оқыс оқиға болған күннен бастап он жыл өткеннен кейін ұсынуға болмайды.

271-бап. Жалпы мерзімнің қолданылуы

Осы Заңда қуыным мерзімінің уақыты көзделмеген талаптарға Қазақстан Республикасының азаматтық заңнамасымен белгіленген қуыным мерзімінің жалпы мерзімі қолданылады.

272-бап. Ортақ апат болғанда қуыным мерзімі уақытының тоқтатылуы

Егер талапта есептелген сома ортақ апат жөніндегі есептеулермен байланысты болған жағдайда, қуыным мерзімі уақытының өтуі диспашердің ортақ апаттың болғандығы туралы қаулыны шығарған күнінен бастап және мүдделі жақтың диспашаны алған күніне дейінгі уақытқа тоқтатылады.

25-тарау. Қолданылатын құқық

273-бап. Қолданылуға тиіс құқықтың айқындалуы

1. Шетел азаматтары немесе шетел заңды тұлғалары не күрделенген шетел элементі қатысқан теңізде сауда жасау мақсатында жүзуден туындайтын қатынастардың құқығы, соның ішінде егер азаматтық құқықтар объектісі Қазақстан Республикасынан тыс жүрген болса, Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарына, осы Заңға, Қазақстан Республикасы таныған басқа заңдарға және теңізде сауда жасау мақсатында жүзу дәстүрлеріне сәйкес қолданылуы тиіс.

2. Осы Заңда көзделген шарттың тараптары шарт бойынша қолданылуға тиіс құқықты шарт жасасуда немесе одан кейін таңдай алады. Қолданылуға тиіс құқық туралы тараптардың келісімі болмағанда, осы Заңның нормалары қолданылады; мұндай келісімнің болуы осы Заңда белгіленген, жолаушының өміріне немесе денсаулығына келтірілген зиян, жүк пен теңдеме жүктің жоғалуы немесе бүлінуі не олардың жеткізілуінің мерзімінің өтуіне жүк тасымалдаушының жауаптылығының алынып тасталуын немесе азайтылуын білдірмейді.

274-бап. Кемеге меншік құқығы мен басқа да заттық құқықтар

1. Кемеге меншік құқығы мен басқа да заттық құқықтар, сондай-ақ мұндай құқықтардың пайда болуы, ауысуы мен тоқтатылуы кемеге жалауында белгіленген мемлекеті заңымен айқындалады.

2. Басқа мемлекеттің жалауын қадап жүзуге уақытша құқық берілген кемеңіз заттық құқықтарына, кеме жалауын өзгерткенге дейін тікелей тіркелген мемлекеттің заңы қолданылады.

3. Егер кеме құрылысы туралы шартта өзгеше көзделмесе жасалып жатқан кемеге құқық кемеңіз жасауға қабылдаған немесе кемеңіз жасап жатқан мемлекеттің заңымен айқындалады.

275-бап. Кеме экипажы мүшелерінің құқықтық жағдайы

1. Кеме экипажы мүшелерінің құқықтық жағдайы мен кемеңіз пайдалануға байланысты кеме экипажы мүшелерінің арасындағы қатынастар кеме жалауында белгіленген мемлекет заңымен айқындалады.

2. Егер шетел азаматтары болып табылатын кеме иесі мен кеме экипажы мүшелерінің арасындағы қатынастарды реттейтін шартта өзгеше көзделмеген болса,

кеме иесі мен кеме экипажы мүшелерінің арасындағы қатынастар кеме жалауында белгіленген мемлекет заңымен реттеледі.

Кеме иесі мен кеме экипажы мүшелерінің арасындағы қатынастарға қатысты қолданылуға тиіс құқықты еңбек шарты тараптарының таңдауы құқықтың тиісті қолданылуы туралы тараптардың келісімі болмағанда, осы қатынастарды реттейтін сол мемлекеттің құқықтық нормаларымен салыстырғанда, кеме экипажы мүшелерінің еңбек ету жағдайларының төмендеуіне әкелмеуі тиіс.

276-бап. Суға батқан мүлікке құқық

1. Ішкі теңіз суларында немесе аумақтық теңізде суға батқан мүлікке құқық, сондай-ақ суға батқан мүлікке байланысты туындаған қатынастар мүлік суға батқан мемлекеттің заңымен айқындалады.

2. Ашық теңізде суға батқан кемелерге, олардың жүктері мен өзге мүліктеріне кеме жалауында белгіленген мемлекет заңы қолданылады.

277-бап. Теңізде сауда жасау мақсатында жүзу саласында жасасқан шарттардан туындайтын қатынастар

1. Теңізде жүк тасымалдау шартынан, жетекке алу шартынан, теңізде агент белгілеу шартынан, теңіз делдалдығы шартынан, теңізде сақтандыру шартынан, тайм-чартерден, бербоут-чартерден туындайтын қатынастар тараптардың келісімінде көзделген мемлекеттің заңымен реттеледі, жолаушыны теңізде тасымалдау шартынан туындайтын қатынастар жолаушының билетінде көрсетілген мемлекеттің заңымен реттеледі.

2. Тараптардың қолданылуға тиіс құқық туралы келісімі болмағанда, тараптардың шарттардан туындайтын қатынастары:

- 1) теңізде тасымалдаудың шартында - тасымалдаушы;
- 2) теңізде агент белгілеу шартында, тайм-чартерде және бербоут-чартерде - кеме иесі;
- 3) жетекке алу - жетекке алған кеме иесі;
- 4) теңіздегі делдалдық шартында - сенім білдіруші;
- 5) теңізде сақтандыру шартында сақтандырушы болып табылатын тарап құрылған немесе негізгі қызмет орны не мекен-жайы орналасқан мемлекеттің заңымен реттеледі.

278-бап. Ортақ апат

1. Ортақ апаттан туындайтын қатынастар тараптардың қолданылуға тиіс құқық туралы келісімі болмағанда, ортақ апат оқиғасынан соң кеме рейсі аяқталған порттың

мемлекетінің заңымен реттеледі.

Ортақ апатқа байланысты мүдделері қозғалатын барлық адамдар бір мемлекеттікі болған жағдайларда, сол мемлекеттің заңы қолданылады.

2. Ортақ апатты бөлудің тәртібі, егер ол Қазақстан Республикасында бөлінетін болса, осы Заңның 16-тарауына сәйкес реттеледі.

279-бап. Кемелердің соқтығысуынан туындаған қатынастар

1. Кемелердің ішкі теңіз суларында және аумақтық теңізде

соқтығысуынан туындаған қатынастар соқтығысу өткен аумақтағы мемлекеттің заңымен реттеледі.

2. Егер кемелердің соқтығысуы ашық теңізде болған және дауға салулар Қазақстан Республикасында қаралған жағдайда, осы Заңның 17-тарауының нормалары қолданылады.

3. Бір мемлекеттің жалауын қадап жүзіп жүрген кемелердің соқтығысуынан туындайтын қатынастарға, кемелердің соқтығысу орындарына қарамастан, сол мемлекеттің заңы қолданылады.

280-бап. Кемелерден мұнай ағудан келген залалдан туындайтын қатынастар

Кемелерден мұнай ағудан келген залал:

1) Қазақстан Республикасының аумағында кемелерден мұнай ағудан келген залалға;

2) олар қай жерде қолданылса да, мұндай залалды болдырмаудың немесе азайтудың сақтандыратын шараларына қатысты осы Заңның 18-тарауының нормалары қолданылады.

281-бап. Қауіпті жүктерді теңізде тасымалдауға байланысты келген залалдан туындайтын қатынастар

Қауіпті жүктерді теңізде тасымалдауға байланысты келтірілген:

1) Қазақстан Республикасының аумағында, соның ішінде аумақтық теңізде келтірілген кез келген залалға;

2) Егер мұндай залал Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жалауын қадап жүзетін кеменің бортында тасымалданатын қауіпті және зиянды заттардан келген залалдан өзге, Қазақстан Республикасының аумағынан тыс жерлерде айналадағы ортаның, соның ішінде аумақтық теңіздің ластануынан

келген залалға;

3) олар қай жерде қолданылса да, залалды болдырмаудың немесе азайтудың сақтандыратын шараларына осы Заңның 18-тарауының нормалары қолданылады.

282-бап. Кеме мен өзге мүлікті құтқарудан туындайтын қатынастар

1. Кеме мен өзге мүлікті ішкі суларда және аумақтық теңізді құтқарудан туындайтын қатынастарға қолданылуға тиіс құқық туралы тараптардың келісімі болмағанда, құтқаруды ұйымдастырған мемлекеттік заңы қолданылады, егер құтқару ашық теңізде жүзеге асырылса және дауға салу Қазақстан Республикасында қаралса, осы Заңның 19-тарауының нормалары қолданылады.

2. Егер құтқарушы және құтқарылған кемелер бір мемлекеттің жалауын қадап жүзетін жағдайда, құтқару орнына қарамастан, кеме жалауында белгіленген мемлекет заңы қолданылады.

3. Кемені құтқарушы кеменің иесінің, оның капитанының және кеме экипажының басқа мүшелерінің арасында сыйақыны бөлуде кеме жалауында белгіленген мемлекет заңы қолданылады, егер құтқару кемеде жүзеге асырылмаған болса, құтқарушы мен оның қызметкерлері арасындағы қатынастарды реттейтін шартқа әсерін тигізетін заң қолданылады.

283-бап. Кемеге теңіздегі кепіл

Кемеге теңіздегі кепілдің пайда болуы мен кемеге теңіздегі кепіл қамтамасыз ету талаптарын қанағаттандырудың кезектілігіне дауға салып қарайтын сот мемлекетінің заңы қолданылады.

284-бап. Кеменің немесе жасалып жатқан кеменің ипотекасы

Кеменің немесе жасалып жатқан кеменің ипотекасын белгілеу мен кеменің немесе жасалып жатқан кеменің ипотекасының тіркелуін қамтамасыз еткен міндеттемелерден туындайтын талаптарда қанағаттандырудың кезектілігі ипотеканы тіркеген мемлекеттің заңымен реттеледі.

285-бап. Кеме иесінің жауаптылығының шегі

Кеме иесінің жауаптылығының шегі кеме жалауында белгіленген мемлекет заңымен айқындалады.

26-тарау. Қорытынды ережелер

286-бап. Осы Заңның қолданысқа енгізілуінің тәртібі

Осы Заң жарияланған сәтінен бастап қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасының
Президенті

Мамандар:

Багарова Ж.А.

Қасымбеков Б.А.